

JEŹDZIEC podstawy kształcenia | część I I HODOWCA KONI

 MAŁOPOLSKA

JEŹDZIEC I HODOWCA KONI

JEŹDZIEC I HODOWCA KONI

podstawy kształcenia

część I

MAŁOPOLSKA

Publikacja wydana w ramach projektu:

„Innowacyjne rozwiązania w praktycznej nauce jeździectwa” realizowanego w ramach Działania 4.3 Współpraca ponadnarodowa Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020.

Lider projektu:

Województwo Małopolskie

Partnerzy projektu:

Średnia Szkoła Wyścigów Konnych i Jeździectwa w Pradze – Velká Chuchle
Powiat Suski, Zespół Szkół im. Hugona Kołłątaja w Jordanowie

Tekst:

Soňa Froňková

Dariusz Waligórski

Barbara Zygmunt

Zespół ds. Promocji i Informacji w Departamencie Edukacji i Kształcenia Ustawicznego
Urzędu Marszałkowskiego Województwa Małopolskiego

Redakcja: Wacław Pruchniewicz

Opracowanie graficzne i skład: Tomasz Stefaniak

Projekt okładki: Tomasz Stefaniak

Druk: ZAPOL Sobczyk Spółka Jawna

al. Piastów 42, 71-062 Szczecin

tel. +48 91 435 19 00, www.zapol.com.pl

Wydawca:

Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego

Departament Edukacji i Kształcenia Ustawicznego

os. Teatralne 4a, 31-945 Kraków

Kraków, 2018 r.

ISBN: 978-83-65325-64-8

Nakład: 100 egz.

EGZEMPLARZ BEZPŁATNY

SPIS TREŚCI

Wstęp	7
-------------	---

Rozdział 1

Ramy instytucjonalno-organizacyjne i prawne kształcenia zawodowego w Polsce	9
--	----------

1.1 System edukacji zawodowej przed i po reformie	9
1.2 Organizacja nauczania na poziomie instytucjonalnym	11
1.3 Zintegrowany System Kwalifikacji i Polska Rama Kwalifikacji	16
1.3.1 Zintegrowany System Kwalifikacji w Polsce	16
1.3.2 Polska Rama Kwalifikacji	18
1.4 Formy współpracy z pracodawcami w obecnym systemie kształcenia zawodowego – realizacja praktyk i staży zawodowych	19
1.4.1 Kwalifikacje osób prowadzących praktyczną naukę zawodu	20
1.4.2 Instruktorzy praktycznej nauki zawodu	21
1.4.3 Opiekunowie praktyk zawodowych	21
1.5 Nowe rozwiązania organizacyjne w kształceniu zawodowym	22

Rozdział 2

Uwarunkowania zawodów jeździec i hodowca koni w Polsce	25
---	-----------

2.1 Perspektywy rozwoju sektora jeździectwa i hodowli koni w Polsce	25
2.2 Otoczenie instytucjonalne szkół i ośrodków jeździeckich	25

Rozdział 3

Model kształcenia w zawodach jeździec i hodowca koni w Polsce	31
--	-----------

3.1 Technik hodowca koni	31
3.1.1 Cele kształcenia w zawodzie technik hodowca koni	33
3.1.2 Efekty kształcenia w zawodzie technik hodowca koni	33
3.1.3 Warunki realizacji kształcenia w zawodzie technik hodowca koni	41
3.1.4 Minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego	43

3.2	Jeździec	43
3.2.1	Cele kształcenia w zawodzie jeździec	44
3.2.2	Efekty kształcenia w zawodzie jeździec	45
3.2.3	Warunki realizacji kształcenia w zawodzie jeździec	50
3.2.4	Minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego	51
3.3	Technik jeździectwa – eksperyment pedagogiczny	51
3.4	Studia I i II stopnia na kierunku hipologia i jeździectwo	52
3.5	Organizacja wyścigów konnych – dobre praktyki z Republiki Czeskiej	53

Rozdział 4

Modele edukacji w zawodzie jeździec	61
4.1 Rys historyczny – kształcenie jeźdźców	61
4.1.1 Polska Szkoła Jazdy – szkolenie jeździeckie w II RP i jego wpływ na sport jeździecki w PRL	61
4.1.2 Szkolenie jeździeckie – okres powojenny do chwili obecnej	69
4.2 Rozwiązania w zakresie kształcenia jeźdźców przyjęte w Zespole Szkół im. H. Kołłątaja w Jordanowie	72

Bibliografia	79
---------------------------	-----------

WSTĘP

Konie zostały udomowione najpóźniej ze wszystkich zwierząt gospodarskich, pomiędzy 5000 a 3000 lat p.n.e. Około 2000 lat p.n.e. koń zaczął być używany jako zwierzę robocze. I od tego czasu losy człowieka i konia splęły się nierozdzielnie. Niemalże dosłownie na jego grzbiecie powstała nasza cywilizacja. Koń pracował w rolnictwie, w transporcie, a przede wszystkim zaczął „pełnić służbę” w licznych armiach świata. Jeźdźcy, pod wodzą Aleksandra Wielkiego dosiadającego Bucefala, podbijali Persję, Mongołowie z azjatyckich stepów pustoszyli Europę, średniowieczne ciężkozbrojne rycerstwo walczyło pod Grunwaldem, hiszpańscy konkwistadorzy konno podbijali Amerykę, a pułki kawalerii Napoleona rozstrzygały o losach bitew. Jako partner człowieka koń zaczął brać udział również w zawodach sportowych. Pierwsze wyścigi czterokonnych zaprzęgów – kwadryg – miały miejsce w Grecji podczas 25 Olimpiady w 680 roku p.n.e.

Tak wszechstronne wykorzystanie koni wymagało odpowiedniego ich przygotowania, szczególnie do użycia w wojsku i do wygrywania wyścigów kwadryg, które w dużym stopniu były związane z użyciem koni na placu boju. Najstarszym zachowanym „podręcznikiem” użytkowania koni i jazdy konnej oraz przygotowania wozów bojowych jest traktat Kikkulego spisany na glinianych tabliczkach, pochodzący z lat 1400–1250 p.n.e. Do naszych czasów zachowały się również prace Ksenofonta żyjącego w latach 430–354 p.n.e.

Zmieniły się czasy i ostatnie szarże kawalerii miały miejsce podczas II wojny światowej. Postęp techniczny spowodował rozwiązanie pułków kawalerii, wyparł konie z rolnictwa i z transportu. Zmieniła się rola konia – stał się on zwierzęciem używanym w rekreacji i w coraz większym stopniu w wielu dyscyplinach sportu jeździeckiego. Ta zmiana, szczególnie w kierunku sportu, jest równocześnie nowym, gigantycznym wyzwaniem dla hodowców i użytkowników koni. Hodowcy muszą hodować zwierzęta spełniające oczekiwania sportu wyczynowego, a użytkownicy sportowcy poznać zasady treningu sportowego, aby w pełni wykorzystać potencjał kolejnych pokoleń koni.

Zmiana zaznacza się również na innym polu. Na świecie zmniejsza się znacznie pogłowie koni, równocześnie przybywa ludzi, którzy z tymi zwierzętami nigdy wcześniej nie mieli do czynienia, a w jeździecztwie poszukują nowych wartości i doznań. Pasja „końska” i jeździecka niejednokrotnie powodują, że wiążą z nimi plany na całe zawodowe życie. Osoby te poszukują wiedzy – zdobywają ją w różny sposób: z praktycznego obserwowania pracy w stajniach i klubach jeździeckich, uczestnicząc w różnego rodzaju kursach i szkoleniach, a także samodzielnie z dostępnej literatury i innych źródeł.

Wiedza o koniu i o jego użytkowaniu jest bardzo obszerna. Obejmuje znajomość budowy konia – w tym budowy funkcjonalnej, anatomii i fizjologii – także wysiłkowej, biomechaniki, zdrowia, podkownictwa, behawioru, faz rozwojowych, utrzymania i żywienia, sprzętu jeździeckiego i jego stosowania, zasad szkolenia podstawowego i specjalistycznego, budowy przeszkód i ustawiania parkurów, budowy przeszkód terenowych, zasad transportu i jego wpływu na wydolność itp. Dodatkowe, odrębne wiadomości dotyczą innych dyscyplin jeździeckich – powożenia, lonżowania i woltyżerki.

Jeździec, powożący czy woltyżer powinien znać również podstawy anatomii i fizjologii człowieka, zasady nauczania ruchu i teorii sportu w rozbiciu na specyficzny charakter poszczególnych dyscyplin jeździeckich.

Osoba szkoląca konia i jeźdźca musi z kolei znać dogłębnie teorię jazdy, metodykę i zasady nauczania ruchu, zasady doboru koni do poszczególnych konkurencji jeździeckich, zasady pedagogiki, psychologii, specyfikę osobniczych faz rozwojowych konia i człowieka. Nie mniej ważna jest umiejętność zapewnienia bezpieczeństwa i zasad udzielania pierwszej pomocy, tak człowiekowi, jak i koniowi.

Niniejsza publikacja, współfinansowana ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego w ramach Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014–2020, Działanie: 4.3 Współpraca ponadnarodowa, powstała w projekcie „Innowacyjne rozwiązania w praktycznej nauce jeździectwa”, którego celem jest wsparcie osób i instytucji, przede wszystkim szkół, zaangażowanych w kształcenie jeźdźców i hodowców koni.

W listopadzie 2015 r. został powołany do życia zawód jeździec, który obejmuje swoim zakresem praktycznie wszystkie aspekty użytkowania koni, od rekreacyjnych po sportowe i wyścigowe. Obecnie funkcjonujący w Polsce system kształcenia jeźdźców bazuje na sieci rozproszonych ośrodków szkoleniowych i jest dostępny głównie dla osób posiadających lub dzierżawiących konie. Wprowadzenie w systemie oświaty zawodu jeździec zrodziło potrzebę przygotowania profesjonalnego i kompleksowego programu kształcenia dla szkół publicznych, uzupełnionego o odpowiednie materiały przeznaczone do wykorzystania bezpośrednio w szkołach oraz w trakcie praktycznej nauki zawodu. Materiały te powinny dotyczyć zarówno kwestii formalno-organizacyjnych związanych z prowadzeniem zajęć, jak i zawierać treści merytoryczne dostosowane do potrzeb uczniów.

Niniejsza publikacja składa się z dwóch części – część pierwsza traktuje o aspektach organizacyjnych i prawnych kształcenia w tych zawodach, na część drugą natomiast składają się materiały merytoryczne do zastosowania w praktycznej nauce zawodu. Wydawnictwo wzbogacone jest o doświadczenia i dobre praktyki partnera zagranicznego projektu – Średniej Szkoły Wyścigów Konnych i Jeździectwa z Pragi. Opracowany podręcznik, w zakresie części merytorycznej, stara się w syntetyczny sposób połączyć wiedzę, którą musi posiadać każdy, kto pracuje z końmi, z nowymi informacjami, dotąd niepublikowanymi w Polsce. Równocześnie chętnych do zaznajomienia się lub poszerzenia wiedzy odsyłamy do dostępnej na rynku literatury, bowiem przepisywanie ich in extenso nie miałyby sensu, a sam podręcznik rozrósłby się do olbrzymich rozmiarów.

ROZDZIAŁ 1

RAMY INSTYTUCJONALNO-ORGANIZACYJNE I PRAWNE KSZTAŁCENIA ZAWODOWEGO W POLSCE

1.1 System edukacji zawodowej przed i po reformie

Akty prawne regulujące funkcjonowanie systemu oświaty w Polsce, którego elementem jest szkolnictwo zawodowe, to:

- Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, 1560),
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59),
- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 60),
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2015 r. o Zintegrowanym Systemie Kwalifikacji (Dz.U. z 2016 r. poz. 64),
- Rozporządzenie MEN z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2017 r. poz. 622 z późn. zm.),
- Rozporządzenie MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.),
- Rozporządzenie MEN z dnia 28 marca 2017 r. w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół (Dz.U. z 2017 r. poz. 703),
- Rozporządzenie MEN z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. z 2017 r. poz. 1644),
- Rozporządzenie MEN z dnia 13 kwietnia 2016 r. w sprawie charakterystyk drugiego stopnia Polskiej Ramy Kwalifikacji typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym – poziomy 1–8 (Dz.U. z 2016 r. poz. 537),
- Rozporządzenie MEN z dnia 3 kwietnia 2017 r. w sprawie wzorów znaków graficznych informujących o poziomach Polskiej Ramy Kwalifikacji przypisanych do kwalifikacji pełnych i cząstkowych włączonych do Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (Dz.U. z 2017 r. poz. 764).

Jednolity tekst ustawy o systemie oświaty z dnia 7 września 1991 r. ogłoszono w 1996 r. (Dz.U. nr 67, poz. 329), w 2004 r. (Dz.U. nr 256, poz. 2572), w 2015 r. (Dz.U. poz. 2156), w 2016 r. (Dz.U. poz. 1943) w 2018 r. (Dz.U. z 2018 r. poz. 1457, 1560).

W 2017 r. weszły w życie ustawy wprowadzające znaczne zmiany w systemie oświaty:

- Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 60), której art. 15 zmienił ustawę o systemie oświaty,
- Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zmianie ustawy o systemie informacji oświatowej oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2017 r. poz. 949), której art. 2 zmienia ustawę o systemie oświaty,
- Ustawa z dnia 22 czerwca 2017 r. o zmianie niektórych ustaw w związku z realizacją programu „Za życiem” (Dz.U. z 2017 r. poz. 1292), której art. 1 zmienia ustawę o systemie oświaty.

Zmiany ustawy o systemie oświaty ogłoszone w 2017 r. związane są z reformą systemu oświatowego – 1 września 2017 r. powstały ośmioklasowe szkoły podstawowe i rozpoczęło się wygaszanie gimnazjów oraz powstały szkoły branżowe I stopnia, w 2019 r. powstaną pięcioletnie technika i czteroletnie licea ogólnokształcące. W 2020 r. rozpoczną działanie szkoły branżowe II stopnia.

W tej chwili (rok 2018) w systemie oświaty obowiązują przepisy przejściowe.

Przed reformą systemu oświaty w Polsce kształcenie szkolne realizowane było w następujących typach szkół:

1. sześćioletnia szkoła podstawowa,
2. trzyletnie gimnazjum,
3. szkoły ponadgimnazjalne:
 - trzyletnie liceum profilowane,
 - trzyletnie liceum ogólnokształcące,
 - czteroletnie technikum,
 - dwuletnia szkoła zawodowa,
 - dwuletnie liceum uzupełniające,
 - trzyletnie technikum uzupełniające,
 - dwuletnia szkoła policealna.

Od roku szkolnego 2017/2018 zgodnie z art. 18.1 Ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Prawo oświatowe (Dz.U. z 2017 r. poz. 59) szkoły publiczne i niepubliczne dzielą się na:

1. ośmioletnią szkołę podstawową,
2. szkoły ponadpodstawowe:
 - czteroletnie liceum ogólnokształcące,
 - pięcioletnie technikum,
 - trzyletnią branżową szkołę I stopnia,
 - trzyletnią szkołę specjalną przysposabiającą do pracy,
 - dwuletnią branżową szkołę II stopnia,
 - szkołę policealną dla osób posiadających wykształcenie średnie lub wykształcenie średnie branżowe, o okresie nauczania nie dłuższym niż 2,5 roku.

1.2 Organizacja nauczania na poziomie instytucjonalnym

1 września 2017 r. weszło w życie rozporządzenie w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach. Podstawy programowe kształcenia w zawodach określone w podpisanym rozporządzeniu są wprowadzane stopniowo począwszy od roku szkolnego 2017/2018 do 2022/2023 do różnych typów szkół, co jest opisane szczegółowo w § 2. tego rozporządzenia.

Zgodnie z art. 282 ust. 2, 283 ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe rozporządzenia w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach nie stosuje się do uczniów, którzy rozpoczęli naukę w szkołach prowadzących kształcenie zawodowe przed 1 września 2017 r. Będą oni kontynuowali naukę w oparciu o dotychczasową podstawę programową kształcenia w zawodach, do czasu jej zakończenia.

Elastycznemu reagowaniu systemu kształcenia zawodowego na potrzeby rynku pracy, jego otwartości na uczenie się przez całe życie oraz mobilności edukacyjnej i zawodowej absolwentów ma służyć wyodrębnienie kwalifikacji w poszczególnych zawodach wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego wprowadzone w roku 2011 Ustawą z dnia 19 sierpnia 2011 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw (Dz.U. z 2011 r., nr 205, poz. 1206). W ramach obecnej reformy zweryfikowano podział na kwalifikacje i zawody, które na poziomie technika składały się z trzech kwalifikacji, aktualnie składają się z dwóch, natomiast zawody, które na poziomie zasadniczej szkoły zawodowej składały się z dwóch kwalifikacji, obecnie są jednokwalifikacyjne. Na każdą kwalifikację składają się efekty nauczania, o czym mowa w dalszej części niniejszego rozdziału.

W szkole branżowej I stopnia nauczane są zawody jednokwalifikacyjne. Uczniowie po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie, obowiązującego dla danej kwalifikacji oraz po ukończeniu szkoły otrzymają dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe i będą się mogli legitymować wykształceniem zasadniczym branżowym. Będą oni mieli możliwość kontynuowania nauki w szkole branżowej II stopnia.

Sprzyja temu fakt, iż kwalifikacja nauczana w ramach zawodu w szkole branżowej I stopnia w większości wypadków stanowi jedną z kwalifikacji obowiązujących w zawodzie nauczonym na poziomie technika – w technikum lub szkole branżowej II stopnia.

Podobnie w szkole branżowej II stopnia po zdaniu egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie i po ukończeniu szkoły uczeń uzyskuje dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe na poziomie technika. Jeśli uczeń zda egzamin maturalny – może kontynuować naukę na studiach.

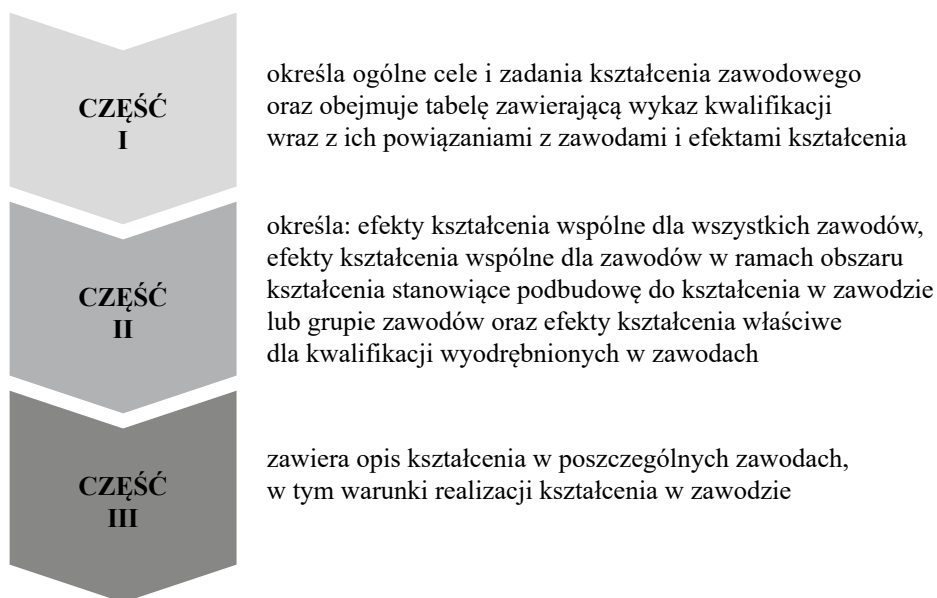
Nadal funkcjonować będą technika, w których okres kształcenia wynosi pięć lat. Analogicznie jak w szkołach branżowych, uczniowie po zdaniu egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie i po ukończeniu szkoły uzyskiwać będą dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe i tytuł technika, natomiast po zdaniu matury będą mogli ubiegać się o przyjęcie na studia.

W dotychczasowym systemie edukacyjnym zdawanie egzaminów potwierdzających kwalifikacje w zawodzie nie jest dla uczniów obowiązkowe – uczeń ma możliwość zrealizowania programu kształcenia i ukończenia szkoły bez uzyskiwania świadectwa potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie i dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe. W chwili obecnej (wrzesień 2018) trwają prace poświęcone nowemu projektowi zmian ustawy o zmianie ustawy – Prawo oświatowe i ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw. Przewidywane w nim rozwiązania zakładają obowiązek zdawania przez uczniów egzaminów zawodowych (Minister Edukacji Narodowej, Prawo Oświatowe – projekt, 2018).

Szkoły branżowe I stopnia funkcjonują od roku szkolnego 2017/2018, szkoły branżowe II stopnia będą działać od roku szkolnego 2020/2021. Od roku 2019/2020 do techników przyjmowani będą absolwenci ośmioklasowych szkół podstawowych.

Nauczyciele szkół prowadzących kształcenie zawodowe oraz podmioty prowadzące kwalifikacyjne kursy zawodowe są zobowiązani do opracowania programów nauczania w oparciu o podstawę programową kształcenia w zawodach. Programy nauczania stosowane są do organizacji kształcenia w szkołach publicznych, w szkołach niepublicznych o uprawnieniach szkół publicznych oraz na kwalifikacyjnych kursach zawodowych.

W załączniku do rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach określono cele kształcenia, obszary kształcenia, kwalifikacje, efekty kształcenia, jakie powinni uzyskać uczniowie kształcąc się w poszczególnych dziedzinach i zawodach. Dokument podzielony został na trzy części.

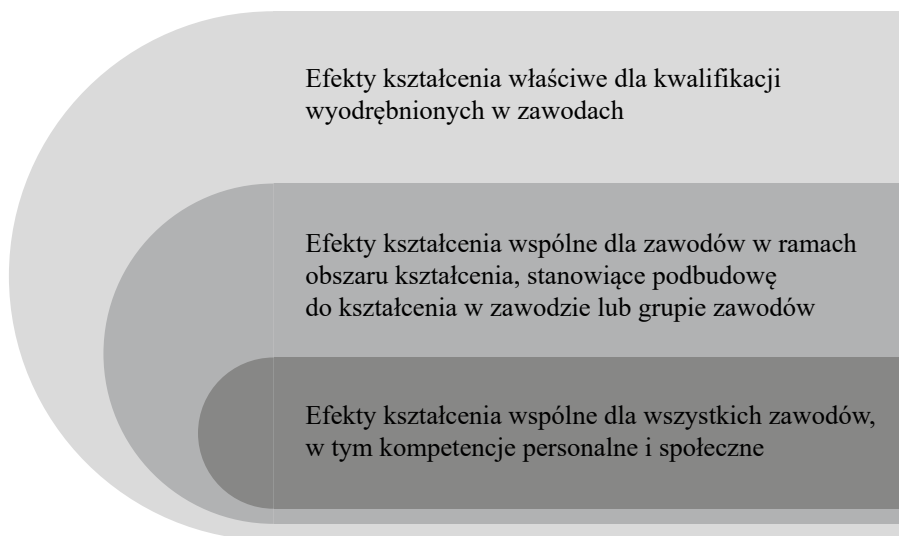

Grafika 1. Struktura dokumentu „Podstawa programowa kształcenia w zawodach”

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)

W części II dokumentu opisane są efekty kształcenia składające się na każdą z kwalifikacji możliwych do uzyskania w szkołach ponadpodstawowych/ponadgimnazjalnych kształcących zawodowo. Wiedza i umiejętności oraz kompetencje personalne i społeczne, których uczyć się nabywa w procesie kształcenia zawodowego, są opisane – zgodnie z ideą europejskich ram kwalifikacji – w języku efektów kształcenia, które obejmują:

1. efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów, w tym kompetencje personalne i społeczne,
2. efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru kształcenia, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów,
3. efekty kształcenia właściwe dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach.

*Grafika 2. Grupy efektów kształcenia omówione w dokumencie „Podstawa programowa kształcenia w zawodach”
Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)*

Efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów, w tym kompetencje personalne i społeczne, oznaczono kodem składającym się z trzech wielkich liter:

1. BHP – bezpieczeństwo i higiena pracy,
2. PDG – podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej,
3. JOZ – język obcy ukierunkowany zawodowo,
4. KPS – kompetencje personalne i społeczne,
5. OMZ – organizacja pracy małych zespołów (wyłącznie dla zawodów nauczanych na poziomie technika).

Efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru kształcenia, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów, oznaczono kodem składającym się z:

1. trzyliterowego skrótu PKZ,
2. ujętych w nawiasie:
 - a. wielkich liter alfabetu, wskazujących na przyporządkowanie do obszaru kształcenia,
 - b. małej litery alfabetu, o charakterze porządkowym, odróżniającym poszczególne PKZ w ramach obszaru kształcenia.

Zestaw oczekiwanych efektów kształcenia właściwych dla kwalifikacji wyodrębnionej w zawodzie został podzielony na części, z których każda może być nauczana na kursach umiejętności zawodowych, o których mowa w przepisach w sprawie kształcenia ustawicznego w formach pozaszkolnych (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017c).

„Jednocześnie w zakresie stosowania ramowych planów nauczania w szkołach nowego i dotychczasowego ustroju szkolnego, w rozporządzeniu zawarto regulację wskazującą, że w przypadku:

1. dotychczasowego czteroletniego technikum oraz
2. w klasach dotychczasowego czteroletniego technikum prowadzonych w nowym pięcioletnim technikum (pomimo tego, że będzie się w nich stosować już nową podstawę programową kształcenia w zawodach)

minimalną liczbę godzin kształcenia zawodowego (którą podstawa programowa kształcenia w zawodach określa odrębnie w odniesieniu do poszczególnych zawodów) należy dostosować do wymiaru godzin określonego w dotychczasowych przepisach wydanych na podstawie art. 22 ust. 2 pkt 1 Ustawy z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty, tj. w Rozporządzeniu MEN z dnia 7 lutego 2012 r. w sprawie ramowych planów nauczania w szkołach publicznych (Dz.U. z 2012 r. poz. 204, z późn. zm. z 2017 r.).

Z kolei w przypadku nowych typów szkół ponadpodstawowych (tj. w pięcioletnim technikum, trzyletniej branżowej szkole I stopnia i dwuletniej branżowej szkole II stopnia oraz w poszczególnych semestrach szkoły policealnej, która jest szkołą ponadpodstawową) minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego będzie dostosowywana do wymiaru godzin określonego w przepisach wydanych na podstawie art. 47 ust. 1 pkt 3 ustawy – Prawo oświatowe (tj. w nowym rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół)” (Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2017b).

§ 2.1. Rozporządzenia MEN w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół z dnia 28 marca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 703) mówi, że ramowy plan nauczania określa:

1. Tygodniowy, a w szkołach dla dorosłych prowadzących zajęcia w formie zaocznej – semestralny wymiar godzin dla uczniów poszczególnych klas lub semestrów w danym typie szkoły przeznaczonych na realizację:
 - obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia ogólnego,
 - obowiązkowych zajęć edukacyjnych z zakresu kształcenia w zawodzie,
 - zajęć z wychowawcą,
2. Minimalny tygodniowy wymiar godzin rewalidacyjnych dla uczniów niepełnosprawnych,
3. Minimalny wymiar godzin z zakresu doradztwa zawodowego,
4. Tygodniowy, a w przypadku szkół dla dorosłych prowadzących zajęcia w formie zaocznej – semestralny wymiar godzin przeznaczonych do dyspozycji dyrektora, przeznaczonych na:
 - zajęcia rozwijające zainteresowania i uzdolnienia uczniów, w szczególności zajęcia związane z kształtowaniem aktywności i kreatywności uczniów,
 - w przypadku szkół prowadzących kształcenie zawodowe – również na zajęcia związane z kształtowaniem kompetencji zawodowych (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017b).

Podziału godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe teoretyczne i praktyczne w danym zawodzie dokonuje dyrektor szkoły, z tym, że wymiar godzin przeznaczonych na kształcenie zawodowe praktyczne nie może być niższy niż 50% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe (dla szkół branżowych I stopnia nie może być niższy niż 60% godzin przewidzianych na kształcenie zawodowe).

Przepisy rozporządzenia są wprowadzane stopniowo począwszy od roku szkolnego 2017/2018 do 2022/2023 w następujących szkołach:

Lata	Szkoły
począwszy od roku szkolnego 2017/2018	w branżowej szkole I stopnia dla uczniów będących absolwentami dotychczasowego gimnazjum w semestrach I szkoły policealnej, a w latach następnych również w kolejnych semestrach tych szkół
począwszy od roku szkolnego 2019/2020	w pięcioletnim technikum oraz w branżowej szkole I stopnia dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej
począwszy od roku szkolnego 2020/2021	w branżowej szkole II stopnia dla uczniów, którzy realizowali ramowy plan nauczania dla branżowej szkoły I stopnia przeznaczony dla uczniów będących absolwentami dotychczasowego gimnazjum
począwszy od roku szkolnego 2022/2023	w branżowej szkole II stopnia dla uczniów, którzy realizowali ramowy plan nauczania dla branżowej szkoły I stopnia przeznaczony dla uczniów będących absolwentami ośmioletniej szkoły podstawowej (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017b)

Podział na grupy na zajęciach praktycznej nauki zawodu ma się odbywać zgodnie z art. 120, ust. 4 ustawy – Prawo oświatowe i jest określony w rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu (Dz.U. z 2017 r. poz. 1644).

Przypisany do zawodów i kwalifikacji poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji określa Rozporządzenie MEN z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2017 r. poz. 622 z późn. zm.), (Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2017b).

Zakres regulacji rozporządzenia jest związany z nową klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego i uwzględnia następujące zmiany:

1. wprowadzenie – na podstawie wniosków właściwych ministrów – do systemu oświaty możliwości kształcenia w nowych zawodach,
2. wykreślenie z klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego – na podstawie wniosków właściwych ministrów – zawodów, w których dalsze kształcenie w systemie oświaty jest nieuzasadnione,
3. zmiany nazewnictwa kwalifikacji w zawodach wpisanych do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego,
4. zmiana liczby kwalifikacji wyodrębnionych w zawodach: do jednej kwalifikacji w zawodach nauczanych w branżowej szkole I stopnia oraz do maksymalnie dwóch kwalifikacji w zawodach nauczanych w technikum i szkole policealnej.

Dla celów kształcenia, zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego, **wskazano obszary kształcenia, do których są przypisane poszczególne zawody**. Obszary kształcenia obejmują zawody pogrupowane pod względem wspólnych efektów kształcenia wymaganych do realizacji zadań zawodowych.

Wyodrębniono 8 obszarów kształcenia:

1. administracyjno-usługowy (AU),
2. budowlany (BD),
3. elektryczno-elektroniczny (EE),
4. mechaniczny i górniczo-hutniczy (MG),
5. rolniczo-leśny z ochroną środowiska (RL),
6. turystyczno-gastronomiczny (TG),
7. medyczno-społeczny (MS),
8. artystyczny (ST).

W ramach każdego obszaru kształcenia zawody uporządkowano według typu szkoły, w którym może odbywać się kształcenie w danym zawodzie: branżowa szkoła I stopnia, technikum, branżowa szkoła II stopnia, szkoła policealna (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017a).

Nazwy zawodów dla zawodów nauczanych w systemie oświaty w branżowej szkole I stopnia, branżowej szkole II stopnia, technikum i szkole policealnej, nazwy kwalifikacji wyodrębnionych w tych zawodach oraz przypisany do nich poziom Polskiej Ramy Kwalifikacji odpowiednio dla kwalifikacji pełnych i cząstkowych nadawanych w systemie oświaty określają przepisy wydane na podstawie art. 46 ust. 1 ustawy – Prawo oświatowe (tj. Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego), (Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2017b).

1.3 Zintegrowany System Kwalifikacji i Polska Rama Kwalifikacji

1.3.1 Zintegrowany System Kwalifikacji w Polsce

Za wprowadzeniem Zintegrowanego Systemu Kwalifikacji (ZSK) w Polsce przemawiało szereg przesłanek wewnętrznych i zewnętrznych. Rozwiązanie to umożliwia bowiem stworzenie rejestru kwalifikacji, obejmującego w sposób całościowy wszystkie kwalifikacje możliwe do uzyskania w Polsce: zarówno w systemie oświaty i szkolnictwa wyższego, jak i na podstawie odrębnych przepisów dotyczących uzyskiwania specjalistycznych uprawnień zawodowych, a także kwalifikacji rynkowych, zgłaszanych do rejestru kwalifikacji przez zainteresowane podmioty np. firmy, organizacje branżowe czy instytucje szkoleniowe. Wraz z możliwością wpisywania kwalifikacji rynkowych do krajowego rejestru pojawił się cały system zapewniania jakości tych kwalifikacji. Rama kwalifikacji pozwala na przypisanie każdej z kwalifikacji do odpowiedniego poziomu. Poziomy odniesione są do europejskiej ramy kwalifikacji, co pozwala na porównywanie certyfikatów zdobytych w różnych krajach europejskich. Wprowadzenie ZSK w Polsce okazało się także kluczowe dla realizacji polityki na rzecz uczenia się przez całe życie.

W związku z tym Rada Ministrów przyjęła szereg dokumentów strategicznych, które stworzyły podwaliny pod budowę ZSK:

- Krajowy Program Reform na lata 2005–2008 (i kolejne),
- Strategia Rozwoju Kraju,
- Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego,
- Perspektywa uczenia się przez całe życie.

Założenia do ustawy o ZSK zostały przyjęte wiosną 2015 r., a sama ustawa weszła w życie 15 stycznia 2016 r. Wprowadzenie tej ustawy, w której określono Zintegrowany System Kwalifikacji, w tym m.in. Polską Ramę Kwalifikacji, Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji i zasady włączania do niego kwalifikacji, standardy opisywania kwalifikacji, zasady zapewniania jakości i certyfikowania, rozpoczęło proces modernizacji systemu kwalifikacji w Polsce. Najważniejszym założeniem ZSK jest to, że tworzy się go w oparciu o istniejący w Polsce dorobek w zakresie systematyzowania kwalifikacji, a główną nowością jest procedura przypisywania poziomu PRK do kwalifikacji.

Kwalifikacje dzielą się na kwalifikacje pełne i częściowe. Kwalifikacje pełne to kwalifikacje, które są nadawane wyłącznie w ramach systemu oświaty po ukończeniu określonych etapów kształcenia, w tym w szkolnictwie wyższym np. świadectwo ukończenia szkoły podstawowej, świadectwo dojrzałości (matura), dyplom potwierdzający uzyskanie tytułu zawodowego licencjata (licencjat). Wskazują one na poziom wykształcenia. Natomiast wszystkie inne to kwalifikacje częściowe. Poświadczają one posiadanie wiedzy i umiejętności potrzebnych do wykonywania konkretnych zadań np. prawo jazdy, świadectwo potwierdzające kwalifikację w zawodzie wydane przez okręgową komisję egzaminacyjną, certyfikaty, zaświadczenia itp.

Inny podział kwalifikacji to podział ze względu na podstawę prawną ich nadawania:

- kwalifikacje szkolne i akademickie – nadawane na podstawie ustaw regulujących działanie systemów oświaty i szkolnictwa wyższego,
- kwalifikacje uregulowane – nadawane na podstawie innych przepisów prawa,
- kwalifikacje rynkowe – nadawane bez powszechnie obowiązującej podstawy prawnej.

W ustawie przewidziano możliwość włączania kwalifikacji rynkowych do ZSK na wniosek zainteresowanego podmiotu, o ile spełniają warunki określone w ustawie o ZSK.

Wdrożenie ZSK niesie korzyści zarówno dla obywatela jak i dla pracodawcy. Obywatel może lepiej planować podnoszenie swoich kwalifikacji i rozwój kariery zawodowej – system uprości uznawanie jego kompetencji, które będzie łatwo porównać bez względu na sposób ich zdobycia, ułatwi zdobywanie kolejnych zawodów i przechodzenie pomiędzy branżami, kwalifikacje będą bardziej czytelne dla pracodawcy na rynku krajowym i europejskim.

Pracodawca z kolei będzie mógł łatwiej zidentyfikować jakimi kwalifikacjami dysponuje kandydat do pracy, co umożliwi mu lepszy dobór wykwalifikowanych kadr do swojej firmy, będzie mu łatwiej wspierać rozwój zawodowy pracowników, zwiększy szanse zdobywania zamówień na europejskim rynku (Instytut Badań Edukacyjnych, 2013).

1.3.2 Polska Rama Kwalifikacji

Polska Rama Kwalifikacji (PRK), podobnie jak Europejska Rama Kwalifikacji (ERK), składa się z ośmiu poziomów.

Każdy poziom opisany jest poprzez charakterystykę wymagań z zakresu wiedzy, umiejętności i kompetencji społecznych, którymi wykazywać się musi osoba uzyskująca kwalifikację na danym poziomie.

W Polsce, poza takimi uniwersalnymi charakterystykami, nazywanymi charakterystykami pierwszego stopnia, wprowadzono dodatkowo charakterystyki drugiego stopnia, które są dostosowane do kształcenia ogólnego, szkolnictwa wyższego oraz do kwalifikacji zawodowych.

Charakterystyki pierwszego i drugiego stopnia stanowią spójną całość. Należy czytać je łącznie, by w pełni zrozumieć specyfikę poszczególnych poziomów.

Polska Rama Kwalifikacji obejmuje:

1. uniwersalne charakterystyki poziomów (pierwszego stopnia): poziomy 1–8,
2. charakterystyki poziomów drugiego stopnia (stanowiące rozwinięcie charakterystyk uniwersalnych), które obejmują:
 - charakterystyki typowe dla kwalifikacji o charakterze ogólnym – poziomy 1–4,
 - charakterystykę typową dla kwalifikacji poziomu 5,
 - charakterystyki typowe dla kwalifikacji uzyskiwanych w ramach szkolnictwa wyższego: poziomy 6–8,
 - charakterystyki typowe dla kwalifikacji o charakterze zawodowym: poziomy 1–8.

Obok Polskiej Ramy Kwalifikacji powstają Sektorowe Ramy Kwalifikacji (SRK), które będą branżowym rozwinięciem charakterystyk typowych dla kwalifikacji o charakterze zawodowym. Chodzi o opisanie poziomów PRK językiem używanym w poszczególnych branżach, co ma ułatwić przedstawicielom branż orientowanie się w kwalifikacjach branżowych.

Istnieje jeszcze Europejska Rama Kwalifikacji, która w zamierzeniu służy porównywaniu ze sobą kwalifikacji nadawanych w różnych krajach członkowskich UE. Jednakże do poszczególnych kwalifikacji nadawanych w tych krajach nie przypisuje się poziomu ERK. Nawet w przypadku, gdy dana kwalifikacja odnosi się do standardów międzynarodowych, musi zostać odniesiona do ramy krajowej. Natomiast porównanie między ramą krajową a europejską istnieje – funkcjonuje ono jednak nie na poziomie poszczególnych kwalifikacji, tylko na poziomie ramy, tj. poszczególne kraje odnoszą poziomy swojej krajowej ramy do poziomów Europejskiej Ramy Kwalifikacji. Przykładowo: 3. poziom PRK jest równoznaczny z 3. poziomem ERK, natomiast 3. poziom ramy szkockiej odpowiada 3. poziomowi ERK. Dzięki temu użytkownicy ram kwalifikacji, np. przedsiębiorcy, mogą zorientować się na jakim poziomie zaawansowania są efekty kształcenia zdobyte przez daną osobę w innym kraju.

Polska Rama Kwalifikacji po reformie edukacyjnej przedstawiona została graficznie na *Grafice 3*. Lewa strona grafiki wskazuje poziomy kształcenia ogólnego. Nieuzupełniona strona prawa to przestrzeń dla kwalifikacji zawodowych: zarówno tych możliwych do uzyskania w systemie kształcenia (kwalifikacje w zawodzie, kwalifikacje zawodowe), jak i tych rynkowych (Instytut Badań Edukacyjnych, 2016).

POZIOMY POLSKIEJ RAMY KWALIFIKACJI

Grafika 3. Polska Rama Kwalifikacji dla kształcenia ogólnego

Źródło: IBE [<http://www.kwalifikacje.edu.pl/images/ilustracje/PoziomyPRK.jpg>]

1.4 Formy współpracy z pracodawcami w obecnym systemie kształcenia zawodowego – realizacja praktyk i staży zawodowych

Zasady organizowania praktycznej nauki zawodu od 1 września 2017 r. określa Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu.

Zgodnie z § 1 Rozporządzenia dotyczy ono określenia warunków i trybu organizowania praktycznej nauki zawodu w warsztatach szkolnych, pracowniach szkolnych, placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego, u pracodawców i w indywidualnych gospodarstwach rolnych oraz określa kwalifikacje wymagane od osób prowadzących praktyczną naukę zawodu i przysługujące im uprawnienia.

Poniżej zacytowano wybrane paragrafy tego rozporządzenia.

Rozporządzenie stosuje się do uczniów i słuchaczy publicznych szkół ponadpodstawowych prowadzących kształcenie zawodowe: techników, branżowych szkół I stopnia, branżowych szkół II stopnia i szkół policealnych oraz do młodocianych pracowników odbywających praktyczną naukę zawodu w ramach odbywania przygotowania zawodowego.

Praktyczna nauka zawodu uczniów i słuchaczy publicznych szkół ponadpodstawowych prowadzących kształcenie zawodowe jest organizowana przez szkołę. Natomiast praktyczna nauka zawodu młodocianych jest organizowana przez pracodawcę, który zawarł z nimi umowę o pracę w celu przygotowania zawodowego. Praktyczna nauka zawodu jest organizowana w formie zajęć praktycznych, a w technikum i szkole policealnej także w formie praktyk zawodowych. Zajęcia praktyczne mogą odbywać się u pracodawców, na zasadach dualnego systemu kształcenia, na podstawie:

1. umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, zawartej między młodocianym a pracodawcą,
2. umowy o praktyczną naukę zawodu, zawartej między dyrektorem szkoły a pracodawcą przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu.

Zajęcia praktyczne organizuje się w czasie trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych. W przypadkach uzasadnionych specyfiką danego zawodu zajęcia praktyczne odbywane u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia mogą być organizowane także w okresie ferii letnich.

W przypadku organizowania praktyk zawodowych lub zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia w okresie ferii letnich na podstawie umowy o pracę w celu przygotowania zawodowego, odpowiedniemu skróceniu ulega czas trwania zajęć dydaktyczno-wychowawczych dla uczniów odbywających te praktyki lub zajęcia.

Umowę o praktyczną naukę zawodu organizowaną poza daną szkołą zawiera dyrektor szkoły z podmiotem przyjmującym uczniów na praktyczną naukę zawodu. Umowa określa m.in. formę praktycznej nauki zawodu: zajęcia praktyczne lub praktyki zawodowe i jej zakres, a w przypadku zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia – także liczbę dni w tygodniu, w których zajęcia praktyczne odbywają się u pracodawców. Do umowy dołącza się program nauczania do danego zawodu.

Organy prowadzące szkoły, które poza nią organizują praktyczną naukę zawodu, zapewniają środki finansowe umożliwiające uczniom odbycie praktycznej nauki zawodu.

Środki finansowe przeznaczone są na:

- refundowanie pracodawcom wynagrodzenia instruktorów praktycznej nauki zawodu, prowadzących zajęcia praktyczne z uczniami, w tym także zajęcia praktyczne odbywane u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia – do wysokości minimalnej stawki wynagrodzenia zasadniczego nauczyciela kontraktowego posiadającego dyplom ukończenia kolegium nauczycielskiego,
- refundowanie pracodawcom dodatku szkoleniowego dla instruktorów praktycznej nauki zawodu prowadzących zajęcia praktyczne z uczniami, w tym także zajęcia praktyczne odbywane u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia – w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia w sektorze przedsiębiorstw bez wypłat nagród z zysku w czwartym kwartale roku poprzedniego, ogłaszanego przez Prezesa Głównego Urzędu Statystycznego; dodatek szkoleniowy ustala i wypłaca pracodawca,
- refundowanie pracodawcom kosztów odzieży i obuwia roboczego oraz środków ochrony indywidualnej, niezbędnych na danym stanowisku szkoleniowym, przydzielonych uczniom na okres zajęć praktycznych prowadzonych u pracodawcy w danym roku szkolnym, w tym także zajęć praktycznych odbywanych u pracodawców na zasadach dualnego systemu kształcenia – do wysokości 20% przeciętnego wynagrodzenia,
- refundowanie pracodawcom diety i świadczeń (dla uczniów odbywających praktykę zawodową na statkach morskich i śródlądowych) (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017d).

1.4.1 Kwalifikacje osób prowadzących praktyczną naukę zawodu

Jak wspomniano powyżej, kwalifikacje wymagane od osób prowadzących praktyczną naukę zawodu i przysługujące im uprawnienia określone są w Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu.

Poniżej zacytowano paragrafy rozporządzenia dotyczące osób prowadzących praktyczną naukę zawodu.

1.4.2 Instruktorzy praktycznej nauki zawodu

Zajęcia praktyczne prowadzą nauczyciele. W przypadku zajęć praktycznych realizowanych u pracodawców i w indywidualnych gospodarstwach rolnych zajęcia mogą także prowadzić tzw. instruktorzy praktycznej nauki zawodu czyli:

- pracownicy, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza z uczniami lub młodocianymi stanowi podstawowe zajęcie i jest wykonywana w tygodniowym wymiarze godzin przewidzianym dla nauczycieli. Posiadają oni kwalifikacje wymagane od nauczycieli, określone w przepisach wydanych na podstawie art. 9 ust. 2 Karty Nauczyciela,
- pracodawcy lub wyznaczeni przez nich pracownicy albo osoby prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza z uczniami lub młodocianymi nie stanowi podstawowego zajęcia lub jest wykonywana w tygodniowym wymiarze godzin niższym niż przewidziany dla nauczycieli, w ramach obowiązującego ich tygodniowego czasu pracy. Posiadają oni co najmniej tytuł mistrza w zawodzie, którego będą nauczać, lub w zawodzie wchodzącym w zakres zawodu, którego będą nauczać, i przygotowanie pedagogiczne wymagane od nauczycieli lub ukończony kurs pedagogiczny, którego program został zatwierdzony przez kuratora oświaty i obejmował łącznie co najmniej 70 godzin zajęć z psychologii, pedagogiki i metodyki oraz 10 godzin praktyki metodycznej, albo ukończony przed dniem 6 stycznia 1993 r. kurs pedagogiczny uprawniający do pełnienia funkcji instruktora praktycznej nauki zawodu,
- pracodawcy lub wyznaczeni przez nich pracownicy albo osoby prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne, dla których praca dydaktyczna i wychowawcza z uczniami lub młodocianymi nie stanowi podstawowego zajęcia lub jest wykonywana w tygodniowym wymiarze godzin niższym niż przewidziany dla nauczycieli, w ramach obowiązującego ich tygodniowego czasu pracy niemający tytułu mistrza w zawodzie. Posiadają oni przygotowanie pedagogiczne wymagane od nauczycieli lub ukończony kurs pedagogiczny, którego program został zatwierdzony przez kuratora oświaty i obejmował łącznie co najmniej 70 godzin zajęć z psychologii, pedagogiki i metodyki oraz 10 godzin praktyki metodycznej, albo ukończony przed dniem 6 stycznia 1993 r. kurs pedagogiczny uprawniający do pełnienia funkcji oraz świadectwa i dyplomy wymienione w § 10. ust. 5 Rozporządzenia.

1.4.3 Opiekunowie praktyk zawodowych

Praktyki zawodowe organizowane u pracodawców lub w indywidualnych gospodarstwach rolnych są prowadzone pod kierunkiem opiekunów praktyk zawodowych, którymi mogą być pracodawcy lub wyznaczeni przez nich pracownicy albo osoby prowadzące indywidualne gospodarstwa rolne.

Praktyki zawodowe organizowane w innych podmiotach niż wymienione powyżej są prowadzone pod kierunkiem nauczycieli.

Pracodawca, u którego jest organizowana praktyka zawodowa uczniów, może zwolnić częściowo lub całkowicie opiekuna praktyk zawodowych od świadczenia pracy wynikającej z umowy o pracę ze względu na specyfikę działalności prowadzonej przez pracodawcę lub liczbę uczniów odbywających praktykę zawodową. Za czas częściowego lub całkowitego zwolnienia od świadczenia pracy opiekunowi praktyk zawodowych przysługuje wynagrodzenie miesięczne obliczone jak za urlop wypoczynkowy.

W przypadku gdy opiekun praktyk zawodowych nie został zwolniony od świadczenia pracy, pracodawca ustala i wypłaca opiekunowi praktyk zawodowych dodatek szkoleniowy w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia.

Opiekun praktyk zawodowych może otrzymać od pracodawcy za okres prowadzenia praktyk zawodowych premię w wysokości nie niższej niż 10% przeciętnego wynagrodzenia (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017d).

1.5 Nowe rozwiązania organizacyjne w kształceniu zawodowym

Spore zmiany dokonały się w szkolnictwie zawodowym. Reforma edukacji zmieniła ustrój szkolny. Wprowadziła także nowe rozwiązania w systemie szkolnictwa zawodowego oraz zmiany w organizacji i funkcjonowaniu szkół i placówek oświatowych. To bardzo ważne, bo szkolnictwo zawodowe jest ściśle powiązane z rynkiem pracy, który cierpi obecnie na brak specjalistów z wykształceniem odpowiednim dla potrzeb przemysłu, co powoduje brak możliwości uruchomienia pełnego potencjału wykonawczego firm produkcyjnych i firm budowlanych. Szkolnictwo zawodowe ma pozwolić młodym ludziom uzyskać konkretny zawód, oczekiwany w gospodarce narodowej, w którym będą mogli się realizować. I wcale nie wykluczać dalszej edukacji na kolejnym poziomie, jakim są szkoły wyższe.

Zgodnie z założeniami reformy zasadnicze szkoły zawodowe zostały zastąpione przez szkoły branżowe I stopnia. Ich absolwenci będą mogli kontynuować naukę w szkołach branżowych II stopnia i zdać w nich maturę. Absolwent branżowej szkoły II stopnia będzie zdawał, podobnie jak absolwent liceum i technikum, egzamin z języka polskiego, języka obcego i matematyki. Ale, żeby dostać klasyczne świadectwo dojrzałości, będzie musiał zdać także egzamin maturalny z co najmniej jednego przedmiotu dodatkowego, co otworzy mu drogę do studiów magisterskich. Czyli takie samo świadectwo dojrzałości dostaną zarówno absolwenci branżowej szkoły II stopnia, jak i technikum i liceum ogólnokształcącego.

Sam system nauczania w szkołach branżowych również ulega zmianom. Data 1 września 2019 r. to początek funkcjonowania pięcioletnich techników dla młodzieży. Kształcenie w technikum powinno opierać się na współpracy z przedsiębiorstwami wyposażonymi w najnowsze technologie, uczelniami, jednostkami badawczymi i naukowymi. Założeniem reformy szkolnictwa zawodowego jest także nastawienie na kształcenie w branżach, w których jest zapotrzebowanie na nowych pracowników oraz zaangażowanie pracodawców w tworzenie klas i podstaw programowych. Pracodawcy będą mogli tworzyć własne szkoły branżowe przy zakładach pracy, mają także pomagać w konstruowaniu podstawy programowej, zgodnie z założeniem, że to oni wiedzą najlepiej, jakiego pracownika potrzebują. Przedsiębiorcy mają mieć także wpływ na kadre – będą mogli przekazać środki finansowe na wynagrodzenie nauczycieli, a także współfinansować szkoły branżowe. Dzięki temu będą mieli większy wpływ na poziom nauczania: będą kontrolowali aktualność przekazywanej wiedzy i, co najważniejsze, będą częściej brali udział w przeprowadzaniu egzaminów zawodowych. Wzrośnie znaczenie pracodawcy jako partnera szkół branżowych. Pracodawcy będą mogli uczestniczyć w systemie klas patronackich, a także samodzielnie tworzyć szkoły branżowe, a potem od razu zatrudniać najlepszych absolwentów w swojej firmie. Ma być to sposób na niedobór pracowników i pozyskanie gotowego do pracy pracownika wykształconego zgodnie ze specyfiką działalności danego pracodawcy.

Przykładowe oczekiwania pracodawców w branży rolno-hodowlanej to: podstawowa wiedza ogólna i zawodowa, umiejętność wykonywania podstawowych czynności w pracy, umiejętność obsługi maszyn, prawo jazdy na ciągnik, elementarna wiedza o elektronice, uprawnienia elektryczne (Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2011, s. 19).

W celu dostosowania kształcenia zawodowego do potrzeb rynku pracy oraz dostosowania kształcenia zawodowego do nowego typu szkół modyfikowane są podstawy programowe kształcenia zawodowego, wprowadza się także nowe zawody oraz zawody pomocnicze. Od 1 września 2017 r. obowiązuje nowe rozporządzenie, które określa 213 zawodów szkolnictwa zawodowego.

Nowa podstawa programowa zakłada także uwzględnienie na każdym etapie edukacji doradztwa zawodowego. Określone zostały warunki oraz sposób realizacji i organizacji doradztwa zawodowego w szkołach i placówkach oraz wymagania w zakresie przygotowania osób realizujących doradztwo zawodowe. W ramowych planach nauczania ustalono minimalny wymiar godzin przeznaczonych na zajęcia z doradztwa zawodowego.

Niektóre z zaleceń to:

- zgodnie z ramowymi planami nauczania do arkusza organizacyjnego należy wpisać 10 godzin na doradztwo zawodowe,
- 10 godzin w cyklu kształcenia – należy zrealizować w jednym roku lub w kilku latach,
- zajęcia może prowadzić doradca zawodowy lub inna osoba, której kwalifikacje uzna dyrektor – do końca roku szkolnego 2021/2022,
- zajęcia z zakresu doradztwa zawodowego mają być realizowane w oparciu o program przygotowany przez nauczyciela realizującego te zajęcia i dopuszczony do użytku przez dyrektora szkoły, po zasięgnięciu opinii rady pedagogicznej,
- godziny przeznaczone na doradztwo można wykorzystać na pracę z uczniami, rodzicami, jak również realizować w innych formach. W szkołach zawodowych (branżowych i w technikum) możliwa będzie realizacja tych godzin np. w pierwszej klasie (np. do kształtowania postaw sprzyjających uczeniu się, zaangażowaniu w zdobywaniu dodatkowych kwalifikacji czy uprawnień) lub w innych klasach, np. w ostatniej – do zapoznania uczniów z aktualnym rynkiem pracy.

Wprowadzone zostały również zmiany w organizacji egzaminów zawodowych. Od roku 2017 egzaminy potwierdzające kwalifikacje w zawodzie w części praktycznej nie odbywają się jak dotychczas w okresie realizacji zajęć, lecz w czasie ferii zimowych i letnich.

Ponadto:

- w okresie przejściowym uczniowie, którzy w latach szkolnych 2017/2018–2019/2020 rozpoczną naukę w czteroletnim technikum, przystąpią do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie na nowych zasadach,
- uczniowie, którzy przed rokiem szkolnym 2017/2018 rozpoczęli naukę w czteroletnim technikum, przystąpią do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie na dotychczasowych zasadach, obowiązujących przed dniem 1 września 2017 r., z zastrzeżeniem, że uczniowie, którzy nie uzyskali promocji do klasy programowo wyższej i powtarzają naukę, przystąpią do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie na nowych zasadach,
- uczniowie i absolwenci 3-letnich zasadniczych szkół zawodowych przystąpią do egzaminu potwierdzającego kwalifikacje w zawodzie na dotychczasowych zasadach.

Co najmniej 50% zajęć jest przeznaczony na praktyczne kształcenie zawodowe (w branżowej szkole I stopnia nie mniej niż 60% godzin).

1 września 2019 r. ma wejść w życie nowelizacja Prawa oświatowego i systemu oświaty, której projekt został przyjęty przez rząd 25 września 2018 r.

Zmiany dotyczyć będą m.in. podziału subwencji oświatowej tak, aby większe wsparcie dotyczyło szkół kształcących w zawodach, na które jest większe zapotrzebowanie na rynku pracy, realizacji stażu uczniowskiego, możliwości bardziej elastycznego dostosowywania oferty kształcenia do potrzeb uczących się dorosłych, wprowadzenia obowiązku przystępowania do egzaminów zawodowych dla uczniów szkół prowadzących kształcenie zawodowe, klasyfikacji zawodów i podstaw programowych.

ROZDZIAŁ 2

UWARUNKOWANIA ZAWODÓW JEŹDZIEC I HODOWCA KONI W POLSCE

2.1 Perspektywy rozwoju sektora jeździectwa i hodowli koni w Polsce

Według danych raportu „Removing the Blinkers: The Health and Welfare of European Equidae in 2015” (World Horse Welfare, 2015), wartość europejskiego biznesu jeździeckiego to 100 mld euro rocznie. Szacunki cytowane przez Ministerstwo Edukacji Narodowej (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2015) wskazują, iż w ciągu najbliższych kilkunastu lat jeździectwo jako sport masowy i forma rekreacji w Polsce obejmie 600–800 tys. osób, nastąpi wzrost popytu na konie, a sektor jeździectwa i hodowli może zapewnić w Polsce 50–75 tys. miejsc pracy. Dane te pokazują, że kształcenie młodych ludzi chcących wiązać przyszłość z branżą jeździecką jest uzasadnione i konieczne, bo zapotrzebowanie na fachową kadrę w Polsce i za granicą będzie rosło. Kształcenie uczniów w zawodzie jeździec zwiększy szanse na pozytywne zmiany w sektorze jeździeckim w Polsce, a młodym ludziom umożliwi realizowanie kariery w Polsce i na arenie międzynarodowej. Istnieje więc potrzeba wprowadzenia profesjonalnego i kompleksowego programu kształcenia zawodowego, tak aby uczniowie kształcący się w zawodzie zdobyli praktyczne umiejętności w zakresie użytkowania koni o przeznaczeniu m.in. sportowym, wyścigowym, rekreacyjnym, służbowym, roboczym i dla potrzeb hipoterapii.

Rosnącą rolę hodowli koni w Polsce ilustruje *Grafika 4*, na której widać, że w naszym kraju na tradycyjne rolnicze wykorzystanie chowu koni nakłada się hodowla w celach uprawiania jeździectwa.

2.2 Otoczenie instytucjonalne szkół i ośrodków jeździeckich

Otoczenie instytucjonalne szkół i ośrodków jeździeckich pozwala na ich stabilne funkcjonowanie i rozwój. Do najważniejszych instytucji z tego otoczenia zaliczamy: Polski Związek Jeździecki (PZJ), ośrodki doradztwa rolniczego, Agencję Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa (ARiMR), Polski

Związek Hodowców Koni (PZHK), Lokalne Grupy Działania (LGD), Kuratorium Oświaty oraz organy prowadzące szkoły.

Polski Związek Jeździecki jest jedyną oficjalną polską organizacją jeździecką uznaną przez PKOl oraz MKOl, należąca równocześnie do grona 140 narodowych organizacji jeździeckich stowarzyszonych w FEI (Międzynarodowej Federacji Jeździeckiej).

Zgodnie ze statutem wśród podstawowych celów działalności PZJ są:

- organizacja współzawodnictwa sportowego, popularyzacja i rozwój jeździectwa oraz parajeździectwa,
- reprezentowanie, ochrona praw i interesów oraz koordynacja działań wszystkich członków Związku w kraju i za granicą.

Grafika 4. Wykorzystanie koni w krajach UE

Źródło: *Removing the Blinkers: The Health and Welfare of European Equidae in 2015*, s. 25

Działalność PZJ obejmuje m.in.:

- opracowywanie planów i kierunków rozwoju jeździectwa w Polsce,
- organizowanie i prowadzenie szkolenia zawodników, szkolenia i doszkalania instruktorów, sędziów, lekarzy weterynarii i innych specjalistów potrzebnych w jeździectwie,
- organizowanie lub przyznawanie praw do organizowania zawodów jeździeckich,
- wspieranie działalności klubów i sekcji sportowych, w tym klubów i sekcji uczniowskich,
- wspieranie szkolnictwa w zakresie rozwoju jeździectwa,
- ustalanie warunków i trybu przyznawania i odbierania licencji m.in. dla zawodników, trenerów i instruktorów, sędziów, klubów sportowych i ośrodków jeździeckich, a także licencji dla koni.

Związek obejmuje zakresem działania wszystkie formy uprawiania jeździectwa, w tym profesjonalną i amatorską. Opiekuje się 7 dyscyplinami jeździeckimi uprawianymi wyczynowo, amatorsko, profesjonalnie i rekreacyjnie. Aktualnie w Polskim Związku Jeździeckim zarejestrowanych jest prawie 4000 jeźdźców oraz ponad 6000 koni, startujących we wszystkich dyscyplinach jeździeckich i zrzeszonych w 608 klubach i sekcjach, należących do 16 Wojewódzkich Związków Jeździeckich (PZJ, 2017).

Ośrodki doradztwa rolniczego są państwowymi jednostkami organizacyjnymi, posiadającymi osobowość prawną, nadzorowanymi przez Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi. Ich działalność reguluje Ustawa o jednostkach doradztwa rolniczego z dnia 22 października 2004 r. (Dz.U. 2016 r. poz. 356, z późn. zm.). Wśród priorytetów działania ośrodków doradztwa rolniczego jest m.in. zapewnienie pełnej absorpcji środków pomocowych poprzez implementację instrumentów Wspólnej Polityki Rolnej, wspieranie procesu wielofunkcyjnego rozwoju obszarów wiejskich na bazie małej i średniej przedsiębiorczości oraz działań różnicujących dochody ludności wiejskiej, popularyzowanie ekologicznych metod gospodarowania oraz przedsięwzięć dotyczących ochrony środowiska naturalnego, jak również prowadzenie działalności oświatowej mającej na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych rolników i mieszkańców wsi z uwzględnieniem lokalnych potrzeb i uwarunkowań (Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, 2016).

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa powstała w 1994 r. w celu wspierania rozwoju rolnictwa i obszarów wiejskich. ARiMR została wyznaczona przez Rząd RP do pełnienia roli akredytowanej agencji płatniczej. Zajmuje się wdrażaniem instrumentów współfinansowanych z budżetu Unii Europejskiej oraz udziela pomocy ze środków krajowych. Agencja, jako wykonawca polityki rolnej, ściśle współpracuje z Ministerstwem Rolnictwa i Rozwoju Wsi. ARiMR podlega jednocześnie nadzorowi Ministerstwa Finansów w zakresie gospodarowania środkami publicznymi. Agencją Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa kieruje Prezes powołany przez Premiera RP na wniosek Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi oraz Ministra Finansów. Struktura ARiMR jest trzypoziomowa – Centrala, 16 Oddziałów Regionalnych oraz 314 Biur Powiatowych.

Głównymi beneficjentami działań realizowanych przez ARiMR są rolnicy, mieszkańcy wsi, grupy producentów rolnych, przedsiębiorcy i samorządy lokalne. Można do nich zaliczyć również ośrodki jeździeckie, które w dużej mierze usytuowane są na terenach wiejskich. W związku z tym mogą one korzystać z Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich na lata 2014–2020. Głównym celem PROW 2014–2020 jest wzrost konkurencyjności polskiego rolnictwa z uwzględnieniem celów środowiskowych. Nowy

PROW realizuje sześć priorytetów wyznaczonych dla unijnej polityki rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020:

- ułatwianie transferu wiedzy i innowacji w rolnictwie i leśnictwie oraz na obszarach wiejskich,
- zwiększenie rentowności gospodarstw i konkurencyjności wszystkich rodzajów rolnictwa we wszystkich regionach oraz promowanie innowacyjnych technologii w gospodarstwach i zrównoważonego zarządzania lasami,
- wspieranie organizacji łańcucha żywnościowego, w tym przetwarzania i wprowadzania do obrotu produktów rolnych, dobrostanu zwierząt oraz zarządzania ryzykiem w rolnictwie,
- odtwarzanie, ochrona i wzbogacanie ekosystemów związanych z rolnictwem i leśnictwem,
- promowanie efektywnego gospodarowania zasobami i wspieranie przechodzenia w sektorach rolnym, spożywczym i leśnym na gospodarkę niskoemisyjną i odporną na zmianę klimatu,
- promowanie włączenia społecznego, zmniejszania ubóstwa oraz rozwoju gospodarczego na obszarach wiejskich.

Na program, który wdrażany jest przez ARiMR, składa się 15 działań i 35 poddziałań. O pomoc w ramach poszczególnych instrumentów wsparcia mogą ubiegać się zarówno rolnicy, producenci rolni, zakłady przetwórcze, grupy producentów rolnych, osoby fizyczne rozpoczynające lub prowadzące działalność gospodarczą, lokalne grupy działania, jak i samorządy gminne, powiatowe, publiczne podmioty doradcze, instytucje naukowe (Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, 2018).

Polski Związek Hodowców Koni jest krajową federacją Wojewódzkich i Okręgowych Związków Hodowców Koni oraz Związków i Sekcji Rasowych i Użytkowych o zasięgu krajowym. Celem PZHK jest m.in.: reprezentowanie interesów i ochrona praw hodowców koni, nadzór i kontrola nad sprawami organizacyjnymi i merytorycznymi Związków i Sekcji oraz doskonalenie hodowli i chowu koni, prowadzenie ksiąg stadnych i rejestrów, wpisywanie koni do tych ksiąg i rejestrów, prowadzenie oceny wartości hodowlanej i użytkowej, rejestracja i selekcja źrebiąt (Polski Związek Hodowców Koni, 2018).

Istotną rolę w otoczeniu instytucjonalnym szkół i ośrodków jeździeckich odgrywają Lokalne Grupy Działania, które są partnerstwem trójsektorowym, składającym się z przedstawicieli sektora publicznego, gospodarczego i społecznego. LGD są dobrowolnymi, samorządowymi, trwałymi zrzeszeniami osób fizycznych i osób prawnych, w tym jednostek samorządu terytorialnego. Głównym ich celem jest działanie na rzecz rozwoju obszarów wiejskich. LGD opracowały i realizują Lokalne Strategie Rozwoju (LSR) w rozumieniu ustawy z dnia 7 marca 2007 r. o wspieraniu rozwoju obszarów wiejskich z udziałem środków Europejskiego Funduszu Rolnego na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich, przepisów wykonawczych do tej ustawy oraz przepisów Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich 2007–2013. W Lokalnych Strategiach Rozwoju główne priorytety to wspieranie agroturystyki i turystyki wiejskiej, której częścią są rekreacyjne ośrodki jeździeckie.

Kuratorium oświaty jest państwową jednostką budżetową działającą w ramach zespolonej administracji rządowej w województwie jako wyodrębniona jednostka organizacyjna, obejmująca swym zasięgiem obszar województwa. Kuratorium jest aparatem pomocniczym Kuratora zapewniającym realizację zadań. Kurator, w imieniu Wojewody, wykonuje na obszarze województwa zadania i kompetencje w zakresie oświaty określone w ustawie z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe (Dz.U. z 2018 r. poz. 996, z późn. zm.), a także realizuje zadania wynikające z ustawy z dnia 26 stycznia 1982 r.

Karta Nauczyciela (Dz.U. z 2018 r. poz. 967), a w szczególności między innymi (Minister Edukacji Narodowej, Prawo Oświatowe, 2016):

1. sprawuje nadzór pedagogiczny nad szkołami i placówkami oświatowymi,
2. realizuje politykę oświatową państwa,
3. wydaje zezwolenia, na mocy decyzji, na założenie szkoły publicznej przez osobę fizyczną lub prawną,
4. wyraża zgodę na zlikwidowanie szkoły publicznej prowadzonej przez inny organ lub osobę,
5. prowadzi pomiary jakości pracy we wszystkich szkołach i placówkach w województwie,
6. współdziała z wojewódzką radą oświatową,
7. nadzoruje i wspomaga organizację wypoczynku dzieci i młodzieży na obszarze województwa w okresie ferii letnich i zimowych.

Organ prowadzący szkołę lub placówkę odpowiada za jej działalność. Do zadań organu prowadzącego szkołę lub placówkę należy w szczególności:

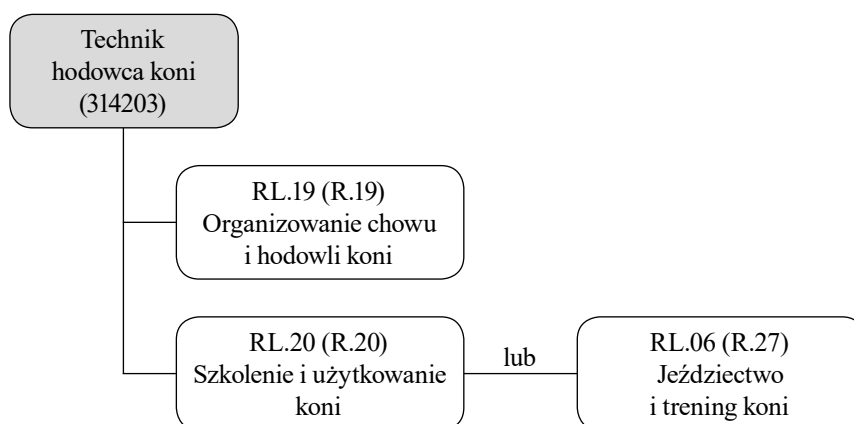
1. zapewnienie warunków działania szkoły lub placówki, w tym bezpiecznych i higienicznych warunków nauki, wychowania i opieki,
2. zapewnienie warunków umożliwiających stosowanie specjalnej organizacji nauki i metod pracy dla dzieci i młodzieży objętych kształceniem specjalnym,
3. wykonywanie remontów obiektów szkolnych oraz zadań inwestycyjnych w tym zakresie,
4. zapewnienie obsługi administracyjnej, w tym prawnej, obsługi finansowej, w tym w zakresie wykonywania czynności, o których mowa w art. 4 objaśnienie pojęć ust. 3 pkt 2–6 ustawy z dnia 29 września 1994 r. o rachunkowości (Dz.U. z 2018 r. poz. 395, 398 i 650) i obsługi organizacyjnej szkoły lub placówki,
5. wyposażenie szkoły lub placówki w pomoce dydaktyczne i sprzęt niezbędny do pełnej realizacji programów nauczania, programów wychowawczo-profilaktycznych, przeprowadzania egzaminów oraz wykonywania innych zadań statutowych,
6. wykonywanie czynności w sprawach z zakresu prawa pracy w stosunku do dyrektora szkoły lub placówki.

ROZDZIAŁ 3

MODEL KSZTAŁCENIA W ZAWODACH JEŹDZIEC I HODOWCA KONI W POLSCE

3.1 Technik hodowca koni

W szkolnictwie zawodowym związanym z przemysłem końskim do roku 2015 nauczano jednego zawodu – technik hodowca koni. Składały się na niego dwie kwalifikacje: „Organizowanie chowu i hodowli koni” oraz „Szkolenie i użytkowanie koni”. Zawodu tego nauczano zgodnie z obowiązującym Rozporządzeniem Ministra Edukacji Narodowej z dnia 23 grudnia 2011 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego.

Grafika 5. Kwalifikacja pełna: technik hodowca koni i składające się na nią kwalifikacje cząstkowe
Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)

Obecnie zgodnie z Rozporządzeniem MEN w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego z dnia 31 marca 2017 r. (poz. 860) kształcenie w zawodzie technik hodowca koni odbywa się w kwalifikacjach RL.19 (R.19)¹ „Organizowanie chowu i hodowli koni” oraz RL.20 (R.20) „Szkolenie i użytkowanie koni” albo RL.06 (R.27) „Jeździectwo i trening koni”.

Według Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach wykaz kwalifikacji oraz ich powiązania z zawodem technik hodowca koni i efektami kształcenia przedstawia *Grafika 5*.

Wymagane kwalifikacje poprzedzające dla tej kwalifikacji to: wykształcenie średnie oraz dwie kwalifikacje wyodrębnione w zawodzie: RL.19 (R.19) „Organizowanie chowu i hodowli koni” oraz RL.20 (R.20) „Szkolenie i użytkowanie koni”. Alternatywnie zamiast kwalifikacji cząstkowej: RL.20 (R.20) „Szkolenie i użytkowanie koni” należy ukończyć kwalifikację cząstkową RL.06 (R.27) „Jeździectwo i trening koni”.

Aby przystąpić do walidacji prowadzącej do uzyskania dyplomu należy:

1. ukończyć technikum w danym zawodzie lub
2. posiadać wykształcenie średnie i ukończyć wymagane kwalifikacyjne kursy zawodowe lub
3. posiadać wykształcenie co najmniej średnie i co najmniej dwa lata kształcić się lub pracować w zawodzie, w którym wyodrębniono daną kwalifikację zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego.

Kwalifikacja RL.19 (R.19) „Organizacja chowu i hodowli koni” jest tzw. kwalifikacją cząstkową na 4 poziomie PRK. Wymagane kwalifikacje poprzedzające dla tej kwalifikacji to: spełnienie obowiązku szkolnego (posiadanie wykształcenia gimnazjalnego lub ukończenie 18 lat) albo posiadanie wykształcenia podstawowego po ośmioletniej szkole podstawowej.

Aby przystąpić do walidacji prowadzącej do uzyskania świadectwa należy:

1. kształcić się w zasadniczej szkole zawodowej w zawodzie, w której wyodrębniono kwalifikację lub
2. kształcić się w technikum, w którym wyodrębniono kwalifikację lub
3. ukończyć kwalifikacyjny kurs zawodowy w zakresie danej kwalifikacji lub
4. posiadać wykształcenie, co najmniej podstawowe po ośmioletniej szkole podstawowej lub gimnazjalne oraz dwa lata kształcić się lub pracować w zawodzie, w którym wyodrębniono daną kwalifikację zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego.

Kwalifikacja RL.06 (R.27) „Jeździectwo i trening koni” oraz Kwalifikacja RL.20 (R.20) „Szkolenie i użytkowanie koni” są to kwalifikacje cząstkowe na 3 poziomie PRK. Wymagane kwalifikacje poprzedzające dla każdej z tych kwalifikacji to: spełnienie obowiązku szkolnego (posiadanie wykształcenia gimnazjalnego lub ukończenie 18 lat) albo posiadanie wykształcenia podstawowego po ośmioletniej szkole podstawowej.

Aby przystąpić do walidacji prowadzącej do uzyskania świadectwa należy:

1. kształcić się w zasadniczej szkole zawodowej w zawodzie, w której wyodrębniono kwalifikację lub

1 Rozporządzenie MEN w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego z dnia 31 marca 2017 r. (poz. 860) wprowadziło nowe symbole dla kwalifikacji – w obszarze rolno-leśnym jest to symbol RL. W nawiasie podano symbole kwalifikacji zgodne z obowiązującą przed 2017 r. nomenklaturą.

2. kształcić się w technikum, w którym wyodrębniono kwalifikację lub
3. ukończyć kwalifikacyjny kurs zawodowy w zakresie danej kwalifikacji lub
4. posiadać wykształcenie, co najmniej podstawowe po ośmioletniej szkole podstawowej lub gimnazjalne oraz dwa lata kształcić się lub pracować w zawodzie, w którym wyodrębniono daną kwalifikację zgodnie z klasyfikacją zawodów szkolnictwa zawodowego (Instytut Badań Edukacyjnych, 2018).

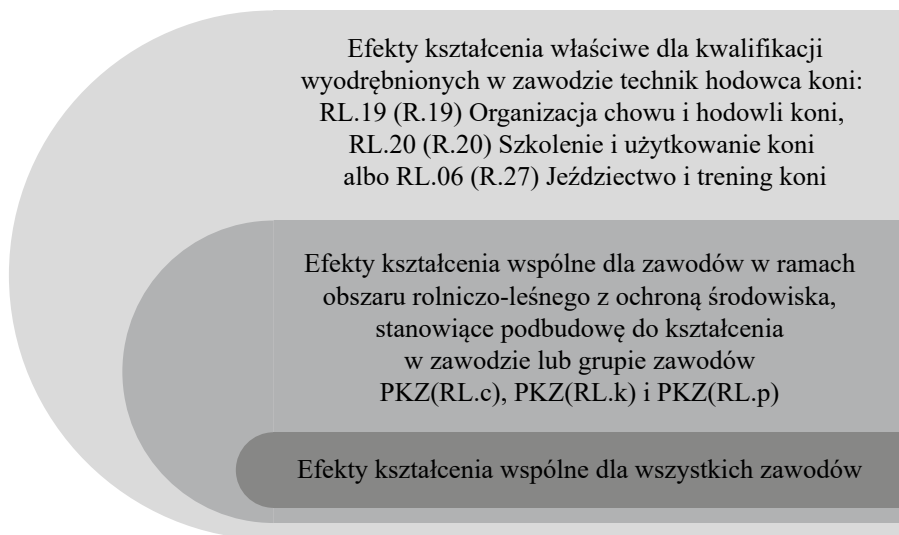
3.1.1 Cele kształcenia w zawodzie technik hodowca koni

Absolwent kształcenia w zawodzie technik hodowca koni powinien być przygotowany do wykonywania następujących zadań zawodowych:

- organizowania i prowadzenia chowu i hodowli koni,
- szkolenia oraz przygotowywania koni do użytkowania i sprzedaży,
- prowadzenia gospodarstwa rolnego,
- prowadzenia i obsługi ciągnika rolniczego z przyczepą (przyczepami),
- organizowania rekreacji konnej i turystyki jeździeckiej.

3.1.2 Efekty kształcenia w zawodzie technik hodowca koni

Absolwent kształcenia w zawodzie technik hodowca koni musi zdobyć odpowiednie efekty kształcenia z następujących grup:

Grafika 6. Grupy efektów kształcenia w zawodzie technik hodowca koni

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)

(BHP). Bezpieczeństwo i higiena pracy

Uczeń:

1. rozróżnia pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią;
2. rozróżnia zadania i uprawnienia instytucji oraz służb działających w zakresie ochrony pracy i ochrony środowiska w Polsce;
3. określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy;
4. przewiduje zagrożenia dla zdrowia i życia człowieka oraz mienia i środowiska związane z wykonywaniem zadań zawodowych;
5. określa zagrożenia związane z występowaniem szkodliwych czynników w środowisku pracy;
6. określa skutki oddziaływania czynników szkodliwych na organizm człowieka;
7. organizuje stanowisko pracy zgodnie z obowiązującymi wymaganiami ergonomii, przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska;
8. stosuje środki ochrony indywidualnej i zbiorowej podczas wykonywania zadań zawodowych;
9. przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz stosuje przepisy prawa dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska.

(PDG). Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej

Uczeń:

1. stosuje pojęcia z obszaru funkcjonowania gospodarki rynkowej;
2. stosuje przepisy prawa pracy, przepisy prawa dotyczące ochrony danych osobowych oraz przepisy prawa podatkowego i prawa autorskiego;
3. stosuje przepisy prawa dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej;
4. rozróżnia przedsiębiorstwa i instytucje występujące w branży i powiązania między nimi;
5. analizuje działania prowadzone przez przedsiębiorstwa funkcjonujące w branży;
6. inicjuje wspólne przedsięwzięcia z różnymi przedsiębiorstwami z branży;
7. przygotowuje dokumentację niezbędną do uruchomienia i prowadzenia działalności gospodarczej;
8. prowadzi korespondencję związaną z prowadzeniem działalności gospodarczej;
9. obsługuje urządzenia biurowe oraz stosuje programy komputerowe wspomagające prowadzenie działalności gospodarczej;
10. planuje i podejmuje działania marketingowe prowadzonej działalności gospodarczej;
11. planuje działania związane z wprowadzaniem innowacyjnych rozwiązań;
12. stosuje zasady normalizacji;
13. optymalizuje koszty i przychody prowadzonej działalności gospodarczej.

(JOZ). Język obcy ukierunkowany zawodowo

Uczeń:

1. posługuje się zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiających realizację zadań zawodowych;
2. interpretuje wypowiedzi dotyczące wykonywania typowych czynności zawodowych artykułowane powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka;
3. analizuje i interpretuje krótkie teksty pisemne dotyczące wykonywania typowych czynności zawodowych;
4. formułuje krótkie i zrozumiałe wypowiedzi oraz teksty pisemne umożliwiające komunikowanie się w środowisku pracy;
5. korzysta z obcojęzycznych źródeł informacji.

(KPS). Kompetencje personalne i społeczne

Uczeń:

1. przestrzega zasad kultury i etyki;
2. jest kreatywny i konsekwentny w realizacji zadań;
3. potrafi planować działania i zarządzać czasem;
4. przewiduje skutki podejmowanych działań;
5. ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania;
6. jest otwarty na zmiany;
7. stosuje techniki radzenia sobie ze stresem;
8. aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe;
9. przestrzega tajemnicy zawodowej;
10. negocjuje warunki porozumień;
11. jest komunikatywny;
12. stosuje metody i techniki rozwiązywania problemów;
13. współpracuje w zespole.

**(OMZ). Organizacja pracy małych zespołów
(wyłącznie dla zawodów nauczanych na poziomie technika)**

Uczeń:

1. planuje i organizuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań;
2. dobiera osoby do wykonania przydzielonych zadań;
3. kieruje wykonaniem przydzielonych zadań;
4. monitoruje i ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań;
5. wprowadza rozwiązania techniczne i organizacyjne wpływające na poprawę warunków i jakość pracy;
6. stosuje metody motywacji do pracy;
7. komunikuje się ze współpracownikami.

PKZ(RL.c) Umiejętności stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodach: ogrodnik, technik ogrodnik, pszczelarz, technik pszczelarz, rolnik, technik rolnik, technik architektury krajobrazu, technik hodowca koni, operator maszyn leśnych, technik leśnik, rybak śródlądowy, technik rybactwa śródlądowego, technik weterynarii, technik agrobiznesu, jeździec, mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych, technik mechanizacji rolnictwa i agrotroiki

Uczeń:

1. wykonuje czynności kontrolno-obługowe ciągników rolniczych;
2. stosuje przepisy prawa dotyczące ruchu drogowego;
3. przestrzega zasad kierowania ciągnikiem rolniczym;
4. wykonuje czynności związane z prowadzeniem i obsługą ciągnika rolniczego w zakresie niezbędnym do uzyskania prawa jazdy kategorii T;
5. stosuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań.

PKZ(RL.k) Umiejętności stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie technik hodowca koni

Uczeń:

1. określa przyrodnicze i ekonomiczne czynniki produkcji rolniczej;
2. rozpoznaje rośliny uprawne i chwasty;
3. określa wpływ składników pokarmowych na prawidłowy rozwój i funkcjonowanie organizmów roślinnych i zwierzęcych;
4. rozpoznaje rasy i typy użytkowe zwierząt gospodarskich;
5. rozróżnia pojazdy, maszyny, urządzenia i narzędzia stosowane w produkcji rolniczej;
6. oblicza podatki związane z prowadzeniem działalności gospodarczej;
7. sporządza biznesplan dla gospodarstwa hodującego i użytkującego konie;
8. korzysta z usług instytucji i organizacji działających na rzecz wsi i rolnictwa;
9. korzysta ze środków finansowych na rozwój rolnictwa i obszarów wiejskich;
10. stosuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań.

PKZ(RL.p) Umiejętności stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodach: jeździec, technik hodowca koni

Uczeń:

1. określa typy użytkowe koni;
2. posługuje się wiedzą z zakresu anatomii, fizjologii, biomechaniki i psychologii koni;
3. charakteryzuje cechy osobnicze różnych ras i typów użytkowych koni;
4. charakteryzuje metody treningu koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;
5. określa wymagania zoohigieniczne pomieszczeń dla koni;
6. rozpoznaje rodzaje pasz dla koni i określa warunki ich przechowywania;
7. określa wyposażenie bazy treningowej koni;
8. określa cechy sprawności psychofizycznej jeźdźcy;
9. korzysta z przepisów prawa oraz regulaminów dotyczących jeździectwa i wyścigów konnych;
10. stosuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań.

1. Organizowanie produkcji w gospodarstwie rolnym

Uczeń:

1. planuje i organizuje produkcję roślin uprawianych na pasze;
2. wykonuje zabiegi agrotechniczne stosowane w produkcji roślin uprawianych na pasze;
3. wykonuje czynności związane ze zbiorem, konserwacją i przechowywaniem pasz;
4. planuje i organizuje produkcję zwierzęcą w gospodarstwie;
5. prowadzi chów zwierząt gospodarskich;
6. stosuje ekologiczne metody produkcji rolniczej;
7. prowadzi produkcję rolniczą zgodnie ze Zwykłą Dobrą Praktyką Rolniczą i z Zasadami Wzajemnej Zgodności;
8. prowadzi sprzedaż zwierząt oraz produktów pochodzenia rolniczego;
9. oblicza opłacalność produkcji rolniczej.

2. Obsługiwanie środków technicznych w rolnictwie

Uczeń:

1. posługuje się dokumentacją techniczną, normami i katalogami;
2. analizuje informacje techniczne, wykorzystując różne źródła;
3. rozpoznaje materiały stosowane w konstrukcjach maszyn i urządzeń technicznych;
4. wykorzystuje energię elektryczną i niekonwencjonalne źródła energii;
5. dobiera oraz eksploatuje narzędzia i maszyny do kompleksowej mechanizacji procesów technologicznych w produkcji roślinnej i zwierzęcej;
6. kontroluje jakość wykonywanych prac;
7. dobiera pojazdy i środki transportu do prac w rolnictwie;
8. przygotowuje pojazdy, maszyny, narzędzia i urządzenia rolnicze zgodnie z zasadami bezpieczeństwa i higieny pracy, przepisami prawa dotyczącymi ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska;
9. wykonuje czynności związane z przeglądami technicznymi oraz konserwacją pojazdów, maszyn i urządzeń rolniczych;
10. przestrzega zasad rachunku ekonomicznego podczas eksploatacji pojazdów, maszyn i narzędzi rolniczych.

3. Prowadzenie chowu i hodowli koni

Uczeń:

1. dobiera typy użytkowe i rasy koni do warunków przyrodniczych i ekonomicznych gospodarstwa rolnego;
2. dobiera systemy utrzymania dla różnych ras i grup koni;
3. wykonuje czynności związane z codzienną pielęgnacją koni i obsługą stajni;
4. planuje wyposażenie stajni i budynków towarzyszących z uwzględnieniem potrzeb koni i zasad dobrostanu zwierząt;
5. określa wymagania zoohigieniczne pomieszczeń dla koni;
6. wykonuje pomiary czynników mikroklimatycznych w pomieszczeniach dla koni;
7. dokonuje pomiarów parametrów fizjologicznych koni;
8. dokonuje oceny zachowania i stanu zdrowia koni;
9. rozpoznaje narowy i nałogi koni i zapobiega im;
10. rozpoznaje objawy chorób koni;
11. przestrzega zasad profilaktyki weterynaryjnej w stadzie koni;
12. udziela koniom pierwszej pomocy w nagłych wypadkach;
13. przestrzega przepisów prawa dotyczących zwalczania chorób zakaźnych zwierząt oraz przepisów sanitarno-epidemiologicznych w chowie koni;
14. sporządza dokumentację dotyczącą pracy hodowlanej;
15. rozpoznaje maści i odmiany koni oraz dokonuje opisu identyfikacyjnego koni;
16. ocenia kondycję i pokrój koni oraz dokonuje pomiarów zoometrycznych koni;
17. organizuje i prowadzi rozród koni;
18. wychowuje i oswaja młode konie;
19. sporządza kalkulacje kosztów chowu i hodowli koni.

4. Żywienie koni

Uczeń:

1. dostosowuje żywienie i pojenie do specyfiki budowy i fizjologii układu pokarmowego koni;
2. określa znaczenie składników pasz w żywieniu koni;
3. dobiera pasze stosowane w żywieniu koni oraz ocenia ich jakość;
4. określa potrzeby pokarmowe koni oraz wartość pokarmową pasz;
5. układa dawki pokarmowe dla różnych grup koni;
6. przygotowuje, konserwuje i przechowuje pasze dla koni;
7. przestrzega zasad higieny żywienia i pojenia koni;
8. sporządza preliminarz i bilans pasz dla koni;
9. sporządza kalkulacje kosztów żywienia koni.

1. Szkolenie oraz przygotowanie koni do zawodów, pokazów i sprzedaży

Uczeń:

1. określa cechy wpływające na wartość użytkową koni;
2. dobiera rasy koni pod kątem przydatności do różnych form użytkowania;
3. szkoli konie zgodnie z zasadami rozgrywania zawodów jeździeckich;
4. wykonuje czynności pomocnicze w przygotowaniu i przebiegu zawodów konnych i pokazów hodowlanych;
5. przygotowuje konie do zawodów, pokazów hodowlanych i sprzedaży;
6. wykonuje zabiegi pielęgnacyjne i prewencyjne u koni;
7. prezentuje konie na pokazach hodowlanych i przy sprzedaży;
8. rozpoznaje objawy schorzeń i urazów u koni sportowych i im zapobiega;
9. ocenia stan wytrenowania na podstawie parametrów fizjologicznych;
10. dobiera rodzaje pomieszczeń i wyposażenia dla koni sportowych.

2. Użytkowanie i transport koni

Uczeń:

1. przygotowuje konia do jazdy wierzchem i w zaprzęgu;
2. dosiada konia i jeździ stępem, klusem anglezowanym i ćwiczebnym oraz galopem;
3. wykonuje elementy i figury ujeżdżeniowe w stępie, klusie i galopie;
4. dobiera i dopasowuje sprzęt jeździecki do formy użytkowania konia;
5. dobiera i kompletuje ubiór jeździecki;
6. powozi końmi;
7. wykonuje czynności związane z konserwacją i naprawą sprzętu jeździeckiego;
8. przygotowuje sprzęt i dokumentację potrzebne do transportu koni;
9. dobiera typy pojazdów do transportu koni;
10. przygotowuje konia do transportu;
11. wykonuje czynności związane z załadunkiem, transportem i rozładunkiem koni;
12. wykonuje czynności związane z opieką nad koniem w czasie transportu.

3. Prowadzenie rekreacji i turystyki konnej w gospodarstwie rolnym

Uczeń:

1. dostosowuje gospodarstwo rolne do utrzymania i użytkowania koni w rekreacji i turystyce jeździeckiej;
2. dobiera formy rekreacji i turystyki jeździeckiej;
3. dobiera konie pod kątem ich przydatności w rekreacji i turystyce jeździeckiej;
4. organizuje rekreację i turystykę konną w gospodarstwie;
5. przygotowuje konie do pracy w rekreacji i turystyce jeździeckiej;
6. kontroluje stan fizyczny i stan zdrowia koni wykorzystywanych w rekreacji i turystyce jeździeckiej;
7. przestrzega zasad bezpieczeństwa w użytkowaniu koni;
8. organizuje imprezy jeździeckie oraz wycieczki i rajdy konne w terenie;
9. wykorzystuje walory przyrodnicze i kulturowe regionu w turystyce;
10. korzysta z dostępnych szlaków konnych w regionie;
11. organizuje turystykę jeździecką;
12. przestrzega zasad zdobywania odznak turystyki jeździeckiej;
13. oblicza opłacalność organizowania rekreacji i turystyki konnej w gospodarstwie rolnym.

1. Chów i użytkowanie koni

Uczeń:

1. ocenia przydatność koni do różnych sposobów ich użytkowania;
2. dobiera sposoby postępowania z końmi z uwzględnieniem ich cech psychofizycznych;
3. wykonuje czynności związane z codzienną pielęgnacją i utrzymaniem koni;
4. wykonuje czynności pomocnicze związane z okresową pielęgnacją kopyt;
5. przestrzega zasad higieny i profilaktyki weterynaryjnej koni;
6. rozpoznaje typowe objawy chorób i urazów koni;
7. udziela pierwszej pomocy w przypadku zranień i wypadków koni oraz zapewnia opiekę zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii;
8. przygotowuje pasze dla koni;
9. przestrzega zasad żywienia i karmienia oraz pojenia koni;
10. obsługuje urządzenia stosowane w chowie i użytkowaniu koni;
11. przygotowuje konie do różnych typów ich użytkowania;
12. wykonuje czynności związane z załadunkiem, transportem i rozładunkiem koni;
13. stosuje przepisy dotyczące dobrostanu koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;
14. stosuje się do harmonogramów dotyczących użytkowania koni;
15. korzysta z dokumentacji związanej z identyfikacją i użytkowaniem koni.

2. Nauka jeździectwa

Uczeń:

1. ocenia kondycję koni;
2. dobiera sprzęt i akcesoria jeździeckie;
3. dopasowuje sprzęt jeździecki do budowy ciała konia i jeźdźców;
4. przygotowuje konie do treningu;
5. stosuje pomoce jeździeckie w powodowaniu koniem;
6. stosuje różne rodzaje dosiady;
7. wykonuje ćwiczenia związane z treningiem ujeżdżeniowym i skokowym koni;
8. wykonuje ćwiczenia związane z treningiem wyścigowym koni;
9. powozi zaprzęgiem konnym;
10. prezentuje konie na pokazach i aukcjach;
11. przestrzega przepisów prawa i regulaminów dotyczących jeździectwa oraz wyścigów konnych;
12. przestrzega zasad bezpieczeństwa jeźdźców i koni;
13. przestrzega przepisów ruchu drogowego dotyczących poruszania się wierzchem i zaprzęgiem konnym;
14. doskonali fizyczną i psychiczną sprawność jeździecką;
15. określa wymagania dotyczące diety i wagi jeźdźcy wyścigowego;
16. dobiera ubiór jeździecki do różnych form użytkowania koni;
17. dba o dobrostan koni w trakcie ich użytkowania.

3. Trening koni

Uczeń:

1. przestrzega zaleceń trenerów lub instruktorów jeździectwa;
2. dobiera miejsca treningu z uwzględnieniem jego rodzaju oraz warunków środowiskowych;
3. uwzględnia skalę szkoleniową podczas treningów koni;
4. przygotowuje konie do pierwszego dosiadania i zaprzęgania;
5. przestrzega zasad treningu koni z uwzględnieniem ich cech psychofizycznych, wieku oraz planowanych obciążeń treningowych;
6. stosuje metody lonżowania koni;
7. wykonuje czynności związane z trenowaniem koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;
8. ocenia stan wytrenowania konia na podstawie obserwacji podczas treningu;
9. stosuje zasady pielęgnacji powysiłkowej oraz odnowy biologicznej koni;
10. obsługuje maszyny i urządzenia stosowane do treningu koni;
11. oswaja konie ze sprzętem i urządzeniami stosowanymi w sportowym, wyścigowym, rekreacyjnym i terapeutycznym użytkowaniu koni.

Grafika 7. Efekty kształcenia w zawodzie: technik hodowca koni

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)

3.1.3 Warunki realizacji kształcenia w zawodzie technik hodowca koni

Szkoła podejmująca kształcenie w zawodzie technik hodowca koni powinna posiadać następujące pomieszczenia dydaktyczne:

- pracownię hodowli i użytkownika koni, wyposażoną w: szkielet i model konia, model stajni, pastwiska kwaterowego dla koni i parkuru z ruchomymi przeszkodami, normy żywienia koni, próbki pasz i komponentów paszowych, przyrządy zoometryczne, sprzęt i akcesoria jeździeckie, różne rodzaje podków, albumy ras koni, zestaw przepisów prawa dotyczących jeździectwa, zawodów jeździeckich i transportu koni, instrukcje bezpieczeństwa i higieny pracy, dokumentację hodowlaną,
- pracownię produkcji roślinnej, wyposażoną w: okazy naturalne roślin uprawnych, chwastów i szkodników, atlasy roślin, chorób, chwastów i szkodników, zielniki roślin uprawnych i chwastów, przyrządy pomiarowe czynników klimatycznych i glebowych siedliska, próbki nasion roślin uprawnych, nawozów mineralnych i środków ochrony roślin, przykładowe karty technologiczne,

- pracownię produkcji zwierzęcej, wyposażoną w: szkielety, przekroje i modele zwierząt gospodarskich, atlasy ras zwierząt, próbki pasz i komponentów paszowych, stanowisko komputerowe dla nauczyciela z dostępem do Internetu, z drukarką, ze skanerem, z projekтором multimedialnym i z pakietem programów biurowych oraz stanowisko z oprogramowaniem do układania dawek pokarmowych, normy żywienia zwierząt gospodarskich, sprzęt do pomiarów zoometrycznych, termometry weterynaryjne, przykładowe karty technologiczne, apteczkę weterynaryjną, instrukcje bezpieczeństwa i higieny pracy,
- warsztaty szkolne, wyposażone w: maszyny, urządzenia i narzędzia stosowane w produkcji roślinnej i zwierzęcej, przekroje, modele i katalogi pojazdów, maszyn i narzędzi oraz ich części, instrukcje obsługi pojazdów i maszyn rolniczych, pojazdy do nauki jazdy, plac manewrowy do nauki jazdy.

Ponadto szkoła powinna posiadać gospodarstwo szkolne, wyposażone w: stajnię, siodlarnię, szorownię, paszarnię, wozownię, krytą ujeżdżalnię, plac treningowy, okólnik do lonżowania koni, wybiegi dla koni, budynki inwentarskie, magazyny, pola z roślinami uprawnymi, łąki, pastwiska, działkę agrobiologiczną.

Kształcenie praktyczne może odbywać się w: pracowniach i warsztatach szkolnych, placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego, ośrodkach turystyki jeździeckiej oraz indywidualnych gospodarstwach rolnych specjalizujących się w chowie, hodowli i użytkowaniu koni oraz innych podmiotach stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia absolwentów szkół kształcących w zawodzie.

Szkoła organizuje praktyki zawodowe w podmiocie zapewniającym rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanego zawodu w wymiarze 8 tygodni (320 godzin): w stadninie koni lub ośrodku jeździeckim (160 godzin) oraz w ośrodku turystyki jeździeckiej lub gospodarstwie rolnym specjalizującym się w rekreacji lub turystyce konnej (160 godzin).

Szkoła przygotowuje ucznia do kierowania ciągnikiem rolniczym z przyczepą (przyczepami) lub pojazdem wolnobieżnym z przyczepą (przyczepami). Egzamin państwowy, wymagany do uzyskania prawa jazdy odpowiedniej kategorii, jest przeprowadzany zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami.

Szkoła powinna stworzyć warunki do uzupełniania wiedzy i umiejętności, w formie dodatkowego kursu prowadzonego w szkole, z zakresu organizowania i prowadzenia szkolenia osób w zakresie jazdy konnej po spełnieniu wymagań określonych w Ustawie z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (Dz.U. z 2016 r. poz. 176, 1170 i 1171 oraz z 2017 r. poz. 60) (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017c).

3.1.4 Minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego

Efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru rolniczo-leśnego z ochroną środowiska, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów	290 godz.
RL.19 (R.19) „Organizacja chowu i hodowli koni”	400 godz.
RL.20 (R.20) „Szkolenie i użytkowanie koni” albo RL.06 (R.27) „Jeździectwo i trening koni”	660 godz.

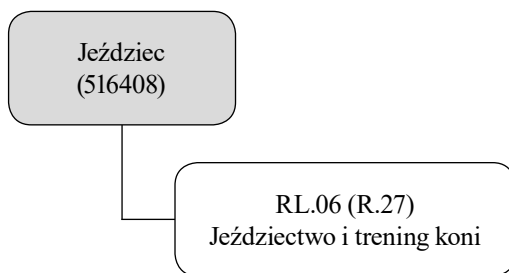
W szkole liczbę godzin kształcenia zawodowego należy dostosować do wymiaru godzin określonego w przepisach w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół, przewidzianego dla kształcenia zawodowego w danym typie szkoły, zachowując minimalną liczbę godzin wskazanych w tabeli odpowiednio dla efektów kształcenia: wspólnych dla wszystkich zawodów i wspólnych dla zawodów w ramach obszaru kształcenia, stanowiących podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów oraz właściwych dla kwalifikacji wyodrębnionych w zawodzie (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017c).

3.2 Jeździec

Wychodząc naprzeciw zapotrzebowaniu rynku pracy, w listopadzie 2015 r. został powołany do życia zawód jeździec – dzięki staraniom osób związanych z Wrocławskim Torem Wyścigów Konnych Partynice. Pierwotny zamiysł był taki, aby stworzyć zawód jeźdźca wyścigowego, ale ze względu na zbyt wąską specjalizację oraz szczególne wymagania fizyczne dotyczące przyszłych dżokejów postanowiono rozszerzyć zakres tego zawodu. Dzięki temu powstał zawód, który obejmuje praktycznie wszystkie aspekty użytkowania koni, od rekreacyjnych po sportowe i wyścigowe. Jeśli chodzi o kształcenie jeźdźców, to w Polsce funkcjonował do tej pory i nadal funkcjonuje model kształcenia jeźdźców i trenerów, przyjęty od dnia 1 stycznia 2007 r. przez Polski Związek Jeździecki oparty o system odznak jeździeckich i certyfikowanie ośrodków jeździeckich. System ten szkoli ludzi, ale kładzie także nacisk na przygotowanie koni sportowych dla jeźdźców. Model bazuje na sieci rozproszonych ośrodków szkoleniowych i jest dostępny głównie dla osób posiadających lub dzierżawiących konie. Zaistniała zatem potrzeba wprowadzenia profesjonalnego i kompleksowego programu kształcenia o charakterze publicznym i państwowym poprzez szkoły zawodowe.

Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 listopada 2015 r. zmieniające rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego oficjalnie wprowadziło do klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego zawód jeździec. Został on dodany do grupy średniej 516. Pozostali pracownicy usług osobistych w pozycji o symbolu cyfrowym 516408. Zawodu jeździec można się nauczyć zdobywając kwalifikację RL.06 (R.27) „Jeździectwo i trening koni”. W celu zachowania drożności kształcenia i umożliwienia podnoszenia kwalifikacji, kwalifikacja RL.06 (R.27) wyodrębniona w zawodzie jeździec jest jednocześnie jedną z dwóch kwalifikacji

wyodrębnionych w zawodzie technik hodowca koni. W związku z tym kształcenie w zawodzie technik hodowca koni odbywa się w kwalifikacjach RL.19 (R.19) „Organizowanie chowu i hodowli koni” oraz RL.20 (R.20) „Szkolenie i użytkowanie koni” albo RL.06 (R.27) „Jeździectwo i trening koni”. Osoby, które uzyskają kwalifikacje w zawodzie jeździec będą mogły zdobyć zawód technik hodowca koni po uzyskaniu dodatkowej kwalifikacji „Organizacja chowu i hodowli koni”. Zawodu jeździec można się uczyć w szkołach zawodowych/branżowych I stopnia. Kształcenie w tym zawodzie rozpoczęło się w szkołach od września 2016 r.

Grafika 8. Kwalifikacja pełna: „Jeździec” i składająca się na nią kwalifikacja częściowa

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)

Kwalifikacja „Jeździec” jest kwalifikacją pełną na 3 poziomie PRK. Uzyskuje się ją po ukończeniu cyklu kształcenia oraz po uzyskaniu kwalifikacji częściowej „Jeździectwo i trening koni” RL.06 (R.27). Jak już wcześniej wspomniano, wymagane kwalifikacje poprzedzające zdobycie tej kwalifikacji to spełnienie obowiązku szkolnego (posiadanie wykształcenia gimnazjalnego lub ukończenie 18 lat) albo posiadanie wykształcenia podstawowego po ośmioletniej szkole podstawowej. Aby przystąpić do walidacji prowadzącej do tej kwalifikacji częściowej należy:

1. kształcić się w zasadniczej szkole zawodowej w zawodzie, w której wyodrębniono kwalifikację lub
2. kształcić się w technikum, w którym wyodrębniono kwalifikację lub
3. ukończyć kwalifikacyjny kurs zawodowy w zakresie danej kwalifikacji lub
4. posiadać wykształcenie, co najmniej podstawowe po ośmioletniej szkole podstawowej lub gimnazjalne oraz dwa lata kształcić się lub pracować w zawodzie (Instytut Badań Edukacyjnych, 2018).

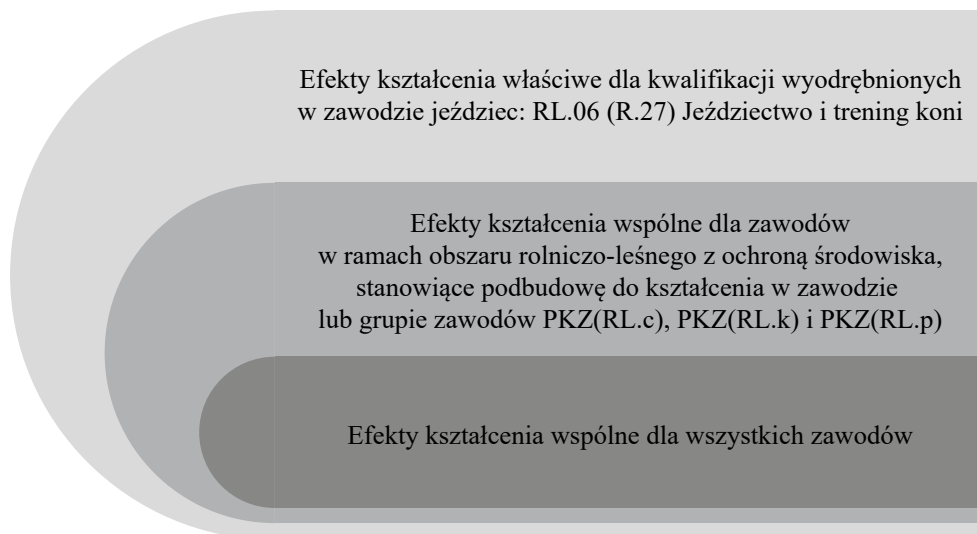
3.2.1 Cele kształcenia w zawodzie jeździec

Absolwent kształcenia w zawodzie jeździec powinien być przygotowany do wykonywania następujących zadań zawodowych:

- wykonywanie czynności związanych z chowem i użytkowaniem koni;
- przygotowywanie koni do użytkowania sportowego, wyścigowego, rekreacyjnego i terapeutycznego;
- wykonywanie czynności związanych z treningiem koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;
- obsługa urządzeń związanych z użytkowaniem i treningiem koni;
- prowadzenie i obsługa ciągnika rolniczego z przyczepą (przyczepami).

3.2.2 Efekty kształcenia w zawodzie jeździec

Absolwent kształcenia w zawodzie jeździec musi zdobyć odpowiednie efekty kształcenia z następujących grup:

Grafika 9. Grupy efektów kształcenia w zawodzie jeździec

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)

(BHP). Bezpieczeństwo i higiena pracy

Uczeń:

1. rozróżnia pojęcia związane z bezpieczeństwem i higieną pracy, ochroną przeciwpożarową, ochroną środowiska i ergonomią;
2. rozróżnia zadania i uprawnienia instytucji oraz służb działających w zakresie ochrony pracy i ochrony środowiska w Polsce;
3. określa prawa i obowiązki pracownika oraz pracodawcy w zakresie bezpieczeństwa i higieny pracy;
4. przewiduje zagrożenia dla zdrowia i życia człowieka oraz mienia i środowiska związane z wykonywaniem zadań zawodowych;
5. określa zagrożenia związane z występowaniem szkodliwych czynników w środowisku pracy;
6. określa skutki oddziaływania czynników szkodliwych na organizm człowieka;
7. organizuje stanowisko pracy zgodnie z obowiązującymi wymaganiami ergonomii, przepisami bezpieczeństwa i higieny pracy, ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska;
8. stosuje środki ochrony indywidualnej i zbiorowej podczas wykonywania zadań zawodowych;
9. przestrzega zasad bezpieczeństwa i higieny pracy oraz stosuje przepisy prawa dotyczące ochrony przeciwpożarowej i ochrony środowiska.

(PDG). Podejmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej

Uczeń:

1. stosuje pojęcia z obszaru funkcjonowania gospodarki rynkowej;
2. stosuje przepisy prawa pracy, przepisy prawa dotyczące ochrony danych osobowych oraz przepisy prawa podatkowego i prawa autorskiego;
3. stosuje przepisy prawa dotyczące prowadzenia działalności gospodarczej;
4. rozróżnia przedsiębiorstwa i instytucje występujące w branży i powiązania między nimi;
5. analizuje działania prowadzone przez przedsiębiorstwa funkcjonujące w branży;
6. inicjuje wspólne przedsięwzięcia z różnymi przedsiębiorstwami z branży;
7. przygotowuje dokumentację niezbędną do uruchomienia i prowadzenia działalności gospodarczej;
8. prowadzi korespondencję związaną z prowadzeniem działalności gospodarczej;
9. obsługuje urządzenia biurowe oraz stosuje programy komputerowe wspomagające prowadzenie działalności gospodarczej;
10. planuje i podejmuje działania marketingowe prowadzonej działalności gospodarczej;
11. planuje działania związane z wprowadzaniem innowacyjnych rozwiązań;
12. stosuje zasady normalizacji;
13. optymalizuje koszty i przychody prowadzonej działalności gospodarczej.

(JOZ). Język obcy ukierunkowany zawodowo

Uczeń:

1. posługuje się zasobem środków językowych (leksykalnych, gramatycznych, ortograficznych oraz fonetycznych), umożliwiających realizację zadań zawodowych;
2. interpretuje wypowiedzi dotyczące wykonywania typowych czynności zawodowych artykułowane powoli i wyraźnie, w standardowej odmianie języka;
3. analizuje i interpretuje krótkie teksty pisemne dotyczące wykonywania typowych czynności zawodowych;
4. formułuje krótkie i zrozumiałe wypowiedzi oraz teksty pisemne umożliwiające komunikowanie się w środowisku pracy;
5. korzysta z obcojęzycznych źródeł informacji.

(KPS). Kompetencje personalne i społeczne

Uczeń:

1. przestrzega zasad kultury i etyki;
2. jest kreatywny i konsekwentny w realizacji zadań;
3. potrafi planować działania i zarządzać czasem;
4. przewiduje skutki podejmowanych działań;
5. ponosi odpowiedzialność za podejmowane działania;
6. jest otwarty na zmiany;
7. stosuje techniki radzenia sobie ze stresem;
8. aktualizuje wiedzę i doskonali umiejętności zawodowe;
9. przestrzega tajemnicy zawodowej;
10. negocjuje warunki porozumień;
11. jest komunikatywny;
12. stosuje metody i techniki rozwiązywania problemów;
13. współpracuje w zespole.

**(OMZ). Organizacja pracy małych zespołów
(wyłącznie dla zawodów nauczanych na poziomie technika)**

Uczeń:

1. planuje i organizuje pracę zespołu w celu wykonania przydzielonych zadań;
2. dobiera osoby do wykonania przydzielonych zadań;
3. kieruje wykonaniem przydzielonych zadań;
4. monitoruje i ocenia jakość wykonania przydzielonych zadań;
5. wprowadza rozwiązania techniczne i organizacyjne wpływające na poprawę warunków i jakość pracy;
6. stosuje metody motywacji do pracy;
7. komunikuje się ze współpracownikami.

PKZ(RL.c) Umiejętności stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodach: ogrodnik, technik ogrodnik, pszczelarz, technik pszczelarz, rolnik, technik rolnik, technik architektury krajobrazu, technik hodowca koni, operator maszyn leśnych, technik leśnik, rybak śródlądowy, technik rybactwa śródlądowego, technik weterynarii, technik agrobiznesu, jeździec, mechanik-operator pojazdów i maszyn rolniczych, technik mechanizacji rolnictwa i agrotechniki

Uczeń:

1. wykonuje czynności kontrolno-obserwacyjne ciągników rolniczych;
2. stosuje przepisy prawa dotyczące ruchu drogowego;
3. przestrzega zasad kierowania ciągnikiem rolniczym;
4. wykonuje czynności związane z prowadzeniem i obsługą ciągnika rolniczego w zakresie niezbędnym do uzyskania prawa jazdy kategorii T;
5. stosuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań.

PKZ(RL.p) Umiejętności stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodach: jeździec, technik hodowca koni

Uczeń:

1. określa typy użytkowe koni;
2. posługuje się wiedzą z zakresu anatomii, fizjologii, biomechaniki i psychologii koni;
3. charakteryzuje cechy osobnicze różnych ras i typów użytkowych koni;
4. charakteryzuje metody treningu koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;
5. określa wymagania zoohigieniczne pomieszczeń dla koni;
6. rozpoznaje rodzaje pasz dla koni i określa warunki ich przechowywania;
7. określa wyposażenie bazy treningowej koni;
8. określa cechy sprawności psychofizycznej jeźdźcy;
9. korzysta z przepisów prawa oraz regulaminów dotyczących jeździectwa i wyścigów konnych;
10. stosuje programy komputerowe wspomagające wykonywanie zadań.

1. Chów i użytkowanie koni

Uczeń:

1. ocenia przydatność koni do różnych sposobów ich użytkowania;
2. dobiera sposoby postępowania z końmi z uwzględnieniem ich cech psychofizycznych;
3. wykonuje czynności związane z codzienną pielęgnacją i utrzymaniem koni;
4. wykonuje czynności pomocnicze związane z okresową pielęgnacją kopyt;
5. przestrzega zasad higieny i profilaktyki weterynaryjnej koni;
6. rozpoznaje typowe objawy chorób i urazów koni;
7. udziela pierwszej pomocy w przypadku zranień i wypadków koni oraz zapewnia opiekę zgodnie z zaleceniami lekarza weterynarii;
8. przygotowuje pasze dla koni;
9. przestrzega zasad żywienia i karmienia oraz pojenia koni;
10. obsługuje urządzenia stosowane w chowie i użytkowaniu koni;
11. przygotowuje konie do różnych typów ich użytkowania;
12. wykonuje czynności związane z załadunkiem, transportem i rozładunkiem koni;
13. stosuje przepisy dotyczące dobrostanu koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;
14. stosuje się do harmonogramów dotyczących użytkowania koni;
15. korzysta z dokumentacji związanej z identyfikacją i użytkowaniem koni.

2. Nauka jeździectwa

Uczeń:

1. ocenia kondycję koni;
2. dobiera sprzęt i akcesoria jeździeckie;
3. dopasowuje sprzęt jeździecki do budowy ciała konia i jeźdźców;
4. przygotowuje konie do treningu;
5. stosuje pomoce jeździeckie w powodowaniu koniem;
6. stosuje różne rodzaje dosiady;
7. wykonuje ćwiczenia związane z treningiem ujeżdżeniowym i skokowym koni;
8. wykonuje ćwiczenia związane z treningiem wyścigowym koni;
9. powozi zaprzęgiem konnym;
10. prezentuje konie na pokazach i aukcjach;
11. przestrzega przepisów prawa i regulaminów dotyczących jeździectwa oraz wyścigów konnych;
12. przestrzega zasad bezpieczeństwa jeźdźców i koni;
13. przestrzega przepisów ruchu drogowego dotyczących poruszania się wierzchem i zaprzęgiem konnym;
14. doskonali fizyczną i psychiczną sprawność jeździecką;
15. określa wymagania dotyczące diety i wagi jeźdźcy wyścigowego;
16. dobiera ubiór jeździecki do różnych form użytkowania koni;
17. dba o dobrostan koni w trakcie ich użytkowania.

3. Trening koni

Uczeń:

1. przestrzega zaleceń trenerów lub instruktorów jeździectwa;
2. dobiera miejsca treningu z uwzględnieniem jego rodzaju oraz warunków środowiskowych;
3. uwzględnia skalę szkoleniową podczas treningów koni;
4. przygotowuje konie do pierwszego dosiadanania i zaprzęgania;
5. przestrzega zasad treningu koni z uwzględnieniem ich cech psychofizycznych, wieku oraz planowanych obciążeń treningowych;
6. stosuje metody lonżowania koni;
7. wykonuje czynności związane z trenowaniem koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;
8. ocenia stan wytrenowania konia na podstawie obserwacji podczas treningu;
9. stosuje zasady pielęgnacji powysiłkowej oraz odnowy biologicznej koni;
10. obsługuje maszyny i urządzenia stosowane do treningu koni;
11. oswaja konie ze sprzętem i urządzeniami stosowanymi w sportowym, wyścigowym, rekreacyjnym i terapeutycznym użytkowaniu koni.

Grafika 10. Efekty kształcenia w zawodzie jeździec

Źródło: opracowanie własne na podstawie Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)

3.2.3 Warunki realizacji kształcenia w zawodzie jeździec

Szkoła podejmująca kształcenie w zawodzie jeździec powinna posiadać:

- pracownię hodowli i użytkownika koni, wyposażoną w: szkielet i model konia, model stajni, pastwiska kwaterowego dla koni i parkuru z ruchomymi przeszkodami, normy żywienia koni, próbki pasz i komponentów paszowych, przyrządy zoometryczne, sprzęt i akcesoria jeździeckie, różne rodzaje podków, albumy ras koni, zestaw przepisów prawa dotyczących jeździectwa, zawodów jeździeckich i transportu koni, instrukcje bezpieczeństwa i higieny pracy, dokumentację hodowlaną,
- ośrodek treningu koni, wyposażony w: stajnię, siodlarnię, szorownię, wozownię, krytą ujeżdżalnię, plac treningowy, parkur, czworobok, bieżnię wyścigową, okólnik do lonżowania koni, wybiegi dla koni, urządzenia do treningu koni, magazyny pasz treściwych i objętościowych. Szkoła, która nie posiada ośrodka treningu koni, organizuje kształcenie praktyczne w podmiocie zapewniającym rzeczywiste warunki pracy właściwe dla nauczanego zawodu.

Kształcenie praktyczne może odbywać się w: pracowniach szkolnych, placówkach kształcenia ustawicznego, placówkach kształcenia praktycznego, na torach wyścigów konnych, w jeździeckich ośrodkach sportowych i rekreacyjnych oraz innych podmiotach stanowiących potencjalne miejsce zatrudnienia absolwentów szkół kształcących w zawodzie zapewniających, na potrzeby kształcenia, odpowiednią liczbę wyszkolonych koni.

Szkoła przygotowuje ucznia do kierowania ciągnikiem rolniczym z przyczepą (przyczepami) lub pojazdem wolnobieżnym z przyczepą (przyczepami). Egzamin państwowy, wymagany do uzyskania prawa jazdy odpowiedniej kategorii, jest przeprowadzany zgodnie z przepisami Ustawy z dnia 5 stycznia 2011 r. o kierujących pojazdami (Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, 2017c).

3.2.4 Minimalna liczba godzin kształcenia zawodowego

Efekty kształcenia wspólne dla wszystkich zawodów oraz efekty kształcenia wspólne dla zawodów w ramach obszaru rolniczo-leśnego z ochroną środowiska, stanowiące podbudowę do kształcenia w zawodzie lub grupie zawodów	290 godz.
RL.06 (R.27) „Jeździectwo i trening koni”	660 godz.

3.3 Technik jeździectwa – eksperyment pedagogiczny

Dzięki tzw. „eksperymentowi pedagogicznemu” opisanemu w art. 45 ustawy – Prawo oświatowe szkoły mogą wprowadzić nauczanie zawodu jeździec na poziomie technika. Taką możliwość oferuje np. w roku szkolnym 2018/2019 Zespół Szkół im. bł. ks. Piotra Dańkowskiego w Jordanowie.

Eksperyment pedagogiczny, zgodnie z art. 45 ust. 1, polega na modyfikacji istniejących lub wdrożeniu nowych działań w procesie kształcenia, przy zastosowaniu nowatorskich rozwiązań programowych, organizacyjnych, metodycznych lub wychowawczych, w ramach których są modyfikowane warunki, organizacja zajęć edukacyjnych lub zakres treści nauczania, o których mowa w art. 14 ust. 1 pkt 3–5 ustawy – Prawo oświatowe. Art. 14 wskazuje, że szkołą publiczną jest szkoła, która m. in.:

- zatrudnia nauczycieli posiadających kwalifikacje zgodne z obowiązującymi przepisami,
- realizuje programy nauczania uwzględniające podstawę programową kształcenia ogólnego, a w przypadku szkoły prowadzącej kształcenie zawodowe – również podstawę programową kształcenia w zawodach,
- realizuje ramowy plan nauczania,
- realizuje zasady oceniania, klasyfikowania i promowania uczniów oraz przeprowadzania egzaminów, o których mowa w rozdziałach 3a i 3b ustawy o systemie oświaty.

Z tego wynika, że w ramach eksperymentu mogą być zatrudniani nauczyciele nie posiadający kwalifikacji zgodnych z przepisami lub posiadający inne kwalifikacje; mogą być modyfikowane treści obowiązującej podstawy programowej – realizacja treści wykraczających poza zakres treści nauczania ustalonych w podstawie programowej jest dozwolona, należy jednak pamiętać, że szkoła musi umożliwić uczniowi uzyskanie wiadomości i umiejętności niezbędnych do ukończenia danego typu szkoły oraz przystąpienia do egzaminów zewnętrznych; może być modyfikowany wymiar godzin na danym etapie edukacyjnym

przeznaczonych na realizację poszczególnych zajęć; mogą być modyfikowane lub przyjmowane inne zasady ocenienia, klasyfikowania i promowania niż te określone w ustawie o systemie oświaty.

Art. 45 ustawy – Prawo oświatowe w kolejnych ustępach precyzuje pojęcie eksperymentu pedagogicznego.

Celem eksperymentu pedagogicznego realizowanego w szkole lub placówce ma być rozwijanie kompetencji i wiedzy uczniów oraz nauczycieli.

Eksperyment pedagogiczny ma być przeprowadzany pod opieką jednostki naukowej w rozumieniu ustawy z dnia 30 kwietnia 2010 r. o zasadach finansowania nauki.

Eksperyment pedagogiczny nie może prowadzić do zmiany typu szkoły lub rodzaju placówki (czyli eksperyment nie może prowadzić do zmiany np. szkoły podstawowej w ponadpodstawową).

Eksperyment pedagogiczny nie może naruszać uprawnień ucznia do bezpłatnej nauki, wychowania i opieki. Szkoła realizująca eksperyment pedagogiczny musi również umożliwić uczniowi uzyskanie wiadomości i umiejętności niezbędnych do ukończenia danego typu szkoły oraz przystąpienia do egzaminów zewnętrznych.

Postępowanie rekrutacyjne do szkół, placówek lub oddziałów, w których jest przeprowadzany eksperyment pedagogiczny, odbywa się na podstawie przepisów rozdziału 6 ustawy – Prawo oświatowe. Minister, udzielając zgody na eksperyment, może jednak wyrazić zgodę na inne zasady postępowania rekrutacyjnego niż powszechnie obowiązujące.

Eksperyment pedagogiczny może obejmować całą szkołę lub placówkę, oddział, grupę lub wybrane zajęcia edukacyjne.

Prowadzenie eksperymentu pedagogicznego w szkole lub placówce wymaga zgody Ministra Edukacji Narodowej, a w przypadku szkoły artystycznej – Ministra Kultury i Dziedzictwa Narodowego. W przypadku eksperymentu pedagogicznego dotyczącego kształcenia w danym zawodzie Minister Edukacji Narodowej zasięga opinii ministra właściwego dla danego zawodu.

Dyrektor szkoły lub placówki, na podstawie uchwały rady pedagogicznej i po uzyskaniu opinii rady rodziców, występuje do Ministra Edukacji Narodowej z wnioskiem o wyrażenie zgody na prowadzenie eksperymentu pedagogicznego w szkole lub placówce, w terminie do dnia 31 marca roku szkolnego poprzedzającego rok szkolny, w którym jest planowane rozpoczęcie tego eksperymentu. Wniosek należy złożyć za pośrednictwem kuratora oświaty, który dołącza swoją opinię.

Jeżeli planowany eksperyment pedagogiczny wymaga przyznania szkole lub placówce dodatkowych środków budżetowych, do wniosku dołącza się pisemną zgodę organu prowadzącego szkołę na finansowanie planowanych działań.

Dyrektor szkoły lub placówki prowadzącej eksperyment pedagogiczny przekazuje bezpośrednio po jego zakończeniu Ministrowi Edukacji Narodowej sprawozdanie z przeprowadzonego eksperymentu pedagogicznego wraz z opinią jednostki naukowej, która sprawuje opiekę nad przebiegiem tego eksperymentu (Ministerstwo Edukacji Narodowej, 2017a).

3.4 Studia I i II stopnia na kierunku hipologia i jeździectwo

Istnieje także możliwość uzyskania dyplomu ukończenia studiów I stopnia na kierunku hipologia i jeździectwo – Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie; Wydział Biologii i Hodowli Zwierząt (tytuł zawodowy/naukowy: inżynier lub inny równorzędny). Jest to kwalifikacja pełna na 6 poziomie PRK

lub dyplomu ukończenia studiów II stopnia na kierunku hipologia i jeździectwo – Uniwersytet Przyrodniczy w Lublinie; Wydział Biologii i Hodowli Zwierząt (tytuł zawodowy/naukowy: magister inżynier lub inny równorzędny). Jest to kwalifikacja pełna na 7 poziomie PRK (Instytut Badań Edukacyjnych, 2018).

3.5 Organizacja wyścigów konnych – dobre praktyki z Republiki Czeskiej

Uroda, szybkość koni oraz ich emocjonująca walka o zwycięstwo w wyścigach płaskich jak i z przeszkodami przyciągają corocznie tłumy na tory wyścigów konnych.

Sport, jakim są wyścigi, i wszystko co jest z nim związane wpływa na całe społeczeństwo. Tworzy on wiele miejsc pracy w różnych zawodach i dziedzinach, jak np. rolnictwo, hodowla koni, ośrodki szkoleniowe, jeździectwo, weterynaria, dietetyka, kowalstwo, transport i wiele innych.

Udział koni w wyścigach wraz z planowym szkoleniem ma wpływ na podwyższenie wydajności i szybkości koni, a także ma stanowić cel głównego okresu treningowego. Nie zawsze jednak tak jest. W niektórych przypadkach trenerzy wysyłając konie na wyścigi, starają się jedynie zrealizować plan finansowy właścicieli stajni wyścigowych, zwłaszcza w przypadku dobrych koni.

Wyposażenie konia

Wyposażenie konia musi być dobrane i zabezpieczone tak, aby koń nie cierpiał (Regulamin Wyścigów Konnych Republiki Czeskiej § 303). Za naruszenie Regulaminu Wyścigów Konnych uważane jest użycie jakichkolwiek elementów wyposażenia, których celem jest przywiązanie jeźdźca do konia lub do elementu wyposażenia konia. Odpowiedzialność za naruszenie tego przepisu ponosi jeździec (RWK RC § 304).

Podstawowym elementem wyposażenia jest siodło. Za stan siodła używanego podczas wyścigu odpowiada jeździec, z wyjątkiem sytuacji, gdy jest nim uczeń, amator lub dżokej zatrudniony do uczestnictwa w wyścigu przez trenera. W tych przypadkach za stan siodła odpowiada trener konia (RWK RC § 305). Jeśli dojdzie do jakiegokolwiek usterki sprzętu na odcinku pomiędzy opuszczeniem padoku, a startem wyścigu, odpowiedzialność za wszelkie naprawy sprzętu i decyzję o uczestnictwie w wyścigach bierze na siebie jeździec (RWK RC § 307).

Kolejnym elementem wyposażenia jest plastikowa lub skórzana uzda wyścigowa z wędzidłem, nausznikami, paskiem do unieruchomienia języka; może być też użyty podpierśnik i ochraniacze, w tym bandaże.

Podczas wyścigu koń może mieć założone klapki na oczy, dzięki którym nie widzi tego, co jest z boku i z tyłu. O ich użyciu decyduje trener i musi zgłosić ten fakt organizatorom, którzy zamieszczają to w programie wyścigu (RWK RC § 256 oraz § 310).

Koń uczestniczący w gonitwie musi mieć osłonięte wszystkie kopyta. W wyścigu płaskim są to podkowy bez haceli. W wyścigu z przeszkodami koń może być podkuty podkową z kutymi lub przyspawanymi tępymi hacelami i do wysokości maksymalnie 10 mm. Zakazane jest mocowanie haceli jakimkolwiek odwracalnym sposobem. Nieprawidłowo podkutego konia komisja wyścigowa powinna wyłączyć z gonitwy. Jeśli jednak koń podkuty niezgodnie z przepisami zostanie dopuszczony do udziału w gonitwie, nie może zostać zdyskwalifikowany za naruszenie tych przepisów (RWK RC § 311).

Żaden jeździec wyścigowy nie może sięść na konia bez włożonego na głowę odpowiednio zabezpieczonego kasku (RWK RC § 308). Jeźdźcy muszą być ubrani w ochronną kamizelkę, za jej stan odpowiada jeździec. Za wagę rzeczywistą jeźdźca uznaje się wagę o 1 kg niższą niż wskazuje waga podczas ważenia, aby zrekomensować konieczność noszenia ochronnej kamizelki (RWK RC § 309, 321).

Jeździec może używać podczas gonitwy, okularów i rękawic. Ponadto musi nosić wyścigowe bryczesy i dres, który jest w zarejestrowanych kolorach właściciela konia (RWK RC § 102).

W czasie wyścigów zakazane jest stosowanie ostróg (RWK RC § 312).

W czasie gonitwy można używać homologowanych batów wyścigowych z antyszokową płytką w następujących rozmiarach:

- maksymalna długość 70 cm,
- minimalny przekrój 1 cm,
- maksymalna długość płytki 31 cm,
- maksymalna szerokość płytki 3 cm,
- minimalna szerokość płytki 2,5 cm (RWK RC § 314).

Ważenie jeźdźców przed i po gonitwie

Przed gonitwą waży się wszystkich jeźdźców. Waga obciążenia, które koń nosi w gonitwie, zależy od przepisów, handicapu, ulg oraz nadwagi jeźdźca. Jeśli temperatura na torach spada poniżej 10°C, komisja wyścigowa jest uprawniona do zarządzenia zwiększenia obciążenia koni we wszystkich gonitwach, a u wszystkich koni danego dnia o 0,5 kg. Jeśli temperatura na torze wynosi lub przekracza 28°C, komisja wyścigowa jest upoważniona do zwiększenia obciążenia konia we wszystkich kolejnych gonitwach i u wszystkich koni biorących udział w wyścigach o 0,5 kg, aby jeźdźcy mogli uzupełnić reżim nawadniania (RWK RC § 317).

Każdy jeździec biorący udział w wyścigach musi być zważony w obecności sędziego u wagi przy zachowaniu wszelkich przepisów Regulaminu Wyścigów Konnych, związanych z wagą noszoną konia podczas wyścigów i ważenia jeźdźców (RWK RC § 318). Za prawidłowy przebieg ważenia jeźdźca odpowiada sędzia u wagi.

Sędzia u wagi rozpoczyna ważenie najpóźniej 45 minut, a kończy co najmniej 15 minut przed startem gonitwy (RWK RC § 320). Jeździec podczas ważenia podaje numer gonitwy, imię konia i wagę noszoną.

Podczas ważenia jeźdźca do jego wagi wlicza się wagę siodła z akcesoriami. Nie należy ważyć przed ani po gonitwie kasku ochronnego, czapki, okularów, bata, uzdy, podpiersiaka, bryczesów, bandaży, czapka z numerem. Aby skompensować jeźdźcowi ciężar kamizelki ochronnej, za wagę rzeczywistą uważa się wagę o 1 kg niższą niż odczyt z ważenia (RWK RC § 321).

Waga noszona przez konia może przewyższać wagę wykazaną na liście startowej maksymalnie o 1 kg w przypadku, gdy ta nadwaga jest zgłoszona przez uprawnioną osobę za pośrednictwem sekretarza wyścigów komisji wyścigowej 1,5 godziny przed planowanym startem pierwszej gonitwy, albo w ciągu dnia wyścigów, najpóźniej do ważenia jeźdźca przed gonitwą (RWK RC § 326).

Przy ważeniu ucznia lub amatora musi być obecny trener lub właściciel konia, są przy tym zobowiązani zgłosić sędziemu u wagi numer konia w gonitwie oraz ustaloną dla konia wagę noszoną (RWK RC § 322).

Po zważeniu jeźdźca trener lub jego zastępca bierze siodło od jeźdźca i trener jest odpowiedzialny za to, żeby koń został osiodłany siodłem z odpowiednio odważonymi akcesoriami (RWK RC § 324).

Najpóźniej 15 minut przed startem gonitwy jeźdźcy gromadzą się w miejscu ważenia, skąd mogą odejść jedynie na polecenie sędziego lub za jego zezwoleniem (RWK RC § 325).

Po skończonej gonitwie jeźdźcy przyjeżdżają przed stanowisko komisji wyścigów, gdzie konie zostają rozsiadłane. Po gonitwie jeźdźcy są ponownie ważeni przez sędziego u wagi. Waży się o jednego jeźdźca więcej niż jest płatnych miejsc w wyścigu. Jeźdźcy ci udają się na miejsce do tego wyznaczone przez komisję wyścigów, gdzie zsiądą z konia, rozsiadają go bez cudzej pomocy i podejżą do ważenia. Konie mogą opuścić to miejsce dopiero na wezwanie sekretarza wyścigów. Jeźdźca po gonitwie należy zważyć tylko ze sprzętem, który był ważony przed gonitwą. Przed zważeniem jeździec musi oddać czaprak z numerem sędziemu u wagi (RWK RC § 377).

Ważenie po gonitwie musi zostać zakończone najpóźniej do 10 minut po skończeniu wyścigu. Koniec ważenia oznajmia sygnał dźwiękowy słyszalny również na widowni wyścigu (RWK RC § 379).

Komisja wyścigów konnych może również nakazać zważenie któregośkolwiek z pozostałych jeźdźców biorących udział w gonitwie (RWK RC § 382).

Komisja wyścigowa, zgodnie z zasadami Regulaminu Wyścigów Konnych, ukarze sankcjami jeźdźców wyścigowych:

- których waga po gonitwie jest wyższa o 0,5 kg niż waga przed gonitwą, o ile komisja nie jest przeświadczona, że różnica wynika z nadzwyczajnych okoliczności,
- których waga po gonitwie jest o ponad 0,5 kg w wyścigach płaskich, a o ponad 1 kg w wyścigach z przeszkodami mniejsza niż waga przed gonitwą.

Jeśli koń okuleje, jego jeździec ma obowiązek się zważyć po wyścigu, może w takiej sytuacji pieszo doprowadzić swojego konia na miejsce lub po zezwoleniu komisji wyścigowej rozsiadłać go na torze. Jednak w takim przypadku do miejsca ważenia uda się w towarzystwie osoby wyznaczonej przez komisję wyścigową (RWK RC § 380).

Jeśli jeździec jest kontuzjowany, może zostać doprowadzony do miejsca ważenia. Konia rozsiadła trener pod nadzorem sekretarza wyścigów. Komisja wyścigowa może zwolnić jeźdźca z ważenia przy poważnej kontuzji (RWK RC § 381).

Przed startem gonitwy

Po osiodłaniu, konie przyprowadza się najpóźniej 10 minut przed planowanym startem gonitwy do padoku, za co jest odpowiedzialny trener (RWK RC § 332).

Na wezwanie sędziego startera jeźdźcy razem udają się do padoku (RWK RC § 325).

Na polecenie sędziego startera jeźdźcy siadają na konie i sprawdzają sprzęt jeździecki (RWK RC § 333).

Na znak sędziego startera jeźdźcy wychodzą na tor (RWK RC § 334), gdzie w przypadku wyścigu płaskiego udają się galopem roboczym najkrótszą drogą na miejsce startu (RWK RC § 335). W uzasadnionych przypadkach komisja wyścigowa może zwolnić konia z galopu na podstawie pisemnego wniosku trenera przekazanego sekretarzowi najpóźniej 1,5 godz. przed startem pierwszej gonitwy.

Przed startem wyścigu z przeszkodami jeździec z koniem musi wykonać próbny skok przez wskazaną przeszkodę. Jeśli koń przed próbnym skokiem zatrzyma się przed próbną przeszkodą lub dojdzie do upadku konia lub jeźdźca, koń zostaje wyłączony z gonitwy (RWK RC § 335).

Jeśli częścią wyścigu jest przegląd koni, powinny w nim uczestniczyć wszystkie konie biorące udział w wyścigu. W uzasadnionych przypadkach komisja wyścigowa może za opłatą zwolnić konia z udziału w pokazie (RWK RC § 336).

Start gonitwy

Wszystkie konie muszą być przygotowane na czas do startu na miejscu gonitwy. Konie, które stawia się na miejsce startu powyżej 5 minut po przyjeździe pozostałych koni, zostają wyłączone z udziału w wyścigu przez sędziego startera (RWK RC § 339).

Po przyjeździe na miejsce startu sędzia starter kontroluje przygotowanie wszystkich koni i jeźdźców do gonitwy. Decyzja o tym czy koń może startować, czy nie, należy do kompetencji sędziego startera i jest ostateczna. Jeśli koń nie wystartuje, liczy się tak, jakby brał udział w gonitwie, a postawione na niego zakłady nie są zwracane (RWK RC § 340).

Stosowane są następujące metody startu (RWK RC § 342):

1. start z zastosowaniem maszyny startowej,
2. start z zastosowaniem chorągiewki,
3. start przy zastosowaniu gumy.

Start z zastosowaniem maszyny startowej obowiązuje na wyścigach płaskich na torach kategorii A. Wszystkie konie muszą przed pierwszym startem z maszyny startowej wykazać się umiejętnością tego typu startu w obecności upoważnionego przedstawiciela jednego z organizatorów wyścigu (RWK RC § 343).

Sygnal do startu daje sędziemu starterowi komisja wyścigowa. Ten sygnał musi być również słyszalny dla widzów. Sędzia starter po tym sygnale podnosi czerwoną chorągiewkę (trzymając ją podniesioną do momentu startu gonitwy), (RWK RC § 341).

Koń jest wprowadzany do maszyny startowej przez osobę wprowadzającą, która musi przy wprowadzaniu konia mieć głowę zabezpieczoną kaskiem. Za sprzęt osoby wprowadzającej odpowiada trener wprowadzanego konia. Funkcji osoby wprowadzającej nie może pełnić osoba mająca mniej niż 16 lat. Trener może najpóźniej 1,5 godz. przed planowanym startem pierwszej gonitwy zwrócić się do komisji wyścigowej za pośrednictwem sekretarza o pozwolenie na dwie osoby wprowadzające (tzw. pomoc przy startach), (RWK RC § 344).

Konie po sygnale sędziego, który brzmi: „do maszyny startowej!”, doprowadzane są, wszystkie równocześnie, od tyłu do maszyny startowej przy podniesionej zielonej chorągiewce (za bezwzględne doprowadzenie konia do maszyny odpowiada jeździec).

Konie są doprowadzane do maszyny startowej oznaczonej ich numerem startowym. Zezwolenie na odstępstwa od tej zasady leży w kompetencji sędziego startera. Może on również zezwolić, aby koń, który broni się przed wejściem do boks, albo jest celowo powstrzymywany przez jeźdźcę lub osobę doprowadzającą, został zaprowadzony do zewnętrznego boks (RWK RC § 345).

Jeśli sędzia starter uzna, że koń nie jest dostatecznie przygotowany do startu z maszyny startowej, oznajmi ten fakt komisji technicznej wraz z propozycją działań korygujących (np. obowiązek powtórnego sprawdzenia umiejętności startu z maszyny startowej konia przed jego kolejnym startem w podobnej gonitwie albo zalecenie, aby trener przed kolejnym wyścigiem z maszyną startową wnioskował o przydzielenie najwyższego numeru startowego), (RWK RC § 346).

Jeśli koń nie wejdzie do boksu do 4 minut po poleceniu zajęcia miejsc w boksach wydanym przez sędziego startera, sędzia starter może go wyłączyć z udziału w gonitwie (RWK RC § 347).

Sędzia starter daje sygnał do startu z maszyny startowej poprzez opuszczenie czerwonej chorągiewki. Może dać sygnał jedynie wtedy, kiedy wszystkie przednie i tylne drzwiczki są zamknięte oraz nie ma nikogo przed i za boksami (w odległości minimalnie dwóch metrów), (RWK RC § 348).

Start z zastosowaniem chorągiewki stosuje się, jeśli tor wyścigowy nie posiada maszyny startującej oraz we wszystkich wyścigach z przeszkodami.

Konie startują z miejsca lub w wyjątkowych sytuacjach ze stępa (RWK RC § 349).

Konia, który przez narowistość lub niepokój zagraża pozostałym koniom, sędzia starter przynosi na zewnętrzną stronę pierwszego rzędu albo do drugiego rzędu. Jeśli z powodu narowistości lub niepokoju któregoś konia nie można rozpocząć gonitwy przez czas dłuższy niż 5 minut, komisja techniczna ma prawo zarządzić start gonitwy bez względu na oddalenie tego konia od linii startu. Sygnał daje członek komisji technicznej, pokazując niebieską chorągiewkę. Następnie sędzia starter podnosi zamiast czerwonej, niebieską chorągiewkę na znak, że start odbędzie się bez względu na narowistego konia (RWK RC § 350).

Na sygnał komisji technicznej sędzia starter podnosi czerwoną chorągiewkę i po wyrównaniu koni na starcie sygnalizuje start gonitwy opuszczeniem czerwonej (lub niebieskiej) chorągiewki (RWK RC § 351).

Kontrstarter, który stoi w odległości co najmniej 150 metrów od startu w kierunku, w którym odbywa się gonitwa, po wewnętrznej stronie toru, opuszcza białą chorągiewkę na znak, że start odbył się prawidłowo. Kontrstarter nie może opuścić swego stanowiska zanim nie minie go pierwszy koń (RWK RC § 352).

Jeśli sędzia starter stwierdzi, że start nie odbył się prawidłowo, podnosi bezzwłocznie ponownie czerwoną (niebieską) chorągiewkę, a kontrstarter białą chorągiewkę. Kontrstarter może dać taki sygnał poprzez machanie chorągiewką i wołanie. Na znak asystenta sędziego startera jeźdźcy są zobowiązani zatrzymać konie i powrócić na miejsce startu (RWK RC § 353).

Jeśli kontrstarter podniesie białą chorągiewkę bez polecenia sędziego startera, start uważa się za nieważny (RWK RC § 354).

Jeśli po sygnale sędziego startera o nieważności startu jeźdźcy nie zatrzymają koni i na miejsce startu nie wróci żaden koń, gonitwa będzie ogłoszona jako nieważna.

Jeśli po sygnale sędziego startera o nieważności startu, jeden jeździec zatrzyma konia i wróci z nim na miejsce startu, koń zostanie uznany za konia, który zakończył gonitwę i zostanie ogłoszony zwycięzcą.

Jeśli po sygnale sędziego startera o nieważności startu kilku jeźdźców zatrzyma konie i wróci z nimi na miejsce startu, nastąpi powtórzony start gonitwy, jak tylko tor będzie wolny.

Konie, które po sygnale sędziego startera o nieważności gonitwy dokończą gonitwę płaską lub z przeszkodami, nie będą dopuszczone przez sędziego startera do powtórnego startu. Postępowanie ich jeźdźców będzie uznane za wykroczenie przeciw Regulaminowi Wyścigów Konnych. W powtórnym starcie nie mogą brać udziału konie, które przy pierwszej próbie startu zostały przez sędziego startera wyłączone z gonitwy (RWK RC § 354).

Przebieg gonitwy

Niedopuszczalne jest wysłanie na gonitwę konia, którego stan zdrowia lub stopień wytrenowania nie pozwalają wykorzystać dostatecznie jego umiejętności wyścigowych.

Wszelkie przyczyny, które mogą mieć negatywny wpływ na wydajność konia w gonitwie, powinny być zgłoszone komisji technicznej przez jego właściciela (pełnomocnika właściciela) lub trenera, najpóźniej 1,5 godz. przed planowanym startem pierwszej gonitwy, a organizator musi to ogłosić widzom wyścigu (RWK RC § 358).

Niedopuszczalne jest wysłanie konia na gonitwę bez zamiaru zwycięstwa lub osiągnięcia jak najlepszego miejsca (RWK RC § 359).

Jeśli trener lub właściciel wyśle na gonitwę dwa lub więcej koni, może jednego ze swoich koni wytypować na zwycięzcę, a innemu powierzyć zadanie konia wyprowadzającego. Jeśli o zwycięstwo walczy wytypowany koń z koniem wyprowadzającym, obowiązkiem jeźdźcy konia wyprowadzającego jest pozwolić zwyciężyć koniowi wytypowanemu na zwycięzcę.

W przypadku, gdy koń wytypowany na zwycięzcę z jakiegokolwiek przyczyny nie będzie w stanie walczyć o zwycięstwo, jeździec konia wyprowadzającego może walczyć o zwycięstwo. Wytypowanie koni na zwycięzcę i konia wyprowadzającego należy zgłosić komisji technicznej najpóźniej 1,5 godz. przed planowanym startem pierwszej gonitwy i ogłosić publicznie najpóźniej przy ogłaszaniu zmian w programie wyścigów (RWK RC § 363).

Jeździec podczas wyścigu jest zobowiązany:

- znać dokładnie trasę gonitwy,
- prowadzić konia od startu do kontrstartera w linii prostej,
- postępować zgodnie z instrukcjami trenera (właściciela),
- prowadzić konia w taki sposób, aby nie potrącał, nie przyciskał do bandy i nie zajeżdżał drogi innym koniom,
- nie korzystać z pomocy przy pokonywaniu przeszkód oraz nie dopuszczać do zaopatrzenia w pomoce konia, na którym jedzie, w celu pokonania przeszkody,
- do pobudzenia konia używać tylko dozwolonych środków,
- sprowadzić konia z toru w przypadku zranienia lub wyczerpania,
- po upadku konia lub jeźdźcy nie kontynuować gonitwy,
- po dwukrotnej odmowie pokonania przeszkody nie kontynuować gonitwy (RWK RC § 364).

Najczęściej jeźdźcy popełniają tzw. techniczne wykroczenia (potrącanie, przyciskanie do bandy, zajeżdżanie drogi, nadmierne lub niewłaściwe używanie bata, które to wykroczenia mają na celu uzyskanie jak najlepszego rezultatu w gonitwie).

Jeśli koń podczas gonitwy zademonstruje nagłą zmianę formy, komisja techniczna jest zobowiązana zażądać bezzwłocznie odpowiednich wyjaśnień od trenera i jeźdźcy konia. W przypadku, gdy komisja techniczna nie jest usatysfakcjonowana wyjaśnieniem, jest zobowiązana nałożyć karę. Wynik dochodzenia musi zostać umieszczony w raporcie z wyścigów i ogłoszony widzom (RWK RC § 367).

Rozstrzygnięcie sędziego u celownika

O zwycięstwie i o kolejności koni na mecie rozstrzyga sędzia u celownika, któremu pomagają asystenci (RWK RC § 369). Używa w tym celu przede wszystkim celownika, foto-finishu, lornetki oraz zapisu przebiegu gonitwy na nośnikach danych.

Zwycięzcą gonitwy jest koń z jeźdźcem w siodle, który pierwszy osiągnie linię mety (jego nos znajdzie się na linii mety) i przekroczy ją całym ciałem. Kolejny koń zajmuje drugie miejsce, o ile spełni powyższe warunki. Podobnie ustala się trzecie, czwarte, piąte i szóste miejsce w gonitwie. Sędzia u celownika odnotowuje miejsca wszystkich koni, które przebiegną przed celownikiem.

Sędzia u celownika może wykorzystać fotokomórkę do dokładnego ustalenia kolejności koni, które minęły celownik (RWK RC § 370).

Jeśli dwa konie miną celownik równocześnie tak, że nawet przy pomocy fotokomórki sędzia u celownika nie może stwierdzić, kto został zwycięzcą, ogłasza remis. To samo odnosi się również do koni na dalszych miejscach i do przypadków, gdy powyższa sytuacja dotyczy większej liczby koni mijających celownik w tym samym czasie (RWK RC § 371). Gdy sędzia u celownika ustali kolejność, w której konie dobiegły do mety, wywiesi informację na tablicy w sposób dobrze widoczny z miejsc dostępnych dla widzów.

Jeśli sędzia u celownika czeka na dokładniejsze dane z fotokomórki, ogłasza ten fakt za pośrednictwem głośnika, a dopiero po analizie fotokomórki pozwala na wywieszenie kolejności koni na mecie (RWK RC § 372).

Rozstrzygnięcie sędziego u celownika musi zawierać, oprócz kolejności, w jakiej konie dobiegły do mety, również następujące dane:

- sposób, w jaki osiągnięto zwycięstwo,
- odległości między końmi na mecie,
- czas wystartowania wyścigu,
- czas zwycięskiego konia i międzyczasy,
- pozostałe zdarzenia, które miały miejsce podczas startu i podczas gonitwy (RWK RC § 373).

Rozstrzygnięcie sędziego u celownika jest prawomocne dopiero po zważeniu jeźdźców po wyścigu i po decyzji komisji technicznej (RWK RC §375). Następnie zostaje ogłoszone widzom, a oryginał rozstrzygnięcia sędziego u celownika zachowuje się do dokumentacji. Równocześnie z rozstrzygnięciem sędziego u celownika w pomieszczeniu dostępnym dla widzów wywiesza się zdjęcie z fotokomórki, jeśli zostało użyte do ustalenia porządku koni (RWK RC § 376).

Do określenia sposobu zwycięstwa używa się następującej skali:

- w walce,
- silnie wysyłany,
- wysyłany,
- łatwo,
- bardzo łatwo,
- dowolnie.

Do określenia odległości między końmi używa się następującej skali:

- łeb w łeb,
- nos,
- krótki łeb,
- łeb,
- szyja,
- $\frac{1}{2}$, $\frac{3}{4}$ itd. długości konia,
- do czterech długości konia używa się również części (np. cztery i pół części), od pięciu długości nie stosuje się części,
- jeśli odległość jest większa niż dwadzieścia długości, używa się określenia „daleko”.

Odległość na mecie mierzy się od nosa konia do nosa konia kolejnego. Sędzia u celownika ustala kolejność wszystkich koni, które dobiegną do celownika.

Plan startów w wyścigach

Plan startów w wyścigach powinien zachować optymalny stosunek między treningiem a liczbą startów w wyścigach.

Kluczowy dla wydajności konia wyścigowego jest odpowiedni dobór wyścigów. Jeśli w planie jest zbyt dużo wyścigów, które nie są podparte odpowiedniej jakości treningami, prędzej czy później dojdzie do stopniowego obniżenia wydajności konia.

Regeneracja i trening odgrywają bardzo ważną rolę między startami w wyścigach. Przy startach z przerwami siedmiodniowymi nie jest praktycznie możliwe zorganizowanie procesu regeneracji i treningu koniecznego do dalszego rozwoju. Najbardziej optymalna przerwa dla najlepszych koni wynosi 3 tygodnie.

Plan treningowy i plan wyścigów powinien być przygotowany tak, aby wspierał efektywny wzrost wydajności i nigdy nie obniżał jej.

ROZDZIAŁ 4

MODELE EDUKACJI W ZAWODZIE JEŹDZIEC

4.1 Rys historyczny – kształcenie jeźdźców

4.1.1 Polska Szkoła Jazdy – szkolenie jeździeckie w II RP i jego wpływ na sport jeździecki w PRL

Kształcenie kadr instruktorskich należało przede wszystkim do wojska. Było to spowodowane wielkimi potrzebami związanymi z istnieniem czterdziestu pułków kawalerii, dziesięciu dywizjonów artylerii konnej, kawalerii Korpusu Ochrony Pogranicza i wielu, wielu innych oddziałów, gdzie koń był wykorzystywany zarówno pod siodłem, jak i w zaprzęgu.

Odbywało się ono w mekce kawalerii – Grudziądzu. To właśnie w Grudziądzu działało Centrum Wyszkożenia Kawalerii (CWK), które oprócz szkolenia przyszłych oficerów kawalerii w Szkole Podchorążych Kawalerii, Szkole Podchorążych Rezerwy Kawalerii, Szkole Doskonalenia Oficerów i Podoficerów zajmowało się szkoleniem jeździeckim w Szkole Jazdy Konnej (SJK).

Szkoła Jazdy Konnej początkowo funkcjonowała jako Kurs Jazdy Konnej. Przygotowywano w niej kadrę instruktorską zarówno dla wszystkich szkół kawalerii, jak też samego CWK. W ramach SJK prowadzony był kurs instruktorów jazdy konnej oraz kurs podoficerów ujeżdżaczy koni. Spośród najbardziej utalentowanych żołnierzy stworzono Grupę Przygotowawczą Sportu Konnego, w późniejszym czasie świącili oni sukcesy w najwyższej rangi zawodach krajowych i międzynarodowych. Absolwenci Szkoły Podchorążych Kawalerii po uzyskaniu promocji trafiali do poszczególnych pułków na terenie całego kraju, gdzie rozpoczynali karierę oficerską. Najczęściej pierwszą funkcją, jaką im powierzano, była funkcja dowódcy plutonu, który był odpowiedzialny za szkolenie kawaleryjskie żołnierzy i sprawował nadzór nad szkoleniem jeździeckim. Dzięki solidnym podstawom wyniesionym z grudziądzkiej Alma Mater poziom wyszkolenia jeździeckiego był w miarę wyrównany i nie odbiegał od założonego standardu we wszystkich pułkach kawalerii.

W Centrum Wyszkożenia Kawalerii obowiązywał początkowo styl austriacki: sam szef ekwipacji, jak i pozostali instruktorzy, w większości wywodzili się z kawalerii austriackiej. Pod koniec lat

dwudziestych zastąpiono do tej pory obowiązującą metodę klasyczną w szkoleniu jeździeckim metodą naturalną. Zaowocowało to w przyszłości powstaniem „polskiej szkoły jazdy”, która była pewnego rodzaju kompilacją współcześnie stosowanych metod treningowych na terenie Europy z domieszką „ułańskiej fantazji”.

Mając na uwadze istotne różnice szkoleniowe, uzależnione przede wszystkim od zaboru, z którego pochodzili oficerowie, już w 1925 r. zorganizowano pierwszy „kurs podinstruktorów”. Miał on w założeniu przygotować absolwentów do pełnienia funkcji „instruktora jazdy konnej” w pułku. Początkowo planowano, że kurs będzie trwał 3 miesiące, jednak docelowo wydłużono czas jego trwania do 11 miesięcy.

Od 1925 r. corocznie organizowany był dziesięciomiesięczny Kurs Instruktorów Jazdy Konnej, przygotowujący oficerów pod względem teoretycznym i praktycznym do pełnienia funkcji instruktorów jazdy konnej i ujeżdżaczy koni remontowych w ich pułkach. Dodatkowym zadaniem instruktorów jazdy konnej było „wylawianie” utalentowanych jeźdźców do grupy sportu konnego.

W 1932 r. Kurs Instruktorów Jazdy Konnej przekształcono w Szkołę Jazdy. W jej skład wchodziły:

- Kurs Instruktorów Jazdy Konnej,
- Wyższy Kurs Instruktorów Jazdy Konnej,
- Kurs Podoficerów Ujeżdżaczy Koni Remontowych.

Kurs Instruktorów Jazdy Konnej

Dostać się na taki kurs nie było łatwo. Selekcja była bardzo staranna. Kandydować do uczestnictwa w kursie mogli oficerowie, którzy nie przekroczyli trzydziestu lat życia, byli porucznikami z co najmniej czteroletnim stażem służby oficerskiej, z czego co najmniej dwuletnim na stanowisku dowódcy plutonu – czyli na stanowisku, na którym następował osobisty kontakt ze szkolonymi żołnierzami. Oprócz spełnienia wielu innych wymagań kandydat musiał zdać sprawdzian wiedzy teoretycznej oraz egzamin praktyczny. O przyjęciu na kurs decydowała osiągnięta lokata.

Przedmioty Kursu Jazdy Konnej z 1934 r.

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin
1.	Teoria jazdy konnej	36
2.	Nauka o koniu	68
3.	Jazda konna	1025
4.	Woltyżerka	8
5.	Służba polowa	42
6.	Wychowanie fizyczne	80
	Razem	1259

(Kukawski, Tym, Wójcik, 2008)

Kurs składał się z dwóch okresów: zimowego i letniego. Na kursie wykładano fizjologię, pielęgnację i podkuwanie koni, naukę jazdy konnej, ujeżdżanie remontów, przygotowanie koni do zawodów, a także metodykę szkolenia. Największy nacisk kładziono jednak na praktykę. Każdy kursant miał przydzielone młode konie, tzw. podjezdki, które należało ujeżdżyć, jednocześnie prowadząc dziennik pracy, w którym odnotowywano postępy i osiągnięte wyniki pracy.

Zestawienie Kursów Instruktorów Jazdy Konnej

Lp.	Czas trwania	Przyjęci	Ukończyło		Nie ukończyło	
			P	N	Ch	R
1.	25 października 1923 – 30 września 1924	9	9	–	–	–
2.	1 lutego – 1 września 1925	9	9	–	–	–
3.	3 listopada 1925 – 1 września 1926	17	13	2	2	–
4.	1 listopada 1926 – 1 września 1927	15	15	–	–	–
5.	2 listopada 1927 – 1928	12	9	?	?	?
6.	15 października 1928 – 15 sierpnia 1929	13	13	–	–	–
7.	1 kwietnia – 15 sierpnia 1930	6	?	?	?	?
8.	1 lutego – 1 sierpnia 1931	10	?	?	?	?
9.	15 października 1931 – 15 sierpnia 1932	12	?	?	?	?
10.	17 października 1932 – 12 sierpnia 1933	14	?	?	?	?
11.	15 października 1933 – 11 sierpnia 1934	17	14	–	–	3
12.	15 stycznia – 15 października 1935	16	?	?	?	?
13.	5 października 1936 – 1 lipca 1937	?	?	?	?	?
14.	5 października 1936 – 1 lipca 1937	16	15	–	1	–
15.	4 października 1937 – 30 lipca 1938	7	?	?	?	?
16.	5 października 1938 – 3 lipca 1939	13	?	?	?	?

P – z wynikiem pozytywnym N – z wynikiem negatywnym Ch – z powodu choroby R – relegowani

(Kukawski, Tym, Wójcik, 2008)

Wyższy Kurs Instruktorów Jazdy Konnej

Organizowano go od 1930 r. Uczestniczyło w nim pięciu najlepszych absolwentów Kursu Instruktorów Jazdy Konnej oraz od jednego do dwóch najlepszych absolwentów Szkoły Jazdy Konnej i Zaprzęgami (Centrum Wyszkożenia Artylerii w Toruniu).

Celem kursu było przygotowanie oficerów do pełnienia funkcji instruktorów jazdy konnej w szkolnictwie jeździecko-wojskowym. Spośród nich rekrutowała się również największa liczba zawodników reprezentujących nasz kraj na zawodach międzynarodowych.

Kurs trwał 10 miesięcy.

W programie kursu była 1 godzina dziennie wychowania fizycznego i 4 godziny dziennie jazdy konnej po jednej na każdym z czterech przydzielonych kursantowi koni (w tym jeden dojezdek).

Podział przedmiotów Wyższego Kursu Instruktorów Jazdy Konnej z 1934 r.

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin
1.	Teoria jazdy konnej	14
2.	Nauka o koniu	40
3.	Jazda konna	1025
4.	Instruowanie	174
5.	Służba polowa	35
6.	Wychowanie fizyczne	69
	Razem	1357

(Kukawski, Tym, Wójcik, 2008)

Zestawienie Wyższych Kursów Instruktorów Jazdy Konnej

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin
1.	15 października 1930 – 15 sierpnia 1931	5
2.	15 października 1931 – 15 sierpnia 1932	5
3.	17 października 1932 – 12 sierpnia 1933	8
4.	15 października 1933 – 11 sierpnia 1934	6
5.	15 stycznia – 15 listopada 1935	6
6.	15 stycznia – 14 listopada 1936	7
	Razem	37

(Kukawski, Tym, Wójcik, 2008)

Grupa Przygotowawcza Sportu Konnego

Zastąpiła rozformowany w 1936 r. Wyższy Kurs Instruktorów Jazdy Konnej. Nie posiadała ona charakteru kursowego. W ciągu sześciu lat odbyło się sześć kursów, na których przeszkolono 35 oficerów.

Systematyczne szkolenie prowadzone w ramach Kursów Instruktorów Jazdy Konnej i Wyższych Kursów Instruktorów Jazdy Konnej zaowocowało ujednoczeniem i podniesieniem poziomu wyszkolenia jeździeckiego w armii, rozwojem sportu jeździeckiego i propagowaniem jeździectwa w społeczeństwie. Właśnie dzięki solidnemu i opartemu o wypracowaną „polską szkołę jazdy” szkoleniu realizowanemu w Centrum Wyszkolenia Kawalerii w Grudziądzu Polska stała się liczącą się w Europie i świecie potęgą w sportach jeździeckich. „Odcinaliśmy kupony” od tego szkolenia jeszcze długo po zakończeniu działania Grudziądzkiej Szkoły, po zakończeniu II wojny światowej. To właśnie absolwenci CWK przez wiele dziesięcioleci stanowili trzon szkoleniowców sportu konnego zarówno w kraju, jak i w Europie i wielu innych państwach świata.

Kurs Podoficerów Ujeżdżaczy Koni Remontowych

Szkolono na nim specjalistów w zakresie ujeżdżania koni remontowych, którzy mieli zajmować się ujeżdżaniem młodych koni przez najlepszych jeźdźców ze starszego rocznika służby czynnej. Kurs ten potraktowany był jako czysto elitarny kurs jeździecki. Uczestnikami poszczególnych kursów było 15–25 podoficerów w stopniu plutonowego lub w szczególnych wypadkach kaprała, wiek poniżej trzydziestu lat. Musieli oni odznaczać się zamiłowaniem do koni, a ponadto zobowiązać się do pełnienia zawodowej służby wojskowej przez okres co najmniej czterech lat od zakończenia kursu. Oczywiście, aby dostać się na kurs, należało zdać egzamin wstępny.

Odbyło się trzynaście kursów ujeżdżaczy koni remontowych. Ukończyło je 213 podoficerów zawodowych.

Podział przedmiotów Kursu Ujeżdżaczy Koni Remontowych z 1939 r.

Lp.	Przedmiot	Liczba godzin	%
1.	Wyszkolenie jeździeckie (praktyka i teoria)	1447	88,77
2.	Nauka o koniu	55	3,38
3.	Wyszkolenie ogólne	4	0,25
4.	Służba polowa	18	1,1
5.	Wyszkolenie strzeleckie	31	1,9
6.	Wychowanie fizyczne	75	4,6
	Razem	1630	100

(Kukawski, Tym, Wójcik, 2008)

Polska Szkoła Jazdy

Mjr Adam Królikiewicz, wybitny zawodnik i szef ekwipacji w Grudziądzu w latach 1934–1939, w swojej książce „Jeździec i koń w terenie i skoku”, wydanej w Warszawie w 1958 r., pisał, że „(..) początkowo w Grudziądzu zanadto przejęto się włoską szkołą naturalną i zgodnie z jej tezami nie doceniano roli starannego ujeżdżenia koni. Wkrótce jednak spostrzeżono, że system włoski ma swoje niedostatki, zaczęto więc kłaść większy nacisk na ujeżdżenie i w rezultacie – po okresie prób i zdobyciu pewnych doświadczeń – polska szkoła jazdy dość szybko ukształtowała swój własny kierunek. Wykorzystując z dużym wyczuciem i umiarem dodatnie cechy szkoły maneżowej w połączeniu z zaletami szkoły włoskiej Federico Caprillego, wkroczyliśmy jedni z pierwszych w Europie na własną drogę postępu i rozwoju... Polska szkoła jazdy w krótkim stosunkowo czasie zdała chlubnie swój trudny egzamin. Dzięki głośnym sukcesom naszych jeźdźców i koni, odpowiednio przygotowanych i prowadzonych, młoda grudziądzka szkoła jazdy zyskała rozgłos za granicą. W rezultacie czego obce państwa zaczęły wysyłać przedstawicieli swego jeździectwa do nas na naukę i przeszkolenie” (Królikiewicz, 1958).

Prof. Witold Pruski w wydanej przez wyd. „Sport i Turystyka” w Warszawie w 1982 r. książce „Dzieje konkursów hipicznych w Polsce” opisał powstanie polskiej szkoły jazdy.

„W Polsce powstała w latach 1924–1939 rodzima odmiana naturalnej włoskiej szkoły jazdy, a głównym ogniskiem, gdzie się ona wykształciła i skąd się rozpowszechniła po całym kraju, było CWK w Grudziądzu.

Od włoskiej – polska odmiana różniła się większym opanowaniem koni przez lepsze ich ujeżdżenie, większą aktywnością jeźdźców w oddziaływaniu na konie za pośrednictwem pomocy i większą wszechstronnością wyrobienia koni. W wyniku tego polscy jeźdźcy często zwyciężali w WKKW, czego nie potrafili dokonać Włosi” (Pruski, 1982).

Temu, że grudziądzka odmiana naturalnej włoskiej szkoły zasługiwała na swe miano, mogą posłużyć następujące dowody: jeżdżący tą szkołą polscy zawodnicy zwyciężali na wielu międzynarodowych zawodach i olimpiadach, pokonując niejednokrotnie czołowych jeźdźców Europy, a nawet i świata; zdobyli 18 Pucharów Narodów na międzynarodowych zawodach oraz 4 medale olimpijskie.

„Ponadto za uznaniem faktu powstania rodzimej polskiej odmiany szkoły naturalnej przemawia okoliczność, że polscy zawodnicy, i to nie tylko czołowi, którzy byli wysyłani na międzynarodowe zawody, ale i szeroka rzesza jeźdźców krajowych, prezentowali bardzo wyrównany styl jeżdżenia, dosiady i sposobu prowadzenia koni, co często podkreślali cudzoziemscy rzeczoznawcy i prasa zagraniczna. Znamca tej miary co Gustaw Rau pisał w cytowanej już kilkakrotnie sprawozdawczej książce o olimpiadzie w Berlinie w 1936 r., że polscy zawodnicy reprezentowali jednolite cechy: wyjątkowo elastyczni jeźdźcy; wszystko w stylu najlepszej i udoskonalonej włoskiej szkoły; lądki bardzo dobrze umiejscowione, udzielają napędzającej pomocy; czuła i nisko ustawiona ręka; dobre, pełne wyczucie pójścia z koniem; tułów wypada stale przed prostopadłą; konie idą dobrze naprzód; równomierne płynne ruchy.

Istotnie styl jazdy polskich oficerów był elegancki, postawa na koniu swobodna, niczym nie wymuszona, dosiad nie męczył ani jeźdźca, ani konia, zawsze zgodny z ruchem konia, użycie pomocy dyskretne, duża umiejętność prowadzenia koni w każdym terenie i sytuacji, jak też w każdym tempie. Sylwetki mieli jeźdźcy smukłe, lekkie, zharmonizowane z ruchami koni, nie wypadali ze swojego stylu podczas skoków. Cechował ich spokój w prowadzeniu koni, połączone jednak z dostateczną energią i jawną wolą zwycięstwa.

Konie polskie, jeżdżone szkołą grudziądzką, wykazywały również jednolity styl, pełne opanowanie ruchów, dobry układ ciała przy pokonywaniu przeszkód, należyte skracanie się w ciasnych odcinkach parkurów i przeciwnie – maksymalne rozciągnięcie się na przeszkodach szerokich. Konie, oczywiście z pewnymi wyjątkami, dawały się miękko prowadzić bez walki z jeźdźcem, doskonale wznagły tempo tam, gdzie zachodziła potrzeba, a hamowały je w innych okolicznościach.

Główna różnica pomiędzy odmianą jazdy polską a rdzennie włoską polegała więc na tym, że w Polsce jeździec miał więcej inicjatywy, wymagał więcej posłuszeństwa od konia w detalach jazdy, nakazywał mu niekiedy przybieranie konkretnego układu poszczególnych partii ciała dla wykonania pewnych zadań. W polskiej szkole czynnik ujeżdżenia był dalej posunięty niż we włoskiej i to powodowało, że konie polskie pozostawały bardziej w ręku jeźdźców aniżeli włoskie” (Pruski, 1982).

Dość obrazowo charakteryzowały odrębność szkoły włoskiej i polskiej stosowane wyjątki z regulaminów ujeżdżenia koni, które definiowały stosunek jeźdźcy do konia. We włoskiej „Istruzione a cavallo e addestramento ippico per l’arma di Cavalleria” z 1932 r. powiedziane było: „(...) Pozostawić koniowi zupełną swobodę w używaniu jego środków naturalnych, w przejściu przez niego dowolnej postawy tułowia, głowy i szyi, oraz zupełnej swobody posługiwania się nimi, dowolność używania i zmiany swojej równowagi w każdej sytuacji, a w czasie pracy ruchów konieczność umiejętnego towarzyszenia tym ruchom przez jeźdźcę (...)”, (Pruski, 1982).

Natomiast polska „Instrukcja ujeżdżania koni” z 1936 r. nakazywała: „(...) Przy ujeżdżaniu konia ujeżdźczycowi nie wolno liczyć tylko na instynkt konia w przystosowaniu się do noszenia jeźdźcy, czyli na jego instynktowne zdolności do równoważenia się. Ujeżdżacz powinien pod kierunkiem instruktora wskazywać koniowi drogę do równoważenia się (...)”, (Pruski, 1982).

Na międzynarodowych zawodach podczas pobytu zagranicznych jeźdźców w Polsce zwracali oni uwagę na specyficzną sylwetkę polskich jeźdźców na koniach, duże wyrównanie stylów jazdy polskich zawodników i osiągnięte przez nich zwycięstwa. Stopniowo powstawało więc w Europie, a nawet i w Ameryce, zainteresowanie polskim stylem jazdy i polską szkołą w Grudziądzu. Zaczęto zwiedzać CWK w Grudziądzu, jak też przysyłać do niego zagranicznych oficerów na roczne i dwuletnie kursy jazdy konnej i na ogólne przeszkolenie. Począwszy od 1929 r. kształcili się w Grudziądzu oficerowie amerykańscy, estońscy, łotewscy, szwedzcy i węgierscy. Świadczyło to niezbicie, że polska szkoła jazdy konnej zjednywała sobie uznanie na świecie i starano się zapoznać z jej zasadami na miejscu w Grudziądzu.

To, co powiedziano wyżej, upoważnia do stwierdzenia, że w CWK w Grudziądzu została stworzona w latach 1924–1939 swoista odmiana naturalnej włoskiej szkoły jazdy konnej, którą śmiało można nazwać odmianą polską. Z drugiej jednak strony pozostaje bezspornym fakt, że w gruncie rzeczy była to szkoła naturalna wypracowana w swych najistotniejszych założeniach we Włoszech, a w Polsce przeobrażona była tylko w jej pewną odmianę, którą można nazwać odmianą polską.

Nie ujmując więc nic wiekopomnej zasłudze kpt. Federico Caprillego, polegającej na stworzeniu nowej, na wskroś oryginalnej szkoły jazdy, i późniejszym włoskim mistrzom, którzy tę szkołę doskonalili, wyrazić też należy uznanie utalentowanym polskim jeźdźcom, jak też instruktorom z Grudziądza za to, że potrafili zaczerpnąć ze szkoły włoskiej wszystko to, co było w niej najcenniejsze, a dodać od siebie takie elementy, które uczyniły polską odmianę naturalnej szkoły szczególnie przydatną dla naszych potrzeb i usposobienia narodowego.

Scharakteryzowawszy w ogólnym zarysie polską odmianę naturalnej włoskiej szkoły jazdy, powie- dzieć należy kilka słów o czołowych jeźdźcach, którzy ją uprawiali, doskonalili, a następnie przekazy- wali w tej ulepszonej formie młodszymi pokoleniami.

Niewątpliwym asem, który położył podwaliny pod tę szkołę, był ppłk Karol Rómmel, utalentowany i wszechstronny jeździec, który wywarł na całe nasze jeździectwo ogromny wpływ, zaszczipiając mu wła- śnie ten swoisty styl, którym tak zachwycali się zagraniczni znawcy. Karol Rómmel nie był jednak urodzo- nym pedagogiem i nie miał daru jasnego tłumaczenia co należy czynić, aby osiągnąć szczyty umiejętności jeździeckich. Jego uczniowie bardziej korzystali z podpatrywania jego sposobu jeżdżenia i prowadzenia konia, a następnie z naśladowania tego, co czynił mistrz, niż z jego słownego tłumaczenia (Pruski, 1982).

Ppłk Karol Rómmel nigdy nie piastował etatowego szefostwa ekwitacji w Grudziądzu, lecz bywał wyznaczany doraźnie na instruktora różnych kursów jazdy, przede wszystkim w zaprawianiu zawod- ników do olimpiad i dużych zawodów międzynarodowych. Natomiast stanowiska szefów ekwitacji zajmowali w CWK w Grudziądzu następujący jeźdźcy: w latach 1920–1924 płk Franciszek Adamo- vich, w 1924–1928 mjr Jan Kossak, w 1928–1929 mjr Dymitr Exe, w 1929–1930 mjr Edmund Chojecki, w 1930–1934 mjr Michał Antoniewicz i w 1934–1939 mjr Adam Królikiewicz.

Wybitnym instruktorem był w latach 1923–1939 mjr Leon Kon. Powierzano mu funkcje instruktor- skie w rozmaitej formie, nawet na mocy kontraktu, także już po tym, gdy w 1934 r. przeniesiony został już na emeryturę i piastował stanowisko sekretarza PZJ.

Uzdolnionym jeźdźcem, a jednocześnie utalentowanym instruktorem, który wywarł duży wpływ na swych uczniów, był mjr Michał Antoniewicz i wielką stratą dla CWK w Grudziądzu stało się prze- niesienie go w końcu 1934 r. na inne stanowisko. Mjr Adam Królikiewicz jako instruktor niczym specjalnym się nie wyróżnił, a jako zawodnik, po utracie wybitnych skoczków Picadora i Jaska, nie zajmował już przodującej pozycji. Duży postęp zaczął zarysowywać się w Grupie Sportu Konnego od czasu wyodrębnienia jej w 1934 r. w samodzielną jednostkę szkoleniową pod kierownictwem mjr. Kazimierza Szoslanda. Zwrócono wówczas dużą uwagę na systematyczną pracę zarówno w ujeź- dzeniu, jak pokonywaniu przeszkód i wreszcie w biegach terenowych. Rezultaty przyszły bardzo szybko i nasi jeźdźcy zaczęli odnosić duże sukcesy w najtrudniejszych zawodach terenowych (Pruski, 1982).

Podsumowanie

Oficerowie z CWK i CWA przydzielani zostali do różnych formacji, walczyli w kraju, a potem na wielu frontach na obczyźnie. Po skończonej wojnie losy rozrzuciły ich po całym świecie. Niektó- rzy ze znanych zawodników i instruktorów pozostali w kraju i zajęli się szkoleniem młodego poko- lenia w doraźnie montowanych ośrodkach jeździeckich, przeważnie przy stajniach państwowych. Do nich należeli: ppłk K. Rómmel, mjr L. Kon, mjr H. Roycewicz, mjr J. Mickunas, mjr J. Mossakowski, mjr W. Olędzki, por. L. Pyrowicz, mjr A. Królikiewicz, mjr T. Przerwa-Tetmajer, M. Roszczyniański i inni. Większość jednak rozproszyła się po świecie. Wielu z nich wyróżniło się jako cenieni instruktory, którym powierzano szkolenie na najwyższym poziomie, a mianowicie zawodników na olimpiady i na wielkie zawody międzynarodowe. Do pięcioboju na Olimpiadzie w Londynie w 1948 r. przygo- towywali konie w Aldershot mjr J. Trenkwald, mjr S. Kulesza, mjr M. Gutowski, mjr J. Komorowski i inni. Poza tym mjr S. Kulesza był kierownikiem drużyny skoczków w Irlandii i Belgii, jak też tre- nerem w Kanadzie i USA. Mjr J. Komorowski przez wiele lat był kierownikiem drużyny skoczków i WKKW w Argentynie. Mjr M. Antoniewicz był trenerem koordynatorem w USA. Gen. M. Gutowski

był właścicielem szkoły jazdy i kierownikiem drużyny w Kanadzie. Por. J. Iwanowski prowadził tater-sal i klub jeździecki w Kapsztadzie w Południowej Afryce. Mjr W. Lewicki był klubowym trenerem w Kanadzie, a mjr A. Męczarski szkolił jeźdźców w Urugwaju. Rtm. A. Peregorodzki był kierownikiem drużyny w WKKW w Kanadzie. Rtm. R. Pohorecki był trenerem klubowym w Brazylii. Mjr B. Skulicz był właścicielem szkoły jazdy konnej w Belgii. Rtm. K. Wickenhagen i jego syn por. S. Wickenhagen byli trenerami w Argentynie. Ppłk W. Zgorzelski zajmował wiele stanowisk związanych ze szkoleniem jeźdźców i całych drużyn w Argentynie, Irlandii, Urugwaju i USA.

Widzimy zatem, że dawni polscy zawodnicy w konkursach hipicznych i WKKW byli przez całe dziesięciolecie cenieni w kraju i na świecie jako renomowani instruktorzy i wielu z nich zajmowało wysokie stanowiska. Jest to jeszcze jednym dowodem na to, że polska odmiana włoskiej szkoły naturalnej wytworzona w CWK w Grudziądzu cieszyła się uznaniem, a podstawowe jej założenia zostały rozprowadzone po świecie przez licznych jej dawnych wychowanków, a później instruktorów. Cała plejada polskich jeźdźców przyczyniła się w latach 1921–1939 do znacznego podniesienia jakości sztuki jazdy konnej oraz przyniosła rodzimemu sportowi rozgłos dzięki liczным zwycięstwom na zawodach międzynarodowych i olimpiadach (Pruski, 1982).

4.1.2 Szkolenie jeździeckie – okres powojenny do chwili obecnej

W okresie powojennym jeździectwo było uważane za fanaberię burżuazyjną. Nie funkcjonowały prywatne stajnie, a głównymi ośrodkami jeździeckimi były stada i stadniny państwowe. To w oparciu o ich zasoby rozwijał się sport jeździecki. Nie było ugruntowanej polityki szkoleniowej, a trenerami byli najczęściej absolwenci CWK w Grudziądzu. To dzięki ich wiedzy i doświadczeniu polscy zawodnicy mogli zaistnieć na arenie międzynarodowej. Warto tu wspomnieć o takich zawodnikach jak Marian Kowalczyk, Marian Babirecki, Władysław Byszewski, Jan Kowalczyk, Antoni Pacyński, Jacek Wierzchowiecki, Wojciech Mickunas, Piotr Piasecki, Piotr Wawryniuk i wielu innych. Od roku 1924 (IO w Paryżu) do 2016 (IO w Rio) prawie 60 zawodników reprezentowało nasz kraj w dyscyplinach jeździeckich. Jak można przeczytać w biografiach zawartych w opracowaniach Polskiego Komitetu Olimpijskiego, wszyscy zawodnicy startujący w olimpiadach do 1992 r. mieli konie polskiej hodowli, które wywodziły się ze stad i stadnin państwowych, a ich szkoleniowcami byli absolwenci grudziądzkiej szkoły. W tym okresie praktycznie nie istniał system szkolenia jeźdźców. Wszyscy byli pracownikami lub dziećmi pracowników stad i stadnin państwowych. Do dyspozycji mieli nieograniczone zasoby koni. Brak jednolitego systemu nauczania spowodował rozluźnienie w polskiej szkole jazdy. Po obaleniu komunizmu pojawiła się możliwość wyjazdu za granicę do stajni sportowych. Konfrontacja z zachodnimi realiami i systemami szkoleniowymi spowodowała kompletne wymieszanie stylów i szkół jazdy. Z drugiej jednak strony dała szansę na naukę od najlepszych. Ugruntowany system szkoleniowy w Niemczech, Holandii czy Austrii pomógł we wprowadzeniu nowego systemu szkoleniowego w Polskim Związku Jeździeckim. Nadal nie było szkoły, w której można by się uczyć jeździectwa, funkcjonowały natomiast technika hodowli koni. Wielu absolwentów tych szkół po zakończeniu nauki wyjeżdżało za granicę, aby móc pracować i jeździć w ośrodkach jeździeckich i uczyć się od najlepszych. Jeśli zaś chodzi o szkolenia dla instruktorów, Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej prowadziło szereg szkoleń w różnych dyscyplinach, m.in. w jeździectwie. Kursy organizowane były na wysokim poziomie jak na ówczesne możliwości, szkoleniowcami byli uznani trenerzy. Kursy składały się przeważnie z dwóch dziesięciodniowych zjazdów przedzielonych obowiązkowym obozem sportowym. Po ich ukończeniu i zdaniu egzaminów kursanci

uzyskiwali tytuł Instruktora Rekreacji Ruchowej ze specjalnością Jazda Konna. Później obowiązek szkolenia instruktorów przejęło Ministerstwo Sportu i Kultury Fizycznej. Do roku 2007 można było uzyskać ministerialne uprawnienia Instruktora Rekreacji Ruchowej ze specjalnością Jazda Konna. Od 2007 r. Polski Związek Jeździecki rozpoczął realizację własnego systemu szkolenia kadr. Instytucjami uprawnionymi do prowadzenia takich szkoleń były Kluby Jeździeckie, które zawarły stosowną umowę z PZJ. Wówczas PZJ wprowadził nowy stopień instruktorski: Instruktor Szkolenia Podstawowego, który uprawniał do prowadzenia treningów sportowych. Takich możliwości formalnie nie dawał tytuł Instruktora Rekreacji Ruchowej.

Powstanie prywatnych stajni i ośrodków jeździeckich spowodowało wzrost popularności jeździectwa w szerokim tego słowa znaczeniu. Osoby jeżdżące konno można podzielić na kilka grup:

- jeżdżących rekreacyjnie,
- uprawiających mały sport jeździecki,
- zawodników posiadających klasy sportowe PZJ,
- jeźdźców-luzaków,
- ujeżdżaczy.

Każda z tych grup znajduje swoje miejsce w końskim świecie.

Największą grupę stanowią jeźdźcy rekreacyjni, którzy uprawiają jazdę konną przy okazji, jako formę wypoczynku i relaksu po pracy lub szkole. Korzystają z oferty szkółek jeździeckich i ośrodków jeździeckich, w których prowadzone zajęcia w zupełności zaspokajają ich potrzeby. Dotyczy to szczególnie wyjazdów w teren, rajdów kilkudniowych czy nauki podstawowych umiejętności jeździeckich. Tutaj prym wiodą szkółki jeździeckie i małe stajnie przydomowe, które posiadają kilka koni, w mniejszym lub większym stopniu przygotowane do realizowania oferty jeździeckiej. Podobnie ma się sprawa z kadrą szkoleniowców w takich ośrodkach. Najczęściej są to osoby, które posiadają najniższy stopień w drabinie szkoleniowej – Instruktor Rekreacji Ruchowej ze specjalnością Jazda Konna. Niewielka grupa Instruktorów Rekreacji Ruchowej dąży do podniesienia swoich umiejętności i wiedzy poprzez uczestnictwo w szkoleniach oferowanych w ramach systemu szkolenia kadr PZJ. Dlatego też poziom umiejętności jeździeckich adeptów tych ośrodków najczęściej pozostawia wiele do życzenia. Niestety nie pomogła w tym Ustawa z dnia 13 czerwca 2013 r. o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów (Dz.U. z 2013 r. poz. 829), zwana ustawą deregulacyjną. Oficjalne uzasadnienie wprowadzenia zmian dotyczących zawodu trenera i instruktora sportu brzmi: „Ustanowienie barier wykonywania zawodu trenera oraz instruktora sportu na podstawie obowiązujących obecnie przepisów ustawy o sporcie nie spełnia kryterium ochrony interesu publicznego. Jest natomiast ograniczeniem konkurencji i zbędnym utrudnieniem dla kandydatów do tych zawodów” (Ministerstwo Sprawiedliwości, 2012). Spowodowało to, że zajęciami jeździeckimi zaczęły parać się osoby nieposiadające odpowiedniego przygotowania zarówno teoretycznego, jak i praktycznego. Pociągnęło to za sobą spadek jakości oferowanych usług, brak odpowiedniego zaplecza szkoleniowego, złe wyszkolenie koni, co było niebezpieczne dla początkujących jeźdźców. Na podstawie obserwacji prowadzonych przez instruktorów Klubu Sportowego „Bór” Toporzysko wynika, że osoby jeżdżące rekreacyjnie nie zdają sobie sprawy, jak powinno wyglądać właściwe szkolenie początkującego jeźdźcy, jakie powinno stawiać się wymagania w stosunku do

instruktora. Nie mają świadomości, że jazda konna może być prowadzona w sposób ciekawy i bezpieczny, że instruktor powinien umieć i chcieć wyjaśnić wykonywanie poszczególnych zadań.

Niestety podobny trend zauważamy w ośrodkach przygotowujących do „małego sportu”. Młodzi adepci jeździectwa przygotowujący się do pierwszych startów w zawodach towarzyskich i regionalnych bez odpowiedniego zaplecza treningowego lub z bardzo ograniczonym zapleczem. Wynika to poniekąd z faktu, że instruktorzy prowadzący szkolenie sami wywodzą się z takich ośrodków. Na szczęście rywalizacja sportowa na tym poziomie jest coraz większa, a co za tym idzie, klienci poszukują miejsc, w których mogą się czegoś nauczyć. Nie wystarcza im bylejakość, lecz wymagają wiedzy i umiejętności od instruktorów oraz odpowiednio wyszkolonych koni. Najczęściej osoby te chcą kontynuować swoją karierę sportową. Gdy dojdą do momentu, że stajnia, w której do tej pory trenowali, nie jest w stanie zaoferować im nic więcej, zaczynają poszukiwać ośrodków i trenerów mogących wprowadzić ich na wyższy poziom umiejętności jeździeckich. Bardzo często decydują się na zakup własnego konia – młodego, którego sami pod okiem doświadczonego trenera będą szkolili, lub konia przygotowanego do startów na wyższym poziomie (konia profesora). Decyzja o zakupie własnego konia wiąże się z koniecznością znalezienia dla niego miejsca w pensjonacie dla koni. Obecnie wiele pensjonatów oferuje możliwość treningów sportowych z instruktorami i trenerami zatrudnionymi w stajni, bądź umożliwia treningi z instruktorami zewnętrznymi, z którymi jeźdźcy współpracują indywidualnie. W tym przypadku rynek instruktorsko-trenerski jest dość mocno hermetyczny. Osoby przychodzące z „zewnątrz”, nieznanne w środowisku, mają wielki problem z przebicciem się, znalezieniem swojego miejsca. Jeźdźcy korzystają z usług trenerów „z polecenia”, sprawdzonych, rozpoznawalnych. Zmusza to trenerów do stałego szkolenia się, uczestnictwa w kursach i szkoleniach organizowanych pod egidą PZJ. Zdecydowanie łatwiej jest znaleźć pracę w roli trenera osobom, które startują lub startowały w zawodach, mającym określoną renomę w środowisku. Osiągane przez nie wyniki stanowią doskonałą rekomendację. Bardzo często jest tak, że zawodnicy decydują się na zdobycie uprawnień instruktorskich, po to, aby sobie „dorościć”. Uprawianie jeździectwa okazuje się być bardzo drogie, więc bez zaplecza sponsorskiego lub innego źródła finansowania startów może być bardzo trudno realizować swoje plany i marzenia.

Kolejną grupą osób zajmujących się jeździectwem są luzacy. Luzak, jako prawa ręka zawodnika, zajmuje się jego końmi, dba o nie, pielęgnuje, karmi oraz trenuje je w stopniu podstawowym. Zajęcie to stało się od pewnego czasu bardzo popularne w dużych stajniach sportowych, gdzie zawodnicy stacjonują ze swoimi końmi. Konie sportowe wymagają szczególnej opieki, której zawodnik sam nie jest w stanie zapewnić. Luzak jest też bardzo pomocny podczas zawodów, gdy zawodnik startuje na kilku koniach. Przygotowanie do startu, osiodłanie, lonżowanie czy występowanie konia najczęściej należy do obowiązków luzaka. Również opieka po startach, odnowa biologiczna, zapewnienie niezbędnej ilości ruchu koniowi, karmienie, pojenie. Często zapłatą za pracę są treningi na koniach sportowych przeprowadzane przez zawodnika. W krajach europejskich (Niemcy, Holandia, Wielka Brytania) luzacy stanowią podstawę działania stajni sportowych. Ich wiedza i umiejętności najczęściej są bardzo duże, a doświadczenie w prowadzeniu stajni niejednemu pozwoliłoby na otwarcie i zarządzanie własnym ośrodkiem.

W stajniach sportowych czy hodowlanych występuje duże zapotrzebowanie na ujeżdźaczy, czyli jeźdźców specjalizujących się w szkoleniu młodych koni. Stajnie takie bardzo często żyją ze sprzedaży młodych koni, a ich wartość wzrasta kilkakrotnie w momencie, gdy są przygotowane do pracy pod siodłem bądź w zaprzęgu. Nawet najlepszy rodowód konia nie zapewni wysokiej wartości w momencie sprzedaży, gdy będzie on „surowy”. Dlatego też jeźdźcy szkolący młode konie są poszukiwani przez

hodowców. Jest to dość specyficzna nisza jeździecka, w której nie każdy jeździec jest w stanie się odnaleźć. Najważniejszą kwestią jest poziom umiejętności jeździeckich, które powinien posiadać ujeżdżacz. Wiedza i doświadczenie tych ludzi pozwala na wyszkolenie konia z uwzględnieniem wszystkich jego predyspozycji. Naturalną koleją rzeczy jest przygotowanie konia i prezentacja na Mistrzostwach Polski Młodych Koni w konkretnej dyscyplinie jeździeckiej. Uzyskanie wysokich not od sędziów automatycznie powoduje wzrost ceny konia, a także szybkie znalezienie nowego właściciela.

Działania takie dają pole do popisu dla nowego zawodu, który powstał w 2015 r. – zawodu jeździec. Profesjonaliści, posiadający dobrze ugruntowaną wiedzę teoretyczną oraz umiejętności praktyczne, są poszukiwani przez pracodawców.

4.2 Rozwiązania w zakresie kształcenia jeźdźców przyjęte w Zespole Szkół im. H. Kołłątaja w Jordanowie – Klubie Sportowym „Bór” Toporzysko

W 2016 r. rozpoczęła się rekrutacja do pierwszych klas kształcących w zawodzie jeździec. W pierwszym roku nabór do klas jeździeckich prowadziło 8 szkół w całej Polsce. W trzech szkołach małopolskich udało się otworzyć klasy, tj. ZS im. H. Kołłątaja w Jordanowie (11 uczniów), ZS w Wolbromiu (3 uczniów) i ZS w Wojniczu (1 uczeń). W pozostałych placówkach nie było chętnych. Podczas spotkań promujących zawód jeździec nieustannie przewijał się temat wykształcenia średniego i możliwości zdania egzaminów maturalnych. Niestety ustawodawca nie przewidział jak na razie takiej możliwości i uczniowie kończący tę klasę będą mieli wykształcenie zawodowe. Jak się okazuje, jest to w wielu przypadkach bariera nie do pokonania dla uczniów. Wielu z nich chciałoby mieć możliwość kontynuowania nauki, czy to studiując, czy zdobywając uprawnienia szkoleniowców.

Obecnie największą bolączką placówek kształcących w tym zawodzie jest brak finansowania praktycznej nauki zawodu. Pociąga to za sobą wprowadzenie minimalnej liczby godzin w klasach zawodowych przeznaczonych na praktyczną naukę zawodu. Brak jest środków na zabezpieczenie odpowiedniej bazy dydaktycznej, wystarczającej liczby koni i sprzętu, co pozwoliłoby uczniom i trenerom na efektywną pracę szkoleniową. Jak wynika z doświadczeń instruktorów Klubu Sportowego „Bór” Toporzysko, aby osiągnąć zadowalający poziom umiejętności jeździeckich, każdy uczeń powinien mieć możliwość odbycia od minimum 1 do 2 treningów jeździeckich dziennie. Niestety obecny kształt siatki godzin dla klas zawodowych przewiduje tylko 2 godziny jazdy konnej tygodniowo. Jest to liczba niepozwalająca na wykształcenie specjalisty, który po zakończeniu szkoły będzie mógł podjąć pracę i wykonywać ją bezpiecznie i profesjonalnie.

W Polsce system edukacji opiera się przede wszystkim na pracy w szkole podczas lekcji, a praktyki na poziomie technikum odbywają się przy wykorzystaniu własnej infrastruktury szkoły (którą w przypadku szkół prowadzących kształcenie w kierunku technikum hodowca koni należy ocenić generalnie jako bardzo złą i nie dającą możliwości prowadzenia właściwego procesu dydaktycznego odpowiadającego oczekiwaniom rynku i standardom europejskim). W przypadku technikum hodowcy koni dotąd program przewidywał 21 godzin zajęć praktycznych przez 4 lata (w porównywanych systemach niemieckim, holenderskim, fińskim lub francuskim to zwykle od 150 do 200 godzin w okresie średnio od roku do 3 lat) – taka liczba zajęć, przy dodatkowo ich niskiej atrakcyjności i w związku z tym niemożności

zapewnienia odpowiednio wykształconych uczniów, powoduje że absolwenci nie posiadają nawet podstawowej wiedzy i umiejętności praktycznej pracy z koniem. Skutkuje to również brakiem rozpoznawalności polskich tytułów, ograniczając wymianę międzynarodową i utrudniając poprawny rozwój rynku koni sportowych w Polsce (brak odpowiedniego ich przygotowania zgodnie z oczekiwaniami klienta krajowego i zagranicznego).

W krajach zachodniej Europy, o ugruntowanym systemie szkolenia, w modelu edukacji współuczestniczy instytucja oświatowa i pracodawca, który ocenia poziom wiedzy zdobywany w szkole, przyjmuje uczniów na praktyki i następnie oferuje im miejsca pracy, a także dodatkowa instytucja certyfikująca w postaci narodowej federacji jeździeckiej i hodowlanej.

W otoczeniu prawnym również zachodzą zmiany. Od roku 2008 weszły w życie rekomendacje Komisji Europejskiej w zakresie tzw. Europejskich Ram Kwalifikacji (European Qualifications Framework). Większość krajów Unii dopasowuje własne, stworzone wcześniej, ramy kwalifikacji do standardów EQF. W Polsce są one tworzone od podstaw – od Polskich Ram Kwalifikacji do bardziej szczegółowych ram sektorowych, obejmujących poszczególne branże.

W sektorze sportu tworzone są sektorowe krajowe ramy kwalifikacji pod kierunkiem Instytutu Badań Edukacyjnych. Instytucją współpracującą jest Ministerstwo Sportu i Turystyki reprezentowane przez Instytut Sportu, Akademię Wychowania Fizycznego, Polskie Związki Sportowe oraz Towarzystwo Krzewienia Kultury Fizycznej. Podobne prace obejmują również branżę rolnictwa. Jest to bardzo ważne zadanie, gdyż dzięki jego realizacji nasze tytuły szkoleniowe będą porównywalne z tytułami europejskimi.

Wraz z powołaniem do życia zawodu jeźdźcie (516408) opracowana została podstawa programowa określająca, jakie umiejętności powinien posiadać absolwent tego kierunku. W punkcie 1 tego dokumentu zostały wymienione cele kształcenia w zawodzie jeźdźcie:

„Absolwent szkoły kształcącej w zawodzie jeźdźcie powinien być przygotowany do wykonywania następujących zadań zawodowych:

1. wykonywanie czynności związanych z chowem i użytkowaniem koni;
2. przygotowywanie koni do użytkowania sportowego, wyścigowego, rekreacyjnego i terapeutycznego;
3. wykonywanie czynności związanych z treningiem koni sportowych, wyścigowych, rekreacyjnych i terapeutycznych;
4. obsługiwanie urządzeń związanych z użytkowaniem i treningiem koni;
5. prowadzenie i obsługa ciągnika rolniczego z przyczepą (przyczepami).”

Wymienione powyżej cele stawiają przed dyrektorami szkół bardzo trudne do zrealizowania zadanie. Główny problem stanowi zaplecze dydaktyczne, którego brakuje w szkołach. Aby uczniowie nabyli umiejętności praktycznych (a te są najbardziej cenne), szkoły powinny posiadać lub współpracować z ośrodkami jeździeckimi, w których uczniowie mogliby odbywać codzienne praktyki. Dlaczego uczniowie ze szkół w Niemczech, Finlandii czy Francji są lepiej wyszkoleni? Właśnie dlatego, że szkoły dysponują zapleczem składającym się z kilkudziesięciu lub nawet kilkuset koni, wyszkolonych na każdym poziomie sportowym. Sprzęt jeździecki, place i ujeżdżalnie oraz kadra zapewniają im wszechstronne wyszkolenie. W naszych szkołach tego nie ma. Niektóre technika hodowli koni dysponują własnymi końmi, ale jest to najczęściej tylko kilka sztuk, które pracują na rzecz kilku roczników uczących się w technikum. Nie daje to możliwości opanowania wiedzy i umiejętności poszukiwanych przez pracodawców. Konie te są mocno wyeksploatowane, a sprzęt, jakim dysponują szkoły,

pozostawia wiele do życzenia. Pociąga to za sobą konsekwencje – uczniowie nie są w stanie osiągnąć wystarczających umiejętności. Patrząc na szkoły niemieckie czy brytyjskie, gdzie uczniowie mają do dyspozycji kilkadziesiąt koni wyszkolonych na różnym poziomie, jasnym jest, że młodzi ludzie zdobędą wystarczające umiejętności w każdym zakresie, a jednocześnie będą mogli specjalizować się w konkretnej dyscyplinie. Nie dziwi więc fakt, że uczniowie ci jeszcze przed ukończeniem szkoły podpisują kontrakty z pracodawcami. Polskie ośrodki szkolne nie są w stanie zapewnić szkolenia dla wszystkich. Uczniowie nie mają możliwości poznania realnych zasad pracy w stajni, codziennej obsługi, pielęgnacji i szkolenia koni. A już na pewno nie mają możliwości pracy z młodymi końmi, zajeżdżania ich i przygotowywania do pracy. Idealnym byłoby, gdyby każda szkoła, która chce kształcić jeźdźców, współpracowała z ośrodkiem jeździeckim, gdzie uczniowie mieliby możliwość odbywania praktycznej nauki zawodu. Zajęcia te powinny obejmować wszystkie działania związane z prowadzeniem takiego miejsca. Począwszy od codziennej obsługi stajni, poprzez systematyczną pracę z końmi pod okiem wykwalifikowanych instruktorów, aż po organizację imprez jeździeckich, a także wykonywanie zabiegów fizjoterapeutycznych czy podstawowej opieki weterynaryjnej.

Podstawa programowa wymaga, aby uczniowie byli zaznajomieni z zasadami treningu sportowego, wyścigowego i innych. Aby osiągnąć taki stan rzeczy, musieliby oni spędzić w siodle po kilka godzin tygodniowo. Obecna siatka godzin dla szkoły zawodowej nie pozwala na to. Praktyka pokazuje, że uczniowie techników hodowli koni wsiadają na konie rzadziej niż raz w miesiącu. W takim układzie osoby te nie są w stanie opanować podstawowych umiejętności jeździeckich. A muszą na koniec zdać egzamin kwalifikacyjny obejmujący swym zakresem jazdę konną.

Podstawa programowa przewiduje również zdobycie prawa jazdy na ciągnik rolniczy z przyczepą/przyczepami. Jest to cenna umiejętność, natomiast biorąc pod uwagę przyszłość absolwentów, lepszym rozwiązaniem byłaby możliwość zdania egzaminu na prawo jazdy kategorii B+E (samochód z przyczepą). Po co takie uprawnienia jeźdźcom? Jednym z elementów pracy w stajniach jest konieczność transportu koni na zawody, pokazy i w inne miejsca. Wielu pracodawców stawia jako warunek przyjęcia do pracy posiadanie takiego prawa jazdy. Jest ono o wiele bardziej przydatne aniżeli prawo jazdy na ciągnik rolniczy.

W oparciu o obowiązującą podstawę programową Zespół Szkół im. H. Kołłątaja w Jordanowie wraz ze szkoleniowcami z Klubu Sportowego „Bór” Toporzysko opracował autorski program szkolenia w klasie o profilu jeździec. Program ten kładzie nacisk na szkolenie praktycznych umiejętności jeźdźców, dobrze ugruntowane umiejętności jeździeckie potwierdzone zdobytymi odznakami jeździeckimi PZJ. Daje to możliwość obiektywnej weryfikacji umiejętności przez komisje Rady Szkolenia Jeździeckiego PZJ.

System rekrutacji uczniów do klasy jeździeckiej nie przewiduje wprowadzenia żadnych kryteriów naboru. W efekcie do klasy zgłosiły się osoby posiadające różny poziom umiejętności jeździeckich, tzn. osoby, które miały za sobą już pierwsze starty w zawodach, osoby jeżdżące rekreacyjnie 1–2 razy w tygodniu oraz takie, które nigdy nie siedziały na koniu.

Realizowany system zakłada 10 godzin jazdy konnej tygodniowo. Dzięki temu poziom umiejętności jeździeckich uczniów został dość szybko wyrównany, a wyznaczony cel – zakończenie roku egzaminem na brązową bądź srebrną odznakę jeździecką – osiągnięty. W pierwszym semestrze przyjęte do szkoły uczennice zapoznawały się z zasadami pracy w stajni, obowiązkami wynikającymi z prowadzenia stajni, podstawami pielęgnacji koni. Dla nabrania większej pewności siebie uczniowie w pierwszym semestrze

jeżdżą na 2–3 koniach stałych, natomiast od drugiego dosiadają wszystkich koni przydzielonych przez instruktora. Na początku drugiego semestru postępy jeździeckie były oceniane przez zaproszonych trenerów jeździeckich. Było to szczególnie pomocne dla instruktorów pracujących na co dzień z jeźdźcami. Zostały bowiem nakreślone najpilniejsze potrzeby każdego ucznia, a także ustalony zakres szkolenia dla każdego jeźdźcy indywidualnie. Kolejne takie spotkania miały miejsce na początku II i III klasy.

W drugim semestrze największy nacisk jest położony na doskonalenie techniki jazdy, utrwalenie prawidłowego wzorca dosiada i użycia pomocy.

Dodatkowo równolegle prowadzone są zajęcia teoretyczne obejmujące hipologię, podstawy wyszkolenia jeźdźcy, podstawy chowu i hodowli koni, teorii jazdy konnej.

Zakończeniem pierwszego roku szkolenia są staże lub wakacyjne praktyki zawodowe. Uczniowie korzystają z możliwości odbycia praktyki zawodowej w ramach programów kształcenia zawodowego prowadzonych przez Urząd Marszałkowski Województwa Małopolskiego.

W drugiej klasie uczniowie muszą zdecydować, w których dyscyplinach jeździeckich będą się specjalizować. Mają do wyboru: ujeżdżenie i skoki przez przeszkody lub WKKW. Zgodnie z tym założeniem każdy uczeń ma przydzielonego podstawowego konia, na którym przygotowuje się do startu w zawodach jeździeckich. Niestety ani szkoła, ani klub nie jest w stanie sfinansować uczestnictwa w zawodach, w związku z czym obowiązek ten spada na rodziców uczniów, których nie zawsze stać na wyasygnowanie odpowiednich kwot na wyjazdy. Jest to ogromna bariera, która nie pozwala części uczniów na sprawdzenie się w rywalizacji na poziomie regionalnym. Jako, że uczennice zdecydowały się na specjalizację w skokach przez przeszkody lub WKKW, klub sportowy nawiązał współpracę z trenerem II klasy PZJ, który regularnie prowadził treningi dla uczniów. Dzięki temu realizowana była podstawa programowa w zakresie specjalistycznego treningu sportowego zarówno koni, jak i jeźdźców.

W trzeciej klasie uczniowie mają za zadanie samodzielnie przygotować i wyszkolić młode konie. Do tego celu zostało zakupionych 5 młodych, „surowych” koni, które są szkolone przez uczennice pod okiem instruktorów klubowych. Każdym koniem opiekuje się dwoje uczniów i oni są odpowiedzialni za jego trening. Oprócz tego uczniowie nadal pracują nad swoimi umiejętnościami jeździeckimi, szkoląc się na koniach już przygotowanych. Również kontynuowane są starty w zawodach jeździeckich, Zakładamy, że przynajmniej połowa uczennic III klasy zaliczy egzamin licencyjny w skokach przez przeszkody i, posiadając już srebrną odznakę jeździecką, uzyska III licencje PZJ. Pozwoli im to na kontynuowanie startów w konkursach na wyższym poziomie.

Podstawa programowa przewiduje również posługiwanie się w stopniu komunikatywnym fachowym językiem obcym. Najbardziej popularny i rozpowszechniony jest język angielski. Jeździec, jako nowy zawód, stawia przed dyrektorami szkół kolejne wyzwanie. Nauczyciele języka angielskiego doskonale posługują się językiem literackim, natomiast mają niewielkie doświadczenie i znajomość fachowego języka. Dlatego wskazane jest, aby uczniowie mieli jak największy kontakt z uczniami z innych krajów, gdzie edukacja jeździecka jest bardzo dobrze ugruntowana. Zmuszeni są wtedy do posługiwania się językiem obcym, co pozwala im w sposób naturalny przyswoić specjalistyczne określenia i nomenklaturę. Uczniowie z ZS im. Hugona Kołłątaja mieli możliwość skorzystania z praktyk zawodowych prowadzonych w Republice Czeskiej, a także gościli praktykantów francuskich, którzy odbywali staż w Klubie Sportowym „Bór” Toporzysko. Brak wsparcia finansowego spowodował, że trzeba było zrezygnować z praktyk zorganizowanych w Wielkiej Brytanii i Irlandii. Klub Sportowy „Bór” Toporzysko

nawiązał kontakty z ośrodkami jeździeckimi w tych krajach, jednakże koszty, jakie musieliby ponieść rodzice, były zbyt wysokie.

Wiele możliwości daje uczniom udział w programie wolontariackim „Cavaliada”, podczas którego, pomagając w sprawnym przeprowadzeniu zawodów, mają możliwość rozmów z zawodnikami i luzakami uczestniczącymi w imprezie. Osoby bardziej pewne siebie nawiązały nawet kontakty z zawodnikami zagranicznymi, w celu odbycia u nich praktyk lub, na początek, podjęcia pracy wakacyjnej.

Zakończeniem edukacji jest egzamin z kwalifikacji RL.06 (R27) Jeździectwo i trening koni, który będzie zdawany przed egzaminatorami Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej.

Oprócz zajęć przewidzianych podstawą programową zostały również przeprowadzone kursy doszkalające z zakresu: luzaka, lonżowania, asystenta hipoterapeuty oraz asystenta sędziego jeździeckiego (w II klasie), a także asystenta lekarza weterynarii i asystenta instruktora (w III klasie). Kursy te miały za zadanie uzupełnienie wiedzy i umiejętności praktycznych uczniów, których nie obejmowała podstawa programowa.

W trakcie przygotowań do otwarcia nowego kierunku zarówno szkoła, jak i klub sportowy zostały postawione przed faktem braku pieniędzy na praktyczną naukę zawodu. Ustawodawca powołując do życia nowy zawód, potraktował praktyczną naukę zawodu jak w każdym innym przedmiocie. Nie została uwzględniona konieczność współpracy z pracodawcami zatrudniającymi młodocianych pracowników. To de facto na nich spadł obowiązek finansowania praktyk dla uczniów. Organ zarządzający nie dysponuje żadnymi środkami, którymi mógłby pokryć choć część kosztów ponoszonych przez pracodawcę. Ośrodek jeździecki, który chce rzetelnie przygotować uczniów do przyszłej pracy, ponosi ogromne nakłady na zapewnienie uczniom możliwości nauki pod okiem doświadczonych instruktorów, zapewnienie koni i sprzętu należytej jakości.

Kolejną barierą nie do pokonania dla niektórych uczniów i ich rodziców jest brak możliwości zdobycia średniego wykształcenia i zdania egzaminu dojrzałości. Z tego powodu uczniowie nie mogą kontynuować nauki na studiach, ani nawet przystąpić do kursów dla instruktorów czy sędziów jeździeckich, na których wymagane jest co najmniej średnie wykształcenie.

Sytuacja ta stała się przyczynkiem do podjęcia starań o możliwość otwarcia klasy jeździeckiej w ramach technikum. Po dwóch latach starań Klub Sportowy „Bór” Toporzysko wraz z dyrekcją Zespołu Szkół im. Bł. Ks. P. Dańkowskiego w Jordanowie uzyskały zgodę na otwarcie eksperymentalnego technikum jeździeckiego (zob. rozdz. 3.3). Do klasy zgłosiło się pierwotnie około 30 chętnych. Jednak mając na uwadze doświadczenie, jakie zostało zdobyte z klasą zawodową, klub zorganizował dla kandydatów obóz zapoznawczy pod koniec czerwca 2018 r. Przyszli uczniowie mieli możliwość poznać warunki, instruktorów, konie i miejsce, w którym będą się uczyli przez kolejne 4 lata. Oprócz jazdy konnych zostali oni włączeni do codziennych prac w ośrodku, wykonywali te same obowiązki co uczniowie III klasy kształcący się w zawodzie jeździec. Celem tego obozu było nie tylko poznanie kandydatów, ale przede wszystkim uświadomienie im, na czym będzie polegała nauka tego zawodu i czego mogą spodziewać się w przyszłości. Zgodnie z przewidywaniami część chętnych nie zdecydowała się na naukę w technikum jeździeckim, stwierdzając, że trochę inaczej to sobie wyobrażali. Ostatecznie naukę podjęło 19 uczniów. Program nauczania w technikum jeździeckim jest oparty na tej samej podstawie programowej co jeździecka klasa zawodowa. Zasadnicza różnica dotyczy siatki godzin i rozkładu lekcji. W przypadku szkoły zawodowej uczniowie mieli zapewnione 2 dni w I i II klasie i 3 dni w III klasie praktyk u pracodawcy. W przypadku technikum nie ma takiej możliwości. Uczniowie kończą zajęcia „tablicowe” i są przywożeni do stajni na zajęcia jeździeckie. Niestety ograniczenia czasowe

i finansowe zmusiły klub do obciążenia liczby godzin spędzonych w siodle z 10 do 6 tygodniowo. Wielką stratą dla uczniów technikum jest brak zajęć praktycznych podczas trwania roku szkolnego. Analizując niemiecki, fiński czy francuski system szkolenia, możemy zauważyć, że główny nacisk kładzie się na praktyczne wyszkolenie – uczniowie spędzają dzień głównie w stajni, jeżdżąc konno, szkoląc siebie, a później powierzone im konie oraz prowadząc stajnię. Wielkim zaskoczeniem dla naszych uczniów był system pracy praktykantów francuskich odbywających staż w Klubie Sportowym „Bór” Toporzysko. Jak się okazało, uczniowie-praktykanci stanowią podstawę funkcjonowania stajni sportowych i ośrodków jeździeckich, a pracodawcy zlecają im w zasadzie wszystkie możliwe prace, począwszy od sprzątania stajni, poprzez pracę z końmi, na kontaktach z klientami skończywszy. Uczniowie są do tego przygotowywani w ramach zajęć praktycznych w szkolnych stajniach. Podobnie ma się sytuacja w Niemczech, gdzie dualny system nauczania oparty na współpracy szkoły ze stajniami owocuje dobrze ugruntowanymi umiejętnościami praktycznymi, a jeźdźcy niemieccy uznawani są w świecie za bardzo dobrze wyszkolonych. Zaprezentowane podczas całego okresu nauki umiejętności najczęściej są gratyfikowane podpisaniem kontraktu jeszcze przed zakończeniem nauki.

Fakt, że ośrodki jeździeckie, w których szkolą się jeźdźcy niemieccy, fińscy czy francuscy, są również stajniami sportowymi, w których trenują zawodnicy z najwyższej półki, działa motywująco na uczniów i pokazuje im właściwy kierunek pracy.

Europejskie systemy edukacyjne przewidują na zakończenie nauki egzaminy państwowe. Uczniowie oceniani są przez komisje, w składzie których są zarówno szkoleniowcy z federacji jeździeckich, jak i niezależni trenerzy posiadający uprawnienia ministerialne. Tym samym certyfikat zdania takiego egzaminu odzwierciedla realne umiejętności absolwenta. We Francji na 1400 uczniów podchodzących do egzaminu zdaje ok. 1000. W polskim systemie oświatowym egzamin końcowy uczniowie zdają przed egzaminatorami Okręgowej Komisji Egzaminacyjnej. Niestety wymagania stawiane uczniom nie są zbyt wysokie, a tym samym nawet słabo przygotowani uczniowie zdają takie egzaminy. Dla przykładu część teoretyczna pisemna w polskiej szkole trwa 60 minut, a w niemieckim systemie 165 minut. Na część praktyczną uczniowie mają 120 minut, a w Niemczech 150 minut, z czego po 45 minut przeznaczony jest na zaprezentowanie umiejętności ujeżdżeniowych i skokowych, a 60 minut na umiejętność pracy z koniem. Dodatkowo uczniowie ci muszą po każdej części omówić wykonanie swojego egzaminu.

Nie dziwi więc fakt, że nasi uczniowie ze swoimi umiejętnościami wypadają dość blado na tle kolegów z Europy.

Biorąc pod uwagę powyższe, należałoby wprowadzić modyfikacje do podstawy programowej i siatki godzin przewidzianej dla zawodu jeździec i sposobu egzaminowania uczniów kończących edukację. Przede wszystkim trzeba skupić się na praktycznej nauce zawodu. Wydaje się, że zwiększenie godzin przeznaczonych na jazdę konną i na pracę w stajniach byłoby rozwiązaniem. Uczniowie od początku mieliby możliwość oswojenia się z czekającymi ich w przyszłości zadaniami. Jak już zostało zaznaczone, większość z nich nie ma doświadczenia, wywodzi się ze szkółek jeździeckich, gdzie jeżdżą sporadycznie. Zmiana taka jest związana z koniecznością nawiązania współpracy szkoły z ośrodkami jeździeckimi, gdzie uczniowie mieliby możliwość szkolenia. Przykładem może być fiński model edukacji, gdzie uczniowie każdego dnia mają obowiązkowe dwa treningi (ujeżdżeniowy i skokowy), pracę z końmi na lonży oraz obowiązki w stajni. Przy okazji pracy w stajni uczniowie mają zajęcia teoretyczne

w szkole. Nauka w sumie trwa 18 miesięcy, z czego 1 tydzień w miesiącu uczniowie spędzają w szkole. Na zakończenie każdego semestru uczniowie przystępują do egzaminów cząstkowych. Na egzamin końcowy stawiają się z koniem, którego sami wytrenowali.

BIBLIOGRAFIA

Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, (2018), *Program Rozwoju Obszarów Wiejskich*, <http://www.arimr.gov.pl> [dostęp dn. 20.08.2018].

Instytut Badań Edukacyjnych, (2013), *Podstawowe informacje – Zintegrowany System Kwalifikacji w Polsce*, prezentacja przygotowana w ramach projektu *Opracowanie założeń merytorycznych i instytucjonalnych wdrażania Krajowych Ram Kwalifikacji oraz Krajowego Rejestru Kwalifikacji dla uczenia się przez całe życie*, https://www.kwalifikacje.gov.pl/download/prezentacja_zsk.pdf [dostęp dn. 27.05.2018], zob. *Raport samopotwierdzenia Krajowych Ram Kwalifikacji dla szkolnictwa wyższego*, Warszawa 2013.

Instytut Badań Edukacyjnych, (2016), *Polska Rama Kwalifikacji, Zintegrowany System Kwalifikacji*, <https://www.kwalifikacje.gov.pl/polska-rama-kwalifikacji> [dostęp dn. 5.06.2018].

Instytut Badań Edukacyjnych, (2018), *Zintegrowany Rejestr Kwalifikacji*, <https://rejestr.kwalifikacje.gov.pl/> [dostęp dn. 13.08.2018].

Królikiewicz Adam, (1958), *Jeździec i koń w terenie i skoku. Metody przygotowania i zaprawy*. Sport i Turystyka, Warszawa.

Kukawski Lesław, Tym Juliusz S., Wójcik Teodor, (2008), *Kawaleryjska Alma Mater w Grudziądzu 1920–1939: zarys dziejów*. Fundacja na Rzecz Tradycji Jazdy Polskiej, Grudziądz.

Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, (2015), *Uzasadnienie do Rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 6 listopada 2015 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. 2015 r. poz. 1873)*.

Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, (2017a), *Uzasadnienie do Rozporządzenia MEN z dnia 13 marca 2017 r. w sprawie klasyfikacji zawodów szkolnictwa zawodowego (Dz.U. z 2017 r. poz. 622 z późn. zm.)*.

Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, (2017b), *Rozporządzenie MEN w sprawie ramowych planów nauczania dla publicznych szkół z dnia 28 marca 2017 r. (Dz.U. z 2017 r. poz. 703)*.

Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, (2017c), *Załącznik do Rozporządzenia MEN z dnia 31 marca 2017 r. w sprawie podstawy programowej kształcenia w zawodach (Dz.U. z 2017 r. poz. 860 z późn. zm.)*.

Minister Edukacji Narodowej, Rozporządzenie, (2017d), *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 24 sierpnia 2017 r. w sprawie praktycznej nauki zawodu* (Dz.U. z 2017 r. poz. 1644).

Minister Edukacji Narodowej, Prawo Oświatowe, (2016), *Ustawa z dnia 14 grudnia 2016 r. Prawo oświatowe* (Dz.U. z 2018 r. poz. 996 z późn. zm.).

Minister Edukacji Narodowej, Prawo Oświatowe – projekt, (2018), *Ustawa o zmianie ustawy – Prawo oświatowe i ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw – projekt z dn. 25 czerwca 2018*, <https://bip.men.gov.pl/pl/akty-prawne/projekty-aktow-prawnych> [dostęp dn. 28.09.2018].

Ministerstwo Edukacji Narodowej, (2017b), *Podstawy programowe kształcenia w zawodach – rozporządzenie podpisane*, <https://men.gov.pl/ministerstwo/informacje/podstawy-programowe-ksztalcenia-w-zawodach-rozporzadzenie-podpisane.html> [dostęp dn. 28.05.2018].

Ministerstwo Edukacji Narodowej, (2017a), *Eksperyment pedagogiczny*, <https://reformaedukacji.men.gov.pl/o-reformie/nauczyciel-i-dyrektor/eksperyment-pedagogiczny.html> [dostęp dn. 14.08.2018].

Ministerstwo Edukacji Narodowej, (2011), *Raport z badania jakościowego wśród przedsiębiorców współpracujących ze szkołami*, <https://wyszukiwarka.efs.men.gov.pl/product/raport-z-badania-jakosciowego-wsrod-przedsiębiorców-współpracujących-ze-szkołami/attachment/2092> [dostęp dn. 30.05.2018].

Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi, (2016), *Ustawa z dnia 22 października 2004 r. o jednostkach doradztwa rolniczego*, (Dz.U. 2016 r. poz. 356 z późn. zm.).

Ministerstwo Sprawiedliwości, (2012), *Druk nr 806, Rządowy projekt ustawy o zmianie ustaw regulujących wykonywanie niektórych zawodów*, <http://www.sejm.gov.pl/Sejm7.nsf/druk.xsp?nr=806> [dostęp dn. 13.08.2018].

Polski Związek Hodowców Koni, (2018), *Polski Związek Hodowców Koni – informacje zwiazkowe*, <https://www.pzhk.pl/sprawy-zwiazkowe/pzhk/> [dostęp dn. 20.08.2018].

Polski Związek Jeździecki, (2017), *Misja i zadania Polskiego Związku Jeździeckiego, Statut*, <http://pzj.pl/sites/default/files/plikoteka/Nowy%20Statut%20.pdf> [dostęp dn. 20.08.2018].

Pruski Witold, (1982), *Dzieje konkursów hipicznych w Polsce*. Sport i Turystyka, Warszawa.

Regulamin Wyścigów Konnych Republiki Czeskiej, (2016), Jockey Club České Republiky, <http://www.dostihy.cz/res/archive/010/004473.pdf?seek=1459591767> [dostęp dn. 13.08.2018].

World Horse Welfare, (2015), *Eurogroup for Animals: Removing the Blinkers: The Health and Welfare of European Equidae in 2015*, <http://www.worldhorsewelfare.org/Removing-the-Blinkers> [dostęp dn. 21.09.2018].

Sfinansowano ze środków Programu Operacyjnego
Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020

Unia Europejska
Europejski Fundusz Społeczny

